

1999

BANKOVNÍ DOHLED

OBSAH:

PŘEDMLUVA

A. BANKOVNÍ DOHLED V ROCE 1999	1
1. Obezřetnostní pravidla pro banky v České republice	1
2. Změny v regulatorních pravidlech v roce 1999	3
3. Zákony ovlivňující činnost bank	5
3. 1 Zákon o veřejných dražbách	5
3. 2 Zákon o konkurzu a vyrovnání	6
3. 3 Zákon o účetnictví	8
3. 4 Zákon o auditorech	9
4. Spolupráce s ostatními regulátory finančního trhu	10
5. Výkon bankovního dohledu	11
5. 1 Dohled na dálku	12
5. 2 Dohlídky na místě	13
6. Problematika roku 2000	14
B. ROZVOJ BANKOVNÍCH PRODUKTŮ A SLUŽEB V ČESKÉ REPUBLICE	17
1. Bankovní produkty a jejich inovace	17
1. 1 Služby obyvatelstvu	17
1. 2 Služby podnikové sféře	18
1. 3 Produkty jiných společností nabízené bankami	18
1. 4 Operace spojené s pohledávkami a zajištěním úvěrů	19
2. Výpočetní a telekomunikační technika, elektronické bankovníctví	20
2. 1 Platební karty	20
2. 2 Elektronické bankovníctví	21
C. ZÁKLADNÍ TRENDY VE VÝVOJI BANKOVNÍHO SEKTORU	23
1. Ekonomické a právní prostředí v roce 1999	23
2. Struktura bankovního sektoru České republiky	24
2. 1 Počet bank v bankovním sektoru	24
2. 2 Vlastnická struktura bankovního sektoru	24
2. 3 Pracovníci a bankovní místa	26
2. 4 Koncentrace a konkurence v bankovním sektoru	27
3. Aktivní operace bankovního sektoru	30
3. 1 Úvěrové aktivity	31
3. 2 Operace s cennými papíry	33
4. Pasivní operace bankovního sektoru	34
4. 1 Vlastní zdroje bankovního sektoru	35
4. 2 Cizí zdroje v bankovním sektoru	35
4. 2. 1 Primární zdroje bank	36
4. 2. 2 Sekundární zdroje bank	38
5. Podrozvahové aktivity bankovního sektoru	39
6. Devizové aktivity bankovního sektoru	41
7. Aktivity bankovního sektoru vůči zahraničí	42
8. Hospodářské výsledky bankovního sektoru	44

8. 1 Zisk z bankovní činnosti	44
8. 2 Čistý zisk	46
8. 3 Efektivnost a produktivita	46
9. Bankovní sektor z hlediska pravidel obezřetnosti	48
9. 1 Likvidita	48
9. 2 Kvalita aktiv	49
9. 3 Kapitálová přiměřenost	52
D. PŘÍLOHY	55
Přehled bank a poboček zahraničních bank k 31. 12. 1999	56
Organizační schéma bankovního dohledu České národní banky	58
Rozdělení bank do skupin	59
Základní ukazatele měnového a hospodářského vývoje České republiky	60
Aktiva	61
Pasiva	62
Podrozvahová aktiva	63
Podrozvahová pasiva	63
Výnosy a náklady	64
Ziskovost a efektivnost	64
Úvěry	65
Vklady	65
Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálová přiměřenost	66
Rezervní zdroje	66
Rychle likvidní aktiva	66
Aktiva a pasiva podle skutečné doby splatnosti	67
Klasifikované úvěry	67

Metodická poznámka

Veškeré údaje použité v této publikaci jsou za banky s bankovní licencí k 31. 12. 1999, pokud není v záhlaví kapitoly nebo v příslušné pasáži uvedeno jinak. Údaje jsou brány vždy za banku jako celek, tj. vč. jejích poboček v zahraničí s výjimkou údajů o sektorové a odvětvové struktuře úvěrů a vkladů, které zahrnují pouze aktivity bank v České republice.

V údajích za rok 1999 jsou již částečně zohledněny výsledky externích auditů, proto se uváděné údaje za rok 1999 mohou lišit od údajů publikovaných Českou národní bankou v dřívějších termínech. Další dílčí změny proti údajům uváděným v této publikaci, které by však neměly v zásadě významně ovlivnit naznačené vývojové trendy, nejsou vyloučeny.

P ř e d m l u v a

Bankovní dohled v roce 1999 je pravidelnou publikací České národní banky, jejímž cílem je poskytnout základní fakta o činnosti bankovního dohledu a výsledcích bankovního sektoru v jednotlivých letech. Svým faktografickým zaměřením se snaží všem uživatelům z řad odborníků i laické veřejnosti prezentovat informace, které by jim pomohly v orientaci o aktuálním rozsahu dohledu nad bankami a stavu bankovního sektoru z hlediska jeho výkonnosti i souladu s pravidly obezřetného podnikání. Je tak určitým příspěvkem České národní banky k transparentnosti bankovního podnikání.

Publikace je rozdělena do čtyř částí. První část se zaměřuje na regulační pravidla České národní banky, jejichž cílem je limitovat rizika bankovního podnikání. Dodržování těchto pravidel výrazně limituje případné problémy bank a přispívá ke stabilitě bankovního sektoru. Kromě základního přehledu platných opatření, kterými se banky v průběhu roku 1999 musely řídit, se tato část zaměřuje na zdokonalení jejich obsahu, ke kterým došlo v roce 1999. Veškeré změny pravidel obezřetného podnikání jsou vedeny nejen snahou po plné harmonizaci s předpisy Evropské unie, ale i snahou postihnout všechny rizikové oblasti v bankovním podnikání, které jsou v řadě případů specifické pro Českou republiku. V první části najdete i přehled ostatních aktivit bankovního dohledu, zejména informace z praktického provádění bankovního dohledu, rozsah mezinárodní spolupráce a rekapitulaci všech kroků, které Česká národní banka podnikla pro úspěšný přechod bankovního sektoru do roku 2000. Ve druhé části jsou aktuálně zařazeny informace o produktech a službách, které banky působící v České republice nabízejí svým klientům. Třetí část poskytuje základní údaje o stavu bankovního sektoru v České republice. Zabývá se všemi oblastmi bankovního podnikání, hospodářskými výsledky bankovního sektoru a zvláštní pozornost je věnována souladu s pravidly obezřetného podnikání bank. Cílem této části je zejména prezentovat v přehledné formě informace, které charakterizují základní trendy ve vývoji bankovního sektoru z hlediska struktury aktiv a pasiv, podrozvahových aktivit, devizových operací, aktivit bank vůči zahraničí apod. V příloze se potom nacházejí detailní informace v tabulkové formě, které uživatel může využít pro případné další analýzy z jiného pohledu, než je poskytnut v této publikaci.

A.

BANKOVNÍ DOHLED V ROCE 1999

Bankovní dohled České národní banky se v roce 1999 soustředil v souladu se střednědobou koncepcí jeho rozvoje schválenou bankovní radou České národní banky v roce 1998 na další naplňování základních cílů, které spočívají zejména v další harmonizaci regulačního rámce, metod a postupů s obezřetnostními principy Evropské unie a nejlepší mezinárodní praxí. Základním cílem je vybudování komplexního standardizovaného a transparentního systému regulace bankovního sektoru jak z metodického, tak praktického hlediska, který bude v souladu se Základními principy efektivního bankovního dohledu (Core Principles for Effective Banking Supervision), jež byly definovány pracovní skupinou expertů bankovních dohledů vybraných zemí pod patronací Basilejského výboru pro bankovní dohled.

1. OBEZŘETNOSTNÍ PRAVIDLA PRO BANKY V ČESKÉ REPUBLICCE

Činnost bank v České republice se řídí především zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, který obsahuje základní principy udělování povolení působit jako banka, upravuje strukturu řídicích orgánů banky, postup při nabytí podílů na akciích bank, provozní požadavky kladené na banky, základní postupy bankovního dohledu vůči bankám vč. nucené správy a odnětí povolení působit jako banka, systém pojištění vkladů apod. Zákon o bankách obecně deklaruje povinnost banky při výkonu své činnosti postupovat obezřetně, zejména provádět obchody způsobem, který nepoškozuje zájmy jejich vkladatelů z hlediska návratnosti jejich vkladů a neohrožuje bezpečnost a stabilitu banky. Zároveň tento zákon dává České národní bance právo vydávat opatření, která stanovují detailní požadavky na činnost bank formou pravidel obezřetného podnikání. Účelem těchto pravidel je limitovat vystavení bank rizikům, která jsou v každém bankovním podnikání obsažena a udržovat příp. zvyšovat tak stabilitu bankovního sektoru.

V roce 1999 se banky a pobočky zahraničních bank působící v České republice řídily následujícími opatřeními České národní banky, která upravují pravidla obezřetného podnikání:

- opatření ČNB č. 3 ze dne 5. října 1995 o kapitálové přiměřenosti bank, které stanovuje minimální limit kapitálové přiměřenosti vyjádřený ve formě podílu kapitálu na objemu rizikově vážených aktiv, který jsou banky povinny udržovat. Tato kapitálová přiměřenost zatím zahrnovala pouze úvěrové riziko (kapitálová přiměřenost zahrnující také tržní riziko byla zavedena od dubna 2000) a její minimální limit je stanoven na 8 %. Toto opatření nahradilo opatření platné od roku 1993 a v dalších letech byla provedena řada jeho dílčích novelizací,
- opatření ČNB č. 4 ze dne 5. října 1995 o úvěrové angažovanosti bank, které stanoví maximální limity úvěrové angažovanosti jako podíl této úvěrové angažovanosti na kapitálu banky vůči nebankovním klientům ve výši 25 %, vůči osobám se zvláštním vztahem k bance na 20 % a vůči bankám ve výši 125 %. Stejně limity jsou aplikovány i na skupiny ekonomicky spjatých osob. Toto opatření, které nahradilo opatření platné od roku 1993, bylo několikrát v dílčích aspektech v dalších letech novelizováno,
- opatření ČNB č. 11 ze dne 20. prosince 1996 o pravidlech likvidity bank, které nestanovuje závazné limity, ale určuje základní principy řízení likvidity jako např. povinnost bank sledovat skutečnou splatnost aktiv a pasiv, udržovat určitý objem prostředků v rychle likvidní formě, formulovat havarijní plány pro případy nenadálého odlivu finančních prostředků apod. Toto opatření nahradilo opatření platné od roku 1993,

- opatření ČNB č. 193/1998 Sb., kterým se stanoví zásady klasifikace pohledávek z úvěrů a tvorby opravných položek k těmto pohledávkám, jehož obsahem je detailní určení pravidel, podle kterých banky rozdělují veškeré své pohledávky z úvěrů do 5 skupin podle výše rizika, že tyto pohledávky nebudou včas a v dostatečné výši splaceny a budou tak pro banku představovat reálnou ztrátu. Zároveň stanoví rozsah povinné tvorby opravných položek pro krytí ztrát z těchto pohledávek v závislosti na jejich klasifikaci. Opatření upravující tuto oblast platí od roku 1994. Stávajícím opatřením v návaznosti na problematiku vymahatelnost nemovitých zástav byla stanovena povinná dodatečná tvorba opravných položek na ztrátové úvěry zajištěné nemovitostmi, které jsou po splatnosti déle než 1 rok,
- opatření ČNB č. 6 ze dne 8. prosince 1995, kterým se stanoví omezení a podmínky pro nezajištěné devizové pozice bank a poboček zahraničních bank, jehož součástí kromě definičního vymezení jednotlivých pojmů jsou limity otevřených devizových pozic vztahu ke kapitálu banky pro jednotlivé volně směnitelné měny (15 %), ostatní měny jednotlivě (2 %) i v souhrnu za všechny ostatní měny (4 %), otevřenou devizovou pozici (20 %) a celkovou korunovou pozici (15 %). Toto opatření nahradilo opatření platné od roku 1993 a zejména změnilo přístup spočívající v limitování skupin měn na individuální přístup k jednotlivým měnám,
- opatření ČNB č. 3 ze dne 9. června 1997 o zásadách vytváření portfolií cenných papírů a majetkových podílů bankami a krytí rizika znehodnocení cenných papírů a majetkových podílů opravnými položkami, které se zaměřuje na stanovení pravidel oceňování cenných papírů v obchodním a investičním portfoliu banky, na jehož základě pak určuje povinnou tvorbu opravných položek v rozsahu, který pokrývá rozdíl mezi aktuálním tržním oceněním a cenou pořízení jednotlivých cenných papírů v obchodním portfoliu a celkového portfolia cenných papírů v případě investičního portfolia. Toto opatření, které nahradilo předchozí opatření z roku 1996, tak zrealizuje ocenění cenných papírů a do jisté míry nahrazuje princip tržního ocenění, který zatím není uznáván v českém účetnictví,
- opatření ČNB č. 8 ze dne 22. září 1997, kterým se stanoví bankám omezení a podmínky pro některé druhy úvěrů a investic do majetkových účastí. Toto opatření bylo vyvoláno potřebou omezit některé nežádoucí aktivity bank ve vztahu k osobám svázaným s bankou a omezit propojení mezi bankami a jinými ekonomickými subjekty. Nahradilo opatření platné od roku 1994,
- opatření ČNB č. 4 ze dne 29. září 1998, kterým se stanoví požadavky na zprávu o hospodaření banky, která obsahuje popis systému řízení rizik banky ve všech oblastech. Zároveň stanoví bankám povinnost nechat prostřednictvím externích auditorů ověřit, zda skutečnosti uváděné bankou jsou pravdivé a zda systém řízení rizik je adekvátní rozsahu aktivit dané banky. Opatření upravující tuto oblast je vydáváno od roku 1994 každoročně s cílem upřesnění požadavků na obsah zprávy,
- opatření ČNB č. 2 ze dne 29. června 1998, kterým se stanoví minimální požadavky na uveřejňování informací bankami a pobočkami zahraničních bank, jež ukládá bankám, aby ve čtvrtletní periodicitě zveřejnily ve svých prostorách opatřením specifikované údaje tak, aby byly dostupné široké veřejnosti. Jedná se jak o ukazatele charakterizující hospodaření banky, tj. např. o kapitálovou přiměřenost, ziskovost, klasifikované úvěry, základní strukturu aktiv a pasiv, tak i o údaje o akcionářské struktuře, managementu banky apod.,
- opatření ČNB č. 6 ze dne 29. prosince 1998, kterým se stanoví požadavky na zajištění bezpečného provozu bank a poboček zahraničních bank s ohledem na riziko roku 2000, jež stanoví rámec pro bezpečný přechod automatizovaných systémů bank, včetně poboček zahraničních bank, do roku 2000 a eliminaci tzv. efektu Y2K.

Samotný zákon o bankách doplňuje pravidla obezřetného podnikání zejména v oblastech jejich propojení s jinými právními osobami případně v dalších oblastech, tj. zejména

- zakazuje bankám výkon kontroly nad jinou právní osobou, která není bankou, finanční institucí nebo podnikem pomocných bankovních služeb,

- zakazuje, až na drobné výjimky, nabývání kvalifikované účasti v právnické osobě, která není bankou, finanční institucí nebo podnikem pomocných bankovních služeb, vyšší než 15 % kapitálu banky v případě jednotlivé právnické osoby nebo 60 % kapitálu banky v souhrnu vůči všem právnickým osobám,
- zakazuje souběžný výkon funkce člena statutárního orgánu banky a statutárního orgánu nebo dozorčí rady jiné právnické osoby, která je podnikatelem a členství zaměstnance banky ve statutárním orgánu takové právnické osoby s určitými výjimkami v případě finančních institucí pod kontrolou banky, právnické osoby oprávněné organizovat poptávku a nabídku cenných papírů a podniku pomocných bankovních služeb,
- stanovuje povinnost vytvořit podmínky ve svém organizačním, řídicím a kontrolním systému pro oddělení úvěrových a investičních obchodů a oddělení investičních obchodů na vlastní účet a na účet klienta,
- stanovuje povinnost provádět obchody s cennými papíry na vlastní účet pouze za nejuhodnějších podmínek, které je možné při vynaložení odborné péče dosáhnout, stejná povinnost platí i při investičních obchodech na účet klienta aj.

Opatření ČNB resp. ustanovení zákona o bankách pokrývají všechny rozhodující oblasti hospodaření banky. I když jejich soulad s mezinárodně uznávanými standardy je poměrně vysoký, věnuje se bankovní dohled České národní banky trvale jejich zdokonalování tak, aby byly plně srovnatelné s pravidly používanými ve státech s rozvinutým bankovním sektorem a jejich případné nedostatky neměly negativní dopad na vnímání bezpečnosti českého bankovního sektoru.

2. ZMĚNY V REGULATORNÍCH PRAVIDLECH V ROCE 1999

Soustavná snaha bankovního dohledu přizpůsobit systém regulace bankovního sektoru v České republice mezinárodním standardům vyjádřeným v Základních principech efektivního bankovního dohledu („Core Principles for Effective Banking Supervision“) nebo v jednotlivých směrnících Evropské unie se v roce 1999 promítla do dalšího zdokonalení a rozšíření pravidel obezřetného podnikání bank.

Postupný rozvoj činností bank, které obsahují prvky tržního rizika, tj. zejména obchodování s cennými papíry a angažovanost v derivátových operacích, vyvolaly potřebu přistoupit ke zdokonalení **pravidel kapitálové přiměřenosti**, která doposud zahrnovala pouze úvěrové riziko. V roce 1998 proto byly zahájeny práce na přípravě nového opatření ke kapitálové přiměřenosti bank zahrnující úvěrové a tržní riziko, které bylo schváleno v červnu 1999 (opatření ČNB č. 3 ze dne 28. června 1999 o kapitálové přiměřenosti bank zahrnující úvěrové a tržní riziko) a jeho účinnost byla stanovena na 1. dubna 2000.

Opatření o kapitálové přiměřenosti bank zahrnující úvěrové a tržní riziko znamená nový přístup ke stanovení kapitálových požadavků. Základním prvkem je rozdělení veškerých bankovních aktivit do obchodního nebo bankovního portfolia. Opatření pak definuje pro obě portfolia pravidla pro určení potřebné výše kapitálu pro krytí úvěrového rizika v bankovním portfoliu a tržních rizik, tj. úrokového, měnového, akciového a komoditního, v obchodním portfoliu. Opatření obsahuje základní pravidla standardní metody určení kapitálových požadavků, zejména stanovení obecného a specifického rizika u jednotlivých typů tržních rizik a velikost kapitálových požadavků na jejich pokrytí, definuje strukturu kapitálu banky, strukturu rizikově vážených aktiv bankovního portfolia aj. Jeho obsahem jsou i ustanovení stanovující **nový propočít úvěrové angažovanosti** a její limity v poměru ke kapitálu banky a **limity otevřených devizových pozic**. Tím došlo ke sloučení stávajících opatření o kapitálové přiměřenosti, úvěrové angažovanosti a otevřených devizových pozicích do jednoho opatření, kam logicky patří. Nové opatření o kapitálové přiměřenosti také umožňuje bankám používat vlastní modely pro výpočet velikosti jednotlivých rizik, od kterých se odvozují kapitálové požadavky, pokud splňují jisté minimální požadavky definované v tomto opatření.

Stanovení kapitálové přiměřenosti zahrnující úvěrové a tržní riziko představuje poměrně složitý proces, který vyžaduje detailní znalost všech finančních nástrojů, a to nejen ve směru jejich použití, ale zejména s ohledem na určení výše rizika, kterou s sebou přinášejí. Pro orientaci bank i jednotlivých pracovníků bankovního dohledu, jejichž povinností je kontrolovat dodržování správného postupu pro stanovení tržních rizik, byla zpracována metodická pomůcka, která obsahuje způsob oceňování jednotlivých finančních nástrojů, které jsou vystaveny tržním rizikům.

Dalším opatřením, které bylo připraveno v průběhu roku 1999, je opatření o **konsolidovaném dohledu** (opatření ČNB č. 2 ze dne 8. července 1999, kterým se stanoví podmínky pro provádění dohledu nad bankami na konsolidovaném základě), které je účinné od července 1999. Pravidla obezřetného podnikání, která do této doby platila, se vztahovala pouze na samotné banky a neregulovala celkovou pozici banky v rámci skupiny. Z počátku rozvoje bankovního sektoru tento přístup ani nebyl nutný, protože angažovanost bank v jiných sférách byla minimální. Postupem doby se však začaly vytvářet finanční skupiny, kde v řadě případů rozhodující slovo mají banky. Tím se objevila i nutnost urychleně přijmout opatření k regulaci bankovního sektoru na konsolidovaném základě.

Výše zmíněné opatření je prvním krokem ke konsolidovanému dohledu podle standardů evropské legislativy. Vzhledem k omezením daným současným zákonem o bankách se vztahuje konsolidovaný dohled pouze na ty skupiny, v jejíchž čele stojí banka a zahrnuje pouze ostatní finanční subjekty a pojišťovny. V ostatních případech, kdy skupina je vedena jinou právnickou osobou než bankou, nedává zatím zákon o bankách bankovnímu dohledu právo vyžadovat informace, ani přijímat potřebná opatření. Opatření stanovuje pravidla určení konsolidačního celku, metody, které je banka povinna použít pro konsolidaci. Zároveň stanovuje povinnost dodržovat kapitálovou přiměřenost zatím obsahující pouze úvěrové riziko pro celou skupinu na úrovni minimálně 8 %, limity úvěrové angažovanosti a maximální limity na majetkové účasti v nebankovních a nefinančních subjektech na konsolidovaném základě shodné s těmi, které jsou aplikovány na samotnou banku.

Poprvé budou banky povinné provádět konsolidaci za rok 1999. Vzhledem k tomu, že banky budou konsolidovat auditované údaje, budou první hlášení monitorující plnění požadavků daných opatření, předložena až v září 2000. Postupně bude připravována novela tohoto opatření, která do kapitálové přiměřenosti zahrne i propočty kapitálových požadavků vůči tržním rizikům a současně stanoví povinnost konsolidace ve čtvrtletní periodicitě. Další rozvoj konsolidovaného dohledu se bude orientovat na rozšíření rozsahu konsolidace i na finanční skupiny, v jejichž čele stojí jiný subjekt než banka, a to na tzv. finanční a smíšené holdingy. To však bude umožněno až po úpravě současného zákona o bankách.

V roce 1999 bylo rovněž nahrazeno opatření, kterým se stanoví zásady vytváření portfolií cenných papírů a tvorby opravných položek k těmto cenným papírům (nyní opatření ČNB č. 5 ze dne 30. prosince 1999 o zásadách krytí ztrát ze znehodnocení cenných papírů a majetkových podílů opravnými položkami). Tato změna však měla ryze technický charakter, když pouze nahradila některé definice a termíny tak, aby odpovídaly definicím a termínům používaným v novém opatření o kapitálové přiměřenosti zahrnující úvěrové a tržní riziko, se kterým úzce souvisí.

Reakcí na novelizaci zákona o bankách, která vstoupila v účinnost v září 1998, bylo zpracování vyhlášky ČNB č. 32/1999 Sb., kterou se stanoví náležitosti žádosti o předchozí souhlas České národní banky s nabytím akcií banky s hlasovacím právem a náležitosti oznámení o snížení podílu akcií banky s hlasovacím právem. Novela zákona o bankách ze září 1998 sjednotila podmínky pro nabývání účasti na bance pro všechny investory bez ohledu na to, zda se jedná o domácí nebo zahraniční subjekty, a pro případy nového nabytí podílu nebo jeho navýšení. Podle zákona o bankách a v souladu s praxí uplatňovanou v rámci Evropské unie, platí v současné době, že každý, jehož podíl na bance převyšuje 10, 20, 33 a 50 % musí požádat Českou národní banku o souhlas s tímto nabytím resp. navýšením. Vyhláška ČNB pak stanovuje technický postup, tj. zejména formu žádosti o souhlas, rozsah nezbytných údajů, které je investor povinen předložit a průběh správního řízení. Česká národní banka má tak možnost posuzovat každého potenciálního významného akcionáře banky a tím i usměrňovat akcionářskou strukturu bankovního sektoru ve směru zodpovědných a renomovaných subjektů, které přispějí k jeho stabilitě. Vyhláška rovněž stanovuje formu oznámení o snížení majetkového podílu na bance.

V roce 1999 byly zahájeny práce na novelizaci zákona o bankách, jejímž hlavním cílem je plná kompatibilita s direktivami Evropského společenství. Účinnost novely, která je v současné době schválena vládou ČR, se předpo-

kládá od 1. 1. 2001. Tento návrh novely zákona o bankách zahrnuje i důležité aspekty regulace a výkonu bankovního dohledu. Především vytváří komplexní rámec pro dohled na konsolidovaném základě zahrnující i finanční a smíšené skupiny, v jejichž čele nestojí banka, a umožňuje efektivní spolupráci s partnerskými zahraničními dohledy vč. výkonu dohlídek na místě v zahraničních bankách operujících v partnerské zemi domovským bankovním dohledem. Obsahuje rovněž úplné formální sladění kritérií pro udělení povolení působit jako banka a pro vstup akcionářů do existujících bank, zabudování principu jednotné bankovní licence pro pobočky zahraničních bank, který nabude účinnosti po vstupu České republiky do Evropské unie, úpravu posuzování způsobilosti osob ve vedení bank, harmonizaci pravidel pro výměnu informací mezi Českou národní bankou a dalšími subjekty, rozšířenou úpravu systému pojištění vkladů aj.

3. ZÁKONY OVLIVŇUJÍCÍ ČINNOST BANK

Vedle „klasických“ předpisů bankovního práva, jakými jsou zákon o bankách a zákon o ČNB, je činnost bank zásadním způsobem ovlivňována i velkým množstvím dalších norem s obecnou působností. Především je to obchodní zákoník, který stanovuje základní podmínky pro činnost akciových společností, což je jediná forma (s výjimkou jednoho státního peněžního ústavu), v jaké mohou v České republice banky fungovat. Dále sem patří mimo jiné skupina zákonů upravující možnosti vymáhání pohledávek od neplacících dlužníků (občanský soudní řád, zákon o veřejných dražbách, zákon o konkurzu a vyrovnání) a skupina zákonů stanovující základní právní rámec pro vedení věrohodné dokumentace a informací o podnikání osob (zákon o účetnictví, zákon o auditech).

Všechny výše uvedené předpisy budou v průběhu roku 2000 podstatným způsobem novelizovány nebo zcela nahrazeny. Hlavním důvodem pro tyto novelizace je harmonizace českého právního řádu s evropskou legislativou v návaznosti na zájem České republiky o vstup do Evropské unie, popř. též s mezinárodními standardy především v oblasti účetnictví a auditu. Kromě toho je novelizace zákonů upravující vymáhání pohledávek vyvolána problémy při uplatňování stávajících předpisů v praxi, které spočívají především v nízké výtěžnosti a zdoluhavosti vymáhání pohledávek a dovolání se práva vůbec, oslabení postavení věřitele a snížení důvěry v respektování práva společností obecně.

3. 1 Zákon o veřejných dražbách

Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, je novým zákonem, který nabyl účinnosti dnem 1. května 2000. Od zákona o veřejných dražbách se zejména očekává, že zlepší a zjednoduší způsob, jakým se zástavní věřitelé mohou domoci uspokojení svých splatných pohledávek zpeněžením zástavy, tím že zefektivní prodej věcí na základě vykonatelného soudního rozhodnutí a realizaci podstaty při konkurzu.

Celou dražbu bude organizovat tzv. dražebník, což je osoba s příslušným živnostenským oprávněním, nad níž provádí kontrolu Ministerstvo pro místní rozvoj. Dražba se provádí pouze na základě smlouvy mezi navrhovatelem a dražebníkem, jejíž povinné náležitosti zákon vymezuje. Účastníkem dražby, tedy osobou, která se na dražbu dostaví za účelem činit podání a nabýt předmět dražby, nesmí být mimo jiné osoba, která je v konkurzu, což se může týkat i některých bývalých bank. Vlastnictví předmětu dražby přechází k okamžiku udělení příklepu na vydražitele, pokud včas uhradí cenu dosaženou vydražením. Práva osob oprávněných z věcných břemen, váznoucí na předmětu dražby, však zůstávají nedotčena. Podle tohoto zákona lze dražit věci movité i nemovité, podnik nebo jeho organizační složku, převoditelné právo, které má majetkovou hodnotu, avšak nelze dražit cenné papíry.

Zákon rozlišuje dva typy dražeb - dobrovolné a nedobrovolné, a to podle toho, na čí návrh je dražba prováděna. Dražba dobrovolná je prováděna na návrh vlastníka předmětu dražby. Vlastníkem se rozumí též likvidátor

a správce konkurzní podstaty. Zákon o konkurzu a vyrovnání byl novelizován tak, že zpeněžení podstaty veřejnou dražbou na návrh správce je nyní považováno za prioritní způsob realizace konkurzní podstaty.

Mezi důležité důsledky vydražení u dražby dobrovolné patří:

- a) v případě vydražení podniku nebo jeho organizační složky ručí navrhovatel (tj. původní vlastník) za splnění závazků, které přešly s vlastnictvím podniku nebo jeho organizační složky na vydražitele,
- b) zástavní práva váznoucí na předmětu dražby (např. nemovitosti) nezanikají a působí dále vůči vydražiteli a pohledávky těmito právy zajištěné, nejsou-li dosud splatné, se nestávají dnem přechodu vlastnictví splatnými.

Jiná je situace u dražby nedobrovolné, která je prováděná na návrh dražebního věřitele, jehož pohledávka je přiznána vykonatelným rozhodnutím soudu, vykonatelným rozhodčím nálezem nebo doložena vykonatelným notářským zápisem. Pro banky je pak velmi důležité ustanovení § 36 odst. 2 zákona, které říká „Bylo-li zástavní právo k nemovitosti vloženo či zapsáno do katastru nemovitostí před účinností tohoto zákona nebo vzniklo-li zástavní právo k movité věci před účinností tohoto zákona na základě platné zástavní smlouvy a učinil-li navrhovatel čestné prohlášení ve formě notářského zápisu o tom, že má vůči dlužníkovi splatnou pohledávku, z níž není plněno, a která je zajištěna tímto zástavním právem, je dražbou nedobrovolnou rovněž dražba prováděná na návrh dražebního věřitele, jehož pohledávka je zajištěna tímto zástavním právem.“. Toto ustanovení zakládá právo zástavního věřitele navrhnout dražbu i v případě, že zástavní právo vzniklo ještě před účinností tohoto zákona, pokud učiní před notářem čestné prohlášení o výše uvedených skutečnostech.

Dražebník je povinen nejprve písemně upozornit dlužníka a zástavce o zamýšleném výkonu navrhovatelova práva provést dražbu. V tomto smyslu je také novelizován občanský zákoník a obchodní zákoník. Právní úkony učiněné vlastníkem nebo zástavcem po doručení uvedeného písemného upozornění, kterými by byl předmět dražby zcizen, zatížen nebo které by jinak obdobně snížily jeho hodnotu, jsou ze zákona neplatné. Je-li předmětem dražby nemovitost zapsaná v katastru nemovitostí, zašle dražebník oznámení o dražbě také katastrálnímu úřadu k zápisu poznámky v příslušné evidenci.

Přechodem vlastnictví k předmětu dražby nezanikají zástavní práva na něm váznoucí, která zajišťují pohledávky starší, než nejstarší pohledávka přihlášená do dražby. Ostatní zástavní práva zanikají a pohledávky jimi zajištěné se stávají splatnými v rozsahu, v jakém jsou v dražbě uspokojeny.

Po dražbě jsou vypořádány její náklady a uspokojovány přihlášené pohledávky dražebních věřitelů, kterými jsou vedle zástavních věřitelů a věřitelů se zadržovacím právem k věci též správci daně, správy sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovny provádějící veřejné zdravotní pojištění. V případě, že z výtěžku dražby nelze uspokojit všechny přihlášené pohledávky, dělí návrh pohledávky do čtyř skupin, které se uspokojují postupně. Pro banky je důležité, že do druhé skupiny patří přihlášené pohledávky z hypotéčních úvěrů, které slouží ke krytí jmenovité hodnoty hypotéčních zástavních listů a třetí v pořadí jsou přihlášené pohledávky zajištěné zástavním právem a omezením převodu nemovitosti; pokud je jich více, uspokojí se podle pořadí svého vzniku. Daně, poplatky, pojistné apod. jsou zařazeny až za případné pohledávky banky, do čtvrté skupiny.

Poslanecký návrh nového zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), který již schválila Poslanecká sněmovna, však navrhuje, aby byla část třetí zákona o veřejných dražbách, týkající se dražeb nedobrovolných, zrušena. Prodej zástav bez souhlasu dlužníka mimo soudní výkon rozhodnutí by podle tohoto návrhu napříště mohli provádět pouze autorizovaní exekutoři, a to v zásadě pouze na základě výslovného pověření soudem a vykonatelného exekučního titulu, kterým bude zpravidla pouze vykonatelné rozhodnutí soudu.

3. 2 Zákon o konkurzu a vyrovnání

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, byl v průběhu doby několikrát novelizován. Poslední novela nabyla účinnosti 1. května 2000. Od této novely zákona se očekává rychlejší postup a větší výtěžnost, tedy i uspokojení pohledávek věřitelů, v případě úpadku (insolventnosti, předlužení) dlužníka

a posílení postavení úpadcových zaměstnanců a stávajících věřitelů třetí třídy. Konkurzní právo se v praxi dotýká bank především jako věřitelů úpadce. Novela upravuje nové povinnosti úpadce a správce, vč. sankcí a odpovědnosti za jejich porušení, a dává větší práva věřitelům. Z mnohých změn zmiňujeme ty nejdůležitější.

V případě úpadku nemusí dlužník podat návrh na prohlášení konkurzu, pokud podá návrh na vyrovnání, což by mělo zajistit větší využití tohoto institutu. Aby však dlužníci bezdůvodně nepodávali návrhy na z jejich hlediska „měkčí“ vyrovnání proto, aby se na nějakou dobu vyhnuli prohlášení konkurzu, je stanoveno, že pokud soud vyrovnání nepovolí či nepotvrdí, bude muset dlužník podat návrh na prohlášení konkurzu. Úmyslné nesplnění této povinnosti pak bude posuzováno jako trestný čin.

Dlužník musí soudu předložit vlastnoručně podepsaný seznam majetku a závazků a prohlásit o něm, že je správný a úplný. Dosud byla tato povinnost na správci konkurzní podstaty. Seznam by měl napomoci jak soudu při vytváření si úsudku o ekonomické situaci dlužníka, tak správci při sepisování podstaty.

Správce podstaty může být kromě fyzické osoby nově i veřejná obchodní společnost, pokud bude činnost správce vykonávat prostřednictvím svých společníků, kteří sami splňují podmínky kladené na správce podstaty. Zcela novým a zásadním právem věřitelů bude napříště možnost požadovat na soudu, aby zprostil správce funkce a ustanovil nového. Novým je též institut tzv. předběžného správce, kterého může ustavit soud ihned po podání návrhu na prohlášení konkurzu za účelem zajištění a zjištění dlužníkovu majetku a přezkoumání dlužníkovu účetnictví, budou-li okolnosti nasvědčovat tomu, že je dlužník v úpadku. Dlužník pak bude moci nakládat se svým majetkem jen se souhlasem předběžného správce.

Bank se dotýká povinnost bez zbytečného odkladu oznámit správci nebo předběžnému správci na jeho písemnou žádost čísla dlužníkových účtů, stavy účtů a jejich změny, informace o dlužníkových úschovách a vkladních knížkách a poskytnout mu další údaje potřebné ke zjištění dlužníkovu majetku, a to ve stejném rozsahu, v jakém by je poskytly přímo dlužníkovi (úpadci).

Je výslovně stanoveno, že soupis majetku patřícího do podstaty je listinou opravňující správce ke zpeněžení v ní zapsaného majetku. Konkurs se za podmínek zákonem stanovených týká nejen majetku dlužníka, ale i majetku jiných osob, zejména pokud na ně byl takový majetek dlužníkem převeden v poslední době před prohlášením konkurzu, aby nespadol do podstaty. Jakmile je věc nebo jiná majetková hodnota zapsaná do tohoto soupisu, může s ní nakládat pouze správce nebo jím zmocněná osoba.

Souhlas s provozováním podniku úpadce budou napříště místo soudu dávat správci věřitelé, resp. věřitelský výbor, čímž bude zcela na nich zvažít, zda je takovéto opatření efektivní.

Nejvýznamnější změnou z pohledu bank je ustanovení, které odděleným věřitelům, tedy zpravidla osobám, jejichž pohledávka je zajištěna zástavou, převodem práva či pohledávky nebo zadržovacím právem, bude vyplaceno jen 70% výtěžku zpeněžení zajištění na ně připadajícího.

Podle novely nelze v rámci konkurzu zpeněžit věci, které zajišťují pohledávky oddělených věřitelů (tedy zpravidla zástavy), ve veřejné dražbě, ale pouze způsoby, které umožňuje soudní exekuce. Naproti tomu majetek úpadce ve veřejné dražbě zpeněžit lze.

Umožnit rychlejší přístup věřitelů alespoň k části jejich peněz by mělo ustanovení, které umožňuje soudu povolit ještě před schválením konečné zprávy částečný rozvrh, bude-li zřejmé, že provedení rozvrhu po jejím schválení nebude ohroženo.

Pokud se týká pořadí uspokojování věřitelů z výtěžku konkurzu, je významnou pozitivní změnou pro úpadcovy zaměstnance to, že veškeré jejich mzdové nároky, vzniklé nejdéle tři roky před prohlášením konkurzu, budou moci být uspokojeny kdykoliv během konkurzu a nebudou muset čekat až na rozvrh. Doposud to platilo v zásadě

jen pro pracovní nároky vzniklé po prohlášení konkurzu. Pro „běžné“ věřitele je pak přínosem to, že pohledávky státu (daně, poplatky, veřejné pojistné atd.) vzniklé nejdéle 3 roky před prohlášením konkurzu již nebudou mít vůči nim přednostní pořadí a že na uspokojení jejich pohledávek musí připadat 70% výtěžku zpeněžení podstaty zbylého po uspokojení těch pohledávek, které lze uspokojit kdykoliv během konkurzního řízení. Přednostní pořadí pohledávek majitelů hypotečních zástavních listů v případě úpadku banky zůstává nadále nezměněno.

U vyrovnání došlo ke snížení minimální hranice uspokojení věřitelů ze 45 % na 30 % (u nuceného vyrovnání z jedné třetiny na 15 %), což by též mělo zvýšit využívání tohoto institutu. Novinkou je také možnost nabídnout vyrovnání, resp. nucené vyrovnání, formou nové emise akcií nebo jiných cenných papírů emitovaných dlužníkem nebo i nepeněžní formou.

Společně s novelou zákona o konkurzu a vyrovnání byly novelizovány i některé další zákony, z nichž mezi nejdůležitější patří nové skutkové podstaty trestných činů spáchaných v souvislosti s konkurzním a vyrovnacím řízením (porušení povinnosti v řízení o konkurzu, předlužení) v trestním zákoně a také nové ustanovení obchodního zákoníku, které zakazuje, aby členem statutárního orgánu či jiného orgánu právnické osoby byla osoba, která vykonávala činnost jako statutární orgán nebo jiný orgán právnické osoby, na jejíž majetek byl prohlášen konkurz nebo byl návrh na prohlášení konkurzu zamítnut pro nedostatek majetku, v době, kdy se tato právnická osoba dostala do úpadku, a to po dobu tří let od zrušení konkurzu nebo od zamítnutí návrhu na prohlášení konkurzu pro nedostatek majetku, ledaže by vykonávala ve „zkrachovalém“ podniku svoji funkci s péčí řádného hospodáře (v pochybnostech nese důkazní břemeno tato osoba) nebo došlo k úpadku takové právnické osoby v důsledku trestného činu třetí osoby nebo by se jednalo o likvidátora, který podal návrh na konkurz.

3. 3 Zákon o účetnictví

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, stanovuje základní povinnosti podnikatelských subjektů pro zachycení věrného obrazu jejich hospodaření. Již od roku 1999 je Ministerstvem financí připravována v úzké spolupráci s Českou národní bankou novela tohoto zákona, která koncepčně navazuje na navrhované novely obchodního zákoníku, zákona o cenných papírech a zákona o dluhopisech. Všechny tyto předpisy by měly nabýt účinnosti dnem 1. ledna 2001.

Navrhovaná novela stanoví základní prvky účetnictví a současně zpřísňuje a zpřesňuje požadavky na vedení, rozsah a průkaznost (věrnost a poctivost) účetnictví. Předpokládá, že její jednotlivé prvky budou dále rozpracovány v řadě prováděcích předpisů Ministerstva financí. Ministerstvo je též nově pověřeno vydáváním českých účetních standardů, které nebudou právním předpisem a jejichž obsahem bude popis účetních metod a postupů.

K nejzajímavějším navrhovaným změnám zákona, které by měly mít dopad též na banky, patří následující změny. Účetním obdobím podnikatelů již nemusí být kalendářní rok, ale se souhlasem správce daně i tzv. hospodářský rok, který začíná k prvnímu dni jiného měsíce než ledna. To mohou využít především banky pod kontrolou zahraničních bank, pokud zahraniční banky již účtují v konceptu hospodářského roku.

Důležité je též nové pravidlo, že opravné položky, rezervy a technické rezervy k majetku a závazkům v cizí měně se též vyjadřují v cizí měně, ze které se pak přepočítávají na Kč spotovým měnovým kurzem ČNB. Velký význam pro banky má též zavádění dělení majetku a závazků na krátkodobé a dlouhodobé. Dlouhodobé jsou takové, u nichž je doba použitelnosti, resp. splatnosti, delší než jeden rok, ostatní jsou krátkodobé. To umožňuje bankám, aby v souladu s opatřením ČNB o kapitálové přiměřenosti považovaly za krátkodobé cenné papíry (v aktivech i pasivech) cenné papíry v obchodním portfoliu a za dlouhodobé cenné papíry v bankovním portfoliu.

Výroční zpráva má napříště vedle účetní závěrky za dané účetní období obsahovat i účetní závěrky za dvě předcházející období. Účetní závěrka banky s výroční zprávou musí být zveřejněna, přičemž tato povinnost je splněna jejich předáním rejstříkovému soudu. Banka bude povinna sestavit konsolidovanou účetní závěrku, do které zahrne všechny osoby, vůči nimž je v souladu s obchodním zákoníkem ovládající nebo řídicí osobou nebo v nich vykonává jen podstatný vliv.

V rámci oceňování majetku a závazků je pro banky důležitý též způsob oceňování krátkodobých cenných papírů a derivátů jejich tzv. reálnou hodnotou, kterou se rozumí buď tržní hodnota nebo ocenění kvalifikovaným odhadem či posudkem znalce nebo ocenění podle zvláštních právních předpisů, a to v uvedeném pořadí.

3. 4 Zákon o auditorech

Stávající zákon ČNR č. 524/1992 Sb., o auditorech a Komoře auditorů České republiky, byl přijat v návaznosti na vydání obchodního zákoníku a zákona o účetnictví, které rozšířily povinnost provádět audit i u akciových společností a za stanovených podmínek i u společností s ručením omezeným a u družstev. Tento zákon byl novelizován zákonem č. 63/1996 Sb. (zrušil ustanovení o povinném přezkoušení všech auditorů) a zákonem č. 165/1998 Sb. (zbavuje auditora mlčenlivosti v případech, kdy auditor s vědomím banky informuje Českou národní banku o závažných skutečnostech, které by mohly negativně ovlivnit hospodaření banky).

Současný zákon vymezuje auditora jako fyzickou nebo právnickou osobu, kterou zápis do seznamu auditorů vedeného Komorou auditorů opravňuje k výkonu auditorské činnosti. Stanoví také podmínky pro vykonání odborné zkoušky, podmínky pro výkon auditorské činnosti a upravuje postavení asistentů auditora. Zákonem je zřízena Komora auditorů České republiky jako samosprávná profesní organizace sdružující všechny auditory a asistenty auditorů zapsané v seznamu vedeném Komorou. Komoře přísluší ze zákona veškeré pravomoci v auditorské profesi, počínaje vstupem do profese až po uplatňování zákonem stanovených disciplinárních opatření.

V této právní úpravě stát plně přenesl svou účast na organizaci, kterou si k tomuto účelu zřídil a podrobně jí vymezil podmínky působení. Účast státu (Ministerstva financí) je uplatněna pouze tím, že ministr financí jmenuje do zkušebních komisí zástupce ministerstva. Předsedou komise je vždy zástupce ministerstva s rozhodujícím hlasem při rovnosti hlasů členů komise.

Návrh nového zákona o auditorech, jehož účinnost se předpokládá od 1. ledna 2001, by měl zajistit plnou slučitelnost s evropskou legislativou v této oblasti. Proti stávající úpravě navrhuje zejména přesnější vymezení auditorské činnosti a případných dalších služeb poskytovaných auditorem a auditorskými společnostmi, změnu ve zkušebním systému, rozsáhlejší úpravu povinností auditorů a auditorských společností a nové vymezení kompetencí Komory jakožto samosprávné profesní organizace všech auditorů a Ministerstva financí jakožto orgánu státního dohledu. Ingerence státu by měla být vyšší než doposud, zejména v rámci vstupu do profese (auditorské zkoušky) a v rámci dohledu nad zákonností profesních předpisů.

Nezbytné je také urychlené odstranění „diskriminace“, kdy podle současného zákona zapíše Komora do seznamu auditorů pouze takovou právnickou osobu, v níž nejméně šedesát procent podílů nebo hlasovacích práv náleží auditorům, kteří jsou občany České republiky.

Z hlediska bankovního sektoru je třeba zmínit především rozšíření povinností auditora o povinnost neprodleně informovat orgán státního dozoru nebo bankovního dohledu v případech, kdy se auditor domnívá, že došlo k porušení zvláštních právních předpisů upravujících podmínky činnosti dotčených účetních jednotek, nebo když zjistí skutečnosti, které mají nebo mohou mít negativní vliv na jejich hospodaření nebo mohou vést k jinému výroku než výroku „bez výhrad“. Tato povinnost je upravena i v případě zjištění skutečností, které se týkají vztahů mezi konsolidovanými účetními jednotkami. Zároveň je u všech účetních jednotek o těchto skutečnostech a o případech, kdy se domnívá, že mohla být naplněna skutková podstata hospodářského trestného činu, trestného činu úplatkářství nebo jiného trestného činu proti majetku, povinen neprodleně písemně informovat statutární a dozorčí orgán účetní jednotky. Povinnost mlčenlivosti auditora se pro uvedené případy na oznámení orgánům státního dozoru a bankovního dohledu nevztahuje.

4. SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI REGULÁTORY FINANČNÍHO TRHU

V souladu s celosvětovým trendem se i v České republice začínají postupně vytvářet finanční skupiny zastřešené především bankami, které nabízejí produkty zahrnující řadu instrumentů současného finančního trhu. Bankovní finanční skupiny mají rozhodující podíl na trhu stavebního spoření a rovněž na trhu hypotečních úvěrů, významného podílu dosáhly i v oblasti kolektivního investování, penzijního připojištění, dále se nezanedbatelně podílejí na leasingovém, factoringovém a pojistném trhu a rovněž na trhu realit. Obdobně zahraniční banky působící v České republice jsou součástí finančních skupin svých mateřských bank, které v řadě případů mají značný mezinárodní dosah.

Tyto trendy vyvolávají potřebu konsolidovaného dohledu, který se neobejde bez výrazné spolupráce s ostatními regulátory finančního trhu v domácím i mezinárodním měřítku.

Česká národní banka se **v mezinárodní oblasti** přednostně orientuje zejména na spolupráci s bankovními dohledy těch zemí, jejichž banky mají dceřiné společnosti nebo pobočky na území České republiky nebo těmi, kde naopak působí dceřiné společnosti nebo pobočky českých bank.

V roce 1999 byla podepsána dohoda o spolupráci s Národní bankou Slovenska, která se zaměřuje zejména na výměnu informací o subjektech, které hodlají založit novou banku, v rámci řízení o udělení povolení působit jako banka, o zásadních změnách ve struktuře akcionářů, závažných nedostatcích v činnosti, předběžných opatřeních, opatřeních k nápravě a sankcích vůči těm bankám, které mají pobočky nebo dceřiné společnosti v druhé zemi. Kromě toho obsahuje dohoda i ustanovení týkající se spolupráce v metodické oblasti formou výměny informací o předpisech obezřetného podnikání bank a zákonech, které ovlivňují podnikání bank. V rámci kontrolní činnosti může v odůvodněných případech požádat daná centrální banka druhou o provedení dohlídky v pobočce zahraniční banky nebo v dceřiné společnosti v dotčené oblasti. O konání dohlídky a jejím výsledku je tato banka informována bez zbytečného odkladu.

Obdobné dohody jsou postupně připravovány i s dalšími zejména evropskými zeměmi. V roce 1999 byla uzavřena neformální dohoda s německým Úřadem pro bankovní dohled. Formálnímu uzavření dohody brání fakt, že podle současného znění zákona o bankách nemůže zahraniční bankovní dohled provádět kontrolu na místě v pobočkách nebo dceřiných společnostech zahraničních bank. Toto omezení bude odstraněno v připravované novele zákona o bankách. Oficiální jednání o případné spolupráci byla rovněž zahájena s bankovními regulátory Rakouska, Nizozemí, Velké Británie, Francie a Belgie.

V rámci České republiky Česká národní banka úzce spolupracuje zejména s Ministerstvem financí, které je odpovědné za dohled nad činností pojišťoven a penzijních fondů a Komisí pro cenné papíry, jíž z hlediska regulace podléhají obchodníci s cennými papíry, investiční společnosti a investiční fondy. Tato spolupráce se rozvíjí na základě třístranné dohody, která byla uzavřena v roce 1998. Soustřeďuje se zejména na výměnu informací, ať již při licenční činnosti nebo v rámci kontroly jednotlivých subjektů. Určité problémy při této spolupráci přináší různý systém zachovávání bankovního či jiného tajemství, který je u jednotlivých regulátorů řešen odlišně a komplikuje tak rozsah možné spolupráce.

Praktickým naplněním spolupráce mezi regulátory jak v domácím, tak i mezinárodním měřítku, byly zejména aktivity v rámci řešení problematiky roku 2000, kdy probíhala poměrně častá výměna informací mezi jednotlivými regulátory ohledně připravenosti dceřiných bank, poboček zahraničních bank a ostatních subjektů finančního trhu na přechod do roku 2000.

Mezinárodní spolupráce se neorientuje pouze na konkrétní činnosti související s působením zahraničních subjektů na jednotlivých bankovních trzích, ale stále více se rozvíjí i **v metodické oblasti**. Bankovní dohled České národní banky vzhledem k poměrně značnému stupni rozvoje, kterého dosáhl v uplynulých letech, je nyní zván

k účasti v různých mezinárodních pracovních skupinách, které se zabývají dalším zdokonalováním regulatorních předpisů, praktického výkonu bankovního dohledu apod.

Bankovní dohled České národní banky se např. od roku 1997 podílí na práci pracovní skupiny vytvořené v rámci BIS „Core Principles Liaison Group“, která se v současnosti zabývá zejména dalším rozpracováním základních principů bankovního dohledu, jejichž dodržování by mělo být zárukou efektivního fungování bankovního dohledu v jednotlivých zemích. Jednotné hodnocení těchto principů mezi jednotlivými zeměmi by mělo odrážet kvalitu bankovního dohledu a tím i rozsah jeho spolehlivosti při regulaci příslušného bankovního sektoru, což má mimořádnou důležitost v současném mezinárodním rozsahu působnosti zejména finančních subjektů. Další pracovní skupinou, kde se bankovní dohled České národní banky angažuje, je „Transparency Group“, která se zaměřuje na standardizaci účetních předpisů pro bankovní sektor a zveřejňování dat o činnosti jednotlivých bank. V obou výše uvedených pracovních skupinách se bankovní dohled České národní banky účastní práce formou připomínek k materiálům Basilejského výboru pro bankovní dohled a aktivní účastí na jednáních Core Principles Liaison Group.

V roce 1999 byla nově formována „New Capital Accord Group“, která se zabývá dalším zdokonalením úpravy kapitálové přiměřenosti zejména v oblasti přesnějšího měření úvěrového rizika, uznání širšího rejstříku zajišťovacích instrumentů a regulací tzv. reziduálních a operačních rizik. Velký důraz je rovněž kladen nejen na regulaci kapitálové přiměřenosti, ale na dohled nad jejím dodržováním a na tržní disciplínu.

Četnost mezinárodních kontaktů se dále zvyšuje zejména v souvislosti s přípravami na **začlenění České republiky do Evropské unie**. Bankovní dohled ČNB se v loňském roce aktivně podílel na tzv. screeningu českého právního a regulatorního rámce v oblasti volného pohybu služeb a jeho srovnání s příslušnými směrnicemi Evropské unie. Požadavky harmonizace se však netýkají pouze legislativní oblasti, ale i dalších aspektů především v oblasti praktického provádění bankovního dohledu. Proto byl v roce 1999 zahájen pod patronací Phare projekt tzv. twinningu, jehož cílem je za pomoci expertů ze zemí Evropské unie prověřit používané metody a praktické postupy v jednotlivých oblastech bankovního dohledu a zajistit jejich další rozvoj v souladu s mezinárodní praxí. V České národní bance v rámci tohoto projektu od prosince 1999 působí dva experti ze Spolkové republiky Německo a z Řecka. Základními oblastmi, kterými se tento projekt zabývá, jsou tržní riziko, dohled na konsolidovaném základě, kapitálové požadavky založené na rizikovém profilu jednotlivých bank, finanční analýza bank a dohlídky na místě. Součástí projektu je nejen ověření stupně harmonizace s mezinárodní praxí, ale i řada školení, seminářů, konzultací a stáží pro pracovníky bankovního dohledu, které zvýší jejich kvalifikaci v těchto oblastech.

Bankovní dohled České národní banky se rovněž aktivně účastní činnosti **regionální skupiny bankovních dohledů zemí střední a východní Evropy**. V roce 1999 tato skupina zorganizovala několik pracovních seminářů, přičemž seminář na téma kapitálové přiměřenosti se zahrnutím tržního rizika organizačně zajistila Česká národní banka. Pravidelná výroční konference se konala v květnu 1999 v Lublani ve Slovinsku a zabývala se problematikou hodnocení naplňování Core principles a podmínkami pro fungování poboček zahraničních bank na domácím trhu a dohledem nad nimi. Pro rok 2000 převzala Česká národní banka předsednictví regionální skupiny a byla hostitelem její 13. konference, která se konala v květnu 2000 v Praze.

5. VÝKON BANKOVNÍHO DOHLEDU

Koncepce dalšího rozvoje bankovního dohledu se v oblasti praktického výkonu zaměřuje zejména na posílení kontrolní činnosti na místě v bankách, postupné doplnění „statického“ hodnocení banky o „dynamické“ aspekty a standardizaci postupů v rámci dohledu na dálku i na místě.

5. 1 Dohled na dálku

Dohled na dálku zahrnuje zejména pravidelné hodnocení pozice jednotlivých bank v bankovním sektoru z hlediska naplňování pravidel obezřetného podnikání i aktuální finanční situace. Jeho součástí je i posuzování všech skutečností, které souvisí s organizací banky, její akcionářskou strukturou, managementem, majetkovým propojením s ostatními subjekty finanční i nefinanční sféry, externím auditem apod. Zákon o bankách vyžaduje v řadě případů předchozí souhlas nebo vyjádření České národní banky, zejména v případech nabývání majetkové účasti na bance při dosažení určitých limitů, sloučení nebo splynutí banky, rozšíření povolení působit jako banka na další činnosti, prodeji části banky apod. Bankovní dohled České národní banky rovněž dává doporučení nově navrhovaným členům vedení bank a potvrzuje vybrané externí auditory. Součástí dohledu na dálku v České republice je i posuzování žádostí o vydání povolení působit jako banka.

Finanční pozici banky a její soulad s obezřetnostními pravidly hodnotí jednotliví inspektoři v pravidelné měsíční analýze, která je zpracovávána ve standardizované podobě. Podstatné změny ve vývoji banky proti předcházejícímu období jsou obsahem systému signálních informací, které obsahují návrhy dalšího postupu vůči bankám s negativním vývojem, který může spočívat v uložení nápravných opatření, provedení kontroly na místě, v iniciování jednání s představiteli bank nebo rozhodujícími akcionáři banky apod. Ve čtvrtletní periodicitě je zpracováván tzv. rating bank, který jednotným způsobem hodnotí situaci v bance z pohledu obezřetného podnikání a rozděluje banky podle dosažených výsledků do 5 skupin podle stupně problémů, které musí banky ve své činnosti řešit.

V roce 1999 byl vybudován automatizovaný informační systém, který je využíván především v rámci dohledu na dálku. Jeho součástí je zejména informační centrum bankovního dohledu, které představuje datovou základnu pro pravidelné hodnocení vývoje bankovního sektoru a jednotlivých bank. Kromě základních dat obsahuje i řadu standardních výstupů a propočtových ukazatelů, které umožňují potřebnou standardizaci přístupu k hodnocení a zvyšují efektivnost dohledu na dálku. Registr bank obsahuje základní zpravidla „nečíselné“ údaje o bance (např. strukturu akcionářů, vedoucí pracovníky banky, majetkové účasti apod.). Nový koncept registru bank umožňuje sledování změn v čase, kontrolu plnění některých ustanovení zákona o bankách apod. Doplnkovými produkty systému jsou evidence rozhodnutí bankovního dohledu, která zahrnuje základní informace o jednotlivých akcích bankovního dohledu vůči bankám, tj. dohlídky na místě, opatření uložená bance, pokuty, veškeré udělené souhlasy podle zákona o bankách, výsledky pohovorů s vedoucími pracovníky, a metodická podpora bankovního dohledu, která představuje centralizaci výkladů k pravidlům obezřetného podnikání bank. Umožňuje efektivní přístup k metodickým předpisům a zejména zajišťuje jednotnost výkladů k jednotlivým ustanovením těchto předpisů.

Vytvořený systém v současné době představuje ucelenou databázi údajů a informací, které významným způsobem napomáhají plnění úkolů bankovního dohledu. Celý systém je koncipován jako otevřený a bude dále doplňován nejen z hlediska rozšiřování datové základny, ale i zařazení dalších prvků celého systému.

Součástí dohledu na dálku je i ukládání opatření bankám, pokud nedodrží stanovená pravidla nebo vykazují jiné nedostatky ve své činnosti. Standardní nápravná opatření byla v roce 1999 uplatněna u 11 bank. V případech závažnějších problémů bank byly zpracovány materiály pro bankovní radu ČNB s návrhy na přijetí zásadních opatření vůči bankám, které spočívaly zejména v odnětí povolení působit jako banka (např. Universal banka, Moravia banka).

Bankovní dohled České národní banky vydal v průběhu roku 17 správních rozhodnutí, která se týkala především rozšíření licencí bank a nabytí majetkového podílu na bankách, a dalších přibližně 90 rozhodnutí mimo správní řízení v případech schvalování auditorů bank, složení akcionářů před valnými hromadami, započítávání podřízeného dluhu do kapitálu a konsolidačních celků bank v návaznosti na nové opatření ČNB o dohledu na konsolidovaném základě. Vyjádření bankovního dohledu k osobám navrhovaným do vedoucích funkcí v bankách bylo vydáno ve 44 případech.

5. 2 Dohlídky na místě

Nedílnou součástí bankovního dohledu v České republice jsou dohlídky přímo v bankách, jejichž cílem je postihnout kvalitu systémů řízení banky, vnitřního kontrolního systému, informačních systémů apod., tj. těch součástí činnosti banky, které není možné monitorovat dohledem na dálku. Vzhledem k rizikovému prostředí v České republice je značná pozornost věnována kontrole úvěrového portfolia banky, protože úvěrové riziko je v současnosti největším rizikem bankovního podnikání.

Reorganizace bankovního dohledu České národní banky koncem roku 1997 vytvořila předpoklady pro zkvalitnění dohlídkové činnosti formou speciálních dohlídkových týmů, které se plně věnují pouze této činnosti. Od poloviny roku 1999 existují 3 dohlídkové týmy pracující ve složení vedoucí týmu a šest inspektorů, čtvrtý dohlídkový tým se zatím nepodařilo vytvořit z důvodu nedostatku kvalitních pracovníků. K zajištění jednotného přístupu k dohlídce na místě se nejzkušenější inspektoři zaměřili na aktualizaci a dopracování metodiky pro organizaci kontrol a jednotlivé odborné oblasti, na které jsou zaměřeny komplexní kontroly na místě v bankách. V průběhu července a srpna 1999 byla zpracována první verze metodiky, která zahrnuje obecné postupy kontroly na místě, kontrolu systému řízení aktiv a pasiv se zaměřením na systém finančního řízení banky, řízení tržních rizik a rizik spjatých s obchodováním na finančních trzích, úvěrové činnosti banky a vnitřní kontrolní systém. Dále bylo připraveno zkušební programové prostředí pro vedení databáze pro kontrolu kreditního rizika bank, která zrychluje a zkvalitňuje práci v oblasti kontroly úvěrového portfolia banky.

Kontrolní činnost v bankách probíhá ve třech formách. Komplexní dohlídky jsou zaměřeny na všechny oblasti činnosti banky. Jejich počet je zpravidla limitován počtem kontrolních týmů, protože se jedná o časově a personálně náročné akce zejména v případě kontroly velkých bank. Dílčí dohlídky jsou voleny v případech, kdy je třeba na základě určitých negativních signálů daných např. dohledem na dálku rychle ověřit specifickou činnost, která by mohla být zdrojem potenciálních problémů. Posledním typem dohlídek jsou tzv. informační návštěvy, které představují diskusi s managementem banky o základních otázkách souvisejících s činností banky, jejím vývojem, předpokládanými změnami apod. Tyto informační návštěvy se uskutečňují jednak pravidelně mezi komplexními dohlídkami na místě v zájmu udržení kontinuity kontaktů s bankou nebo naopak před komplexní dohlídkou s cílem ujasnit si některé organizační, technické a jiné záležitosti a zajistit tak bezproblémový průběh vlastní dohlídky.

V roce 1999 provedl bankovní dohled České národní banky 5 komplexních a 2 dílčí dohlídky na místě. Informační návštěvy se v roce 1999 uskutečnily celkem ve 26 bankách a pobočkách zahraničních bank, v některých i opakovaně. Podstatná část prováděných kontrol byla zaměřena stále na vyhodnocování kvality úvěrového portfolia, neboť kreditní riziko je pro banky stále nejvýznamnější. V souladu s mezinárodními trendy se však těžiště kontrol postupně přesunuje na posuzování systémů řízení rizik a vnitřního kontrolního systému bank.

Kromě toho byl v roce 1999 kladen důraz na kontrolu plnění informační povinnosti bank v rozsahu stanoveném opatřením ČNB č. 2 ze dne 29. června 1998, kterým se stanoví minimální požadavky na uveřejňování informací bankami a pobočkami zahraničních bank. Bankovní dohled uskutečnil nejprve počátkem roku informační návštěvy a následně v květnu dílčí kontroly na 154 obchodních místech ve 29 bankách zaměřené výhradně ke zjištění úplnosti, aktuálnosti a dostupnosti informací o bankách pro veřejnost.

Dalším významným nástrojem výkonu bankovního dohledu jsou jednání s vedením bank. V minulém roce proběhla řada jednání s vrcholovým vedením jednotlivých bank a v případě problémových bank byla tato jednání uskutečňována v pravidelných intervalech. V návaznosti na zveřejnění účetních závěrek bank a výroků auditorů k nim se uskutečnila dvoustranná (pokud se diskuse týkala obecných odborných problémů) nebo trojstranná (pokud byla diskutována konkrétní situace dané banky) projednání sporných otázek. Rovněž tak byla organizována jednání s auditorem a případně i s bankou po vyhodnocení tzv. zprávy o hospodaření banky, která se zabývá popisem a hodnocením systému řízení rizik a systému vnitřní kontroly. V návaznosti na tato jednání byly některé problémy, týkající se zejména úlohy auditora při hodnocení systému řízení rizik a systému vnitřní kontroly, diskutovány i ve specializované skupině Komory auditorů pro audit finančních institucí.

6. PROBLEMATIKA ROKU 2000

Česká národní banka, vzhledem ke své zákonné odpovědnosti za dohled nad prováděním bankovních činností a pečování o bezpečné fungování a účelný rozvoj bankovního systému v České republice, se ujala i úkolu přispět k zajištění bezproblémového přechodu do roku 2000 v bankovním sektoru. Zodpovědnost za konkrétní řešení problému roku 2000 a minimalizaci rizik spojených s přechodem do roku 2000 však od počátku spočívala výlučně na samotných bankách, jejich vlastnících a jejich vedení. Bankovní dohled České národní banky se aktivně zapojil do řešení této problematiky zejména z hlediska metodického zabezpečení a definování jednotlivých kroků, které je nezbytné k ošetření rizika roku 2000 provést, a monitorování postupu příprav a vlastního přechodu do roku 2000 přímo v bankách.

Při zahájení prací na inicializaci a monitorování bezproblémového přechodu bankovního sektoru do roku 2000 bylo nutno již v roce 1997 vypracovat metodický postup, který by v letech 1998 a 1999 směřoval k vytčenému cíli. Jednalo se zejména o předpisovou základnu a také o postup při ověřování připravenosti přímo v jednotlivých bankách.

Pro řešení problematiky roku 2000 byly připraveny, schváleny a vydány následující úřední předpisy:

- úřední sdělení ČNB ze dne 5. června 1998 k přizpůsobení informačních a dalších automatizovaných systémů bank změně letopočtu z „1999“ na „2000“, obsahující některé návody a doporučení k postupu při přípravě bankovních systémů na rok 2000 a vzor prohlášení banky o dosažení připravenosti,
- úřední sdělení ČNB ze dne 2. září 1998 k problému roku 2000, které obsahovalo zejména definici problému roku 2000,
- opatření ČNB č. 4 ze dne 29. září 1998, kterým se stanoví požadavky na zprávu o hospodaření banky s mnoha úpravami pro rok 2000; mezi jinými byla stanovena povinnost externích auditorů posoudit postup banky při řešení problematiky roku 2000,
- opatření ČNB č. 6 ze dne 29. prosince 1998, kterým se stanoví požadavky na zajištění bezpečného provozu bank a poboček zahraničních bank s ohledem na riziko roku 2000, které se zaměřilo zejména na okruh povinností bank v přípravě na rok 2000 včetně zveřejnění připravenosti bank a harmonogram jednotlivých kroků přípravy na rok 2000,
- úřední sdělení ČNB ze dne 14. prosince 1999 k zabezpečení plynulého přechodu bank do roku 2000, které obsahovalo pokyny pro zásobování bank hotovostí a informační povinnost bank vůči ČNB o vzniklých problémech.

Těžiště metodické přípravy, jak je zřejmé z data účinnosti jednotlivých předpisů, bylo v roce 1998. Lze konstatovat, že na konci roku 1998 byla potřebná předpisová základna k problému roku 2000 stanovena a teprve ve 4. čtvrtletí 1999 se ukázala potřeba vydání dalšího úředního předpisu, regulujícího postup České národní banky a bankovního sektoru v době samotného přechodu do roku 2000, tj. v období těsně před a po změně letopočtu.

Pro ověřování připravenosti bank na problém roku 2000 byly vybrány následující metody:

- dotazníkové akce pro všechny banky, přičemž obsah dotazníků byl zpřesňován a doplňován podle aktuálního stavu příprav bankovního sektoru ČR, mezinárodních zkušeností a doporučení,
- informační pohovory na místě v bankách, přičemž cílem bylo navštívit všechny banky působící v České republice do 30. 6. 1999 a poté do konce roku 1999 navštěvovat pouze vytipované „kritické“ banky, které nebyly dostatečně připraveny.

V lednu 1998 proběhlo přípravné šetření stavu připravenosti, které spočívalo v zaslání vstupního dotazníku s 21 otázkami všem bankám. Jeho úkolem bylo provést základní zmapování problému. Na podzim roku 1998 proběhlo první kolo informačních pohovorů ve 23 bankách, které byly vybrány podle výsledků přípravného šetření. Cílem těchto návštěv bylo zejména zjistit, zda banky věnují této otázce dostatečnou pozornost a jak daleko pokročily s naplňováním jednotlivých kroků programu pro zajištění odolnosti proti problému roku 2000. Současně byl všem bankám zaslán detailní dotazník, který doplnil potřebné informace z bank, jež nebyly dosud navštíveny, a upřesnil informace u navštívených bank. V tomto prvním dotazníku s celkem 71 otázkami rozdělenými do deseti tématických skupin byly rozšířeny a upřesněny předchozí dotazy a byly také použity další náměty basilejské BIS, přizpůsobené poměrům v bankovním sektoru ČR.

Ve 2. čtvrtletí roku 1999 se uskutečnilo druhé kolo informačních pohovorů s obdobným zaměřením jako v kole prvním se speciálním důrazem na zpracování havarijních plánů. Pohovory byly uskutečněny v 31 bankách, přičemž přednostně byly vybrány banky, které nebyly dosud navštíveny a dále již navštívené banky s velkým významem pro bankovní sektor České republiky. Zbývajícím 12 bankám, které byly navštíveny v prvním kole, byl zaslán druhý dotazník s 88 otázkami dále zpřesněného znění. Ve 3. a 4. čtvrtletí roku 1999 byla činnost bankovního dohledu v této problematice zaměřena na tzv. „kritické“ banky hodnocené níže než celkový průměr bankovního sektoru. V rámci tohoto třetího závěrečného kola proběhlo dalších 21 informačních pohovorů, které byly zaměřeny na individuální a konkrétní problémy připravenosti vybraných bank. Veškeré dohlídkové akce byly zakončeny začátkem prosince 1999.

Do konce června 1999 banky také plnily svou povinnost informovat veřejnost o zajištění odolnosti svých automatizovaných systémů vůči změně letopočtu. Většina bank použila svých internetových stránek, řada z nich také uveřejnila placené inzeráty v denním i odborném tisku nebo dala své prohlášení k dispozici ČTK. Veřejnost tak byla již na začátku července 1999 dobře informována o pokročilé připravenosti bankovního sektoru na Y2K.

Celkově bylo v letech 1998 a 1999 vykonáno 75 pohovorů na místě v bankách. Každá aktivní banka v bankovním sektoru ČR byla navštívena nejméně jednou. Výsledky dotazníkových akcí i informačních pohovorů byly pravidelně vyhodnocovány a projednávány s bankovní komunitou na společných jednáních organizovaných ve spolupráci s Bankovní asociací.

Česká národní banka rovněž organizovala testy spojení clearingového centra ČNB a jednotlivých bank z hlediska připravenosti na rok 2000. Po uskutečnění testů se ukázalo, že toto mezibankovní testování clearingových operací bylo určitým vyvrcholením příprav celého bankovního sektoru ČR na příchod roku 2000. Testů se zúčastnily všechny banky a výsledky byly hodnoceny jako vyhovující. Podobné testy, jichž se bankovní sektor České republiky aktivně účastnil, organizovala i Burza cenných papírů Praha a mezinárodní organizace VISA a SWIFT.

Při řešení problematiky roku 2000 bankovní dohled ČNB úzce spolupracoval i s dalšími institucemi v domácím i mezinárodním měřítku. Hlavní spolupráce byla navázána s Bankovní asociací, se kterou byly zorganizovány cílené semináře bankovního sektoru k této problematice. Bankovní asociace také začala aktivně zveřejňovat informace o roku 2000 na internetu a navázala kontakty s asociacemi různých finančních institucí s cílem koordinace jednotlivých činností.

V letech 1998 a 1999 také probíhala koordinace a vzájemná výměna informací s Komisí pro cenné papíry a Národním koordinačním střediskem (ÚSIS). Bankovní dohled České národní banky oslovil bankovní dohledy domovských zemí bank, které působí v České republice příp. bankovní dohledy hostitelských zemí českých bank za účelem získání informací o přístupu bankovních dohledů k řešení této problematiky a stanovení role „vedoucího supervisory“ v případě poboček zahraničních bank působících v České republice, příp. poboček českých bank působících v zahraničí.

Podle konkrétních výsledků bylo možné v prosinci 1999 konstatovat, že bankovní sektor se přiblížil k nejvyšší předpokládané hranici připravenosti na problém roku 2000. Případné zbytkové riziko pokryly havarijní plány k roku 2000 a plány obnovy a kontinuity provozu bank. Závěrečnou akcí bylo ověření skutečného průběhu přechodu do roku 2000 na podkladě speciálního dotazníku monitorujícího případné reálné problémy s přechodem do

roku 2000. Žádná banka však v kritický ani následující dny nezaznamenala žádné potíže se svými informačními systémy, takže bylo možné konstatovat, že **přechod do roku 2000 proběhl v bankovním sektoru ČR bez jakýchkoliv problémů.**

B.

ROZVOJ BANKOVNÍCH PRODUKTŮ A SLUŽEB V ČESKÉ REPUBLICE

Banky působící v České republice jsou banky universální, které se orientují na celou škálu bankovních produktů a služeb. Na počátku 90. let, kdy se bankovní sektor České republiky začal formovat, byl okruh produktů a služeb velmi úzký a zaměřoval se pouze na klasické formy zejména v depozitní a úvěrové oblasti. Postupem času však banky začaly své služby zdokonalovat, k čemuž významně přispěl i vstup zahraničních bank a poboček zahraničních bank do českého bankovního sektoru.

1. BANKOVNÍ PRODUKTY A JEJICH INOVACE

Struktura bankovních produktů a služeb závisí do značné míry na typu klientely, kterou chce daná banka obsluhovat. Zajištění maximálního komfortu pro zákazníka se stává rozhodujícím prvkem konkurenčního boje o klienta, kde pouze banka, která zajišťuje celý okruh bankovních služeb nebo i další služby v rámci finanční skupiny, může počítat se získáním nových klientů.

1. 1 Služby obyvatelstvu

Banky se v současné době stále více zaměřují na drobnou klientelu, která je méně riziková než podniková klientela zvláště v současných ekonomických podmínkách České republiky.

Tradičním produktem v oblasti depozit zůstávají v České republice vkladní knížky, kde se však banky začínají stále více orientovat na vkladní knížky na jméno v souladu s harmonizací českého práva s právem Evropského společenství, které vyžaduje odstranění anonymních bankovních účtů. Anonymní vkladní knížky jsou dosud v nabídce 8 bank, vkladní knížky na jméno zajišťuje 12 bank a 8 bank plánuje tuto službu zavést. Spořicí účty, které spojují některé výhody běžných účtů s vyššími sazbami úročení, jež se přibližují úrovni úrokových sazeb z termínovaných vkladů, nabízí 14 bank.

V rámci retailového bankovníctví se banky snaží nabízet určité novinky a pro klienta výhodné produkty. Při vedení běžných účtů je dnes např. již 23 bank schopno zabezpečit přesun prostředků na korunovém účtu překračující stanovený limit na lépe úročený účet, 15 bank nabízí tuto možnost i na běžných devizových účtech. Postupně se rozšiřují i zvýhodněné formy spoření pro vybranou skupinu obyvatel, zejména děti a mládež a studenty. Tuto službu nabízí 6 bank, dalších 6 ji chce zavést v budoucnu.

TAB. Č. 1 VYBRANÉ PRODUKTY A SLUŽBY PRO OBYVATELSTVO
za banky s licenci k 31. 12. 1999

SLUŽBA NEBO PRODUKT	ROK ZAHÁJENÍ		STUPEŇ VYUŽITÍ	STUPEŇ DALŠÍHO ROZVOJE	POČET BANK	BANKY PLÁNUJÍCÍ ZAVEDENÍ
	NEJDŘÍVE	PRŮMĚR				
Spořicí účty	1991	1994	2,6	2,7	14	2
Vkladní knížky na jméno	1991	1994	2,8	2,3	12	8
Zvýhodněné spoření pro vybranou skupinu obyvatel	1993	1996	2,8	2,7	6	6
Inteligentní korunový účet	1991	1995	2,7	2,5	23	2
Kontokorentní korunový účet	1990	1993	2,9	2,5	30	8
Zajišťování promtních plateb v Kč	1990	1994	2,5	2,4	32	6
Inteligentní devizový účet	1991	1995	2,6	2,5	15	3
Kontokorentní devizový účet	1990	1993	2,7	2,3	20	2
Zajišťování promtních plateb v cizí měně	1990	1994	2,5	2,3	25	3
Úvěrové rámce pro fyzické osoby	1992	1996	2,6	2,6	11	3
Spotřebitelské hotovostní půjčky	1959	1994	2,6	2,7	14	2
Zvýhodněné půjčky pro vybranou skupinu obyvatel	1993	1996	2,4	2,7	6	3

Stupeň využití = 1 až 4, kde 1 představuje minimální využití, 4 maximální využití

Stupeň dalšího rozvoje = 1 až 3, kde 1 znamená útlum, 2 současný stav, 3 další zdokonalování a rozvoj

K inovaci produktů dochází i v úvěrové oblasti. Spotřebitelské hotovostní půjčky nabízí 14 bank. Objevují se i zvýhodněné úvěry pro určité skupiny obyvatel např. studentské půjčky, které má ve své nabídce 6 bank a další 3 se chtějí v této oblasti angažovat v budoucnu. Některé banky již od roku 1992 umožňují i fyzickým osobám operativní čerpání úvěrů na základě schváleného úvěrového rámce. V současné době zajišťuje tuto službu 11 bank a další 3 banky ji zavedou v nejbližší době.

1. 2 Služby podnikové sféry

Podnikatelská sféra stále zůstává rozhodující klientelou pro bankovní sektor v České republice. Kromě základních produktů spojených s klasickým úvěrováním a správou depozit, začínají banky stále více rozvíjet i speciální bankovní produkty a služby podnikatelům.

V oblasti investičního bankovníctví banky zprostředkovávají pro podniky vydávání nových emisí cenných papírů. Velmi využívaným a často nabízeným (25 bank) klasickým produktem zůstávají v oblasti depozitních produktů a služeb depozitní směnky, které díky výjimečnému daňovému režimu představují především pro právnické osoby hospodařící se ziskem výhodný depozitní instrument.

Tab. č. 2 VYBRANÉ PRODUKTY A SLUŽBY PRO PODNIKOVOU SFÉRU
za banky s licencí k 31. 12. 1999

SLUŽBA NEBO PRODUKT	ROK ZAHÁJENÍ		STUPEŇ VYUŽITÍ	STUPEŇ DAL- ŠÍHO ROZVOJE	POČET BANK	BANKY PLÁNU- JÍCÍ ZAVEDENÍ
	NEJDŘÍVE	PRŮMÉR				
Obchodování s CP pro klienty na zahraničních trzích	1994	1997	2,4	2,8	16	3
Obchodování s pokladními poukázkami pro klienty	1990	1995	2,6	2,5	20	1
Obchodování s finančními deriváty pro klienty	1991	1995	2,2	2,7	18	2
Správa majetkového portfolia	1993	1996	2,7	2,8	12	3

Stupeň využití = 1 až 4, kde 1 představuje minimální využití, 4 maximální využití
Stupeň dalšího rozvoje = 1 až 3, kde 1 znamená útlum, 2 současný stav, 3 další zdokonalování a rozvoj

Obchodování s cennými papíry pro klienty na zahraničních trzích zabezpečuje 16 bank, obchodování s pokladními poukázkami 20 bank. S finančními deriváty obchoduje pro klienty 18 bank, komplexní správu majetkového portfolia nabízí svým klientům 12 bank. Zatímco obchodování s pokladními poukázkami bylo pro klienty bank zavedeno v průměru na začátku roku 1995 a obchodování s finančními deriváty na konci téhož roku, obchodování na zahraničních trzích se v nabídce bank objevilo v průměru později, a to až v druhé polovině roku 1997, ačkoli některé banky tuto službu své vybrané klientele nabízely již od roku 1994. Správa individuálního majetkového portfolia klientů byla uvedena na trh v roce 1993.

Tuto relativně mladou oblast bankovních služeb hodlají banky do budoucna dále rozvíjet, další banky uvažují o rozšíření své nabídky o tyto služby, zejména pokud se týká komplexního spravování majetkového portfolia klientů. U všech sledovaných vybraných produktů a služeb investičního bankovníctví a peněžního trhu se objevují další banky, které je chtějí svým klientům nově nabídnout.

1. 3 Produkty jiných společností nabízené bankami

Další možností bank, jak udržet svůj podíl na trhu a dosáhnout konkurenčních výhod, která se již začala hojně rozšiřovat rovněž v české ekonomice, je paralelní nabídka nebankovních finančních produktů na pracovištích bank společně s celou škálou produktů dané banky. Ve většině případů se jedná o produkty a služby dceřiných a přidružených společností dané banky, které tvoří s bankou jednu skupinu, výjimkou však nejsou ani produkty a služby smluvně zajištěných nezávislých partnerů.

TAB. Č. 3 PRODUKTY JINÝCH SPOLEČNOSTÍ NABÍZENÉ BANKAMI
za banky s licencí k 31. 12. 1999

SLUŽBA NEBO PRODUKT	ROK ZAHÁJENÍ		STUPEŇ VYUŽITÍ	STUPEŇ DALŠÍHO ROZVOJE	POČET BANK	BANKY PLÁNUJÍCÍ ZAVEDENÍ
	NEJDŘÍVE	PRŮMĚR				
Stavební spoření	1993	1995	2,6	2,4	13	2
Penzijní připojištění	1994	1996	2,4	2,6	9	8
Životní pojištění	1994	1995	2,3	2,8	5	6
Neživotní pojištění	1994	1997	2,6	2,7	9	3
Leasing	1991	1995	2,3	2,4	6	2
Prodej a odkup podílových listů	1991	1995	3,2	2,8	10	3

Stupeň využití = 1 až 4, kde 1 představuje minimální využití, 4 maximální využití
Stupeň dalšího rozvoje = 1 až 3, kde 1 znamená útlum, 2 současný stav, 3 další zdokonalování a rozvoj

Banky ve všech skupinách uvádějí paralelní nabídku stavebního spoření již od roku 1993, kdy bylo stavební spoření v České republice zahájeno. Na stavební spoření se v České republice zaměřuje zejména 6 stavebních spořitelů, které spolupracují s dalšími bankami působícími na českém bankovním trhu. Stavební spoření je zprostředkováváno 13 bankami (kromě stavebních spořitelů) a další 2 banky připravují v krátkodobém horizontu zahájení zprostředkování této služby.

Penzijní připojištění se státním příspěvkem začaly banky zprostředkovávat v roce 1994, dnes jej zajišťuje 9 bank a dalších 8 bank se na zavedení této služby připravuje. Zprostředkování pojištění se poprvé objevilo v nabídce bankovních služeb v roce 1994. Neživotní pojištění nabízí 9 bank, životní pojištění zatím pouze 5 bank, ale dalších 6 bank se chce do této oblasti zapojit. Zprostředkování leasingu bylo zahájeno již v roce 1991, dnes jej nabízí 6 bank a další 2 banky se připravují. Zahájení prodeje a odkupu podílových listů spadá rovněž do roku 1991 a nabízí jej 10 bank. Zprostředkování nabídky otevřených podílových fondů se tak stává se stavebním spořením další nejčastěji nabízenou zprostředkovávanou službou.

Některé banky již dnes uvažují o maximálním přiblížení se klientovi na místě, kde je klient skutečně potřebuje, formou tzv. finančních kiosků například v obchodních domech. Dalším pokračováním tohoto trendu může být možnost přímé spolupráce banky s obchodníkem, který sám umožní zřízení úvěrového rámce pro svého klienta. Podmínky pro uvedený přesun nabídky služeb a produktů směrem k zákazníkovi vytvořil především rozvoj internetu, jehož prostřednictvím si budou moci obchodníci a další netradiční poskytovatelé peněžních služeb ověřovat finanční situaci a úvěrovou minulost klienta.

Další cestou, jak rozšířit nabídku svých služeb, vidí některé banky ve změně současného trendu, kdy se snaží klientovi prodat existující produkty a služby, na nový trend, kdy se banka bude přizpůsobovat klientovým potřebám, pomůže mu s řešením jeho konkrétních problémů a doporučí všechny konkrétní možnosti řešení.

1. 4 Operace spojené s pohledávkami a zajišťováním úvěrů

Úvěrové obchody jsou v českém bankovním sektoru nejrozšířenější službou. S jejich zabezpečováním je spojena celá řada operací, které se týkají jejich zajištění, oceňování a vymáhání. Jedním z nejrozšířenějších řešení problémových úvěrů je prodej, nákup a vymáhání pohledávek, přičemž prodej pohledávek realizuje 13 bank, nákup pohledávek 12 bank a vymáhání pohledávek 10 bank. Z těchto operací bylo zahájeno jako první vymáhání pohledávek v roce 1990, o rok později banky přistoupily k prodeji a nákupu pohledávek. Pouze 3 banky samy oceňují v současné době pohledávky. Ostatní banky v těchto oblastech spolupracují se specializovanými subjekty.

TAB. Č. 4 OPERACE SPOJENÉ S POHLEDÁVKAMI A ZAJIŠŤOVÁNÍM ÚVĚRŮ
za banky s licencí k 31. 12. 1999

SLUŽBA NEBO PRODUKT	ROK ZAHÁJENÍ		STUPEŇ VYUŽITÍ	STUPEŇ DALŠÍHO ROZVOJE	POČET BANK	BANKY PLÁNUJÍCÍ ZAVEDENÍ
	NEJDŘÍVE	PRŮMĚR				
Oceňování pohledávek	1993	1996	3,3	3,0	3	1
Prodej pohledávek	1991	1995	2,5	2,4	13	1
Nákup pohledávek	1991	1994	2,0	2,1	12	2
Vymáhání pohledávek	1990	1993	3,4	2,8	10	0
Kreditní deriváty	1992	1995	1,3	2,4	3	3

Stupeň využití = 1 až 4, kde 1 představuje minimální využití, 4 maximální využití
Stupeň dalšího rozvoje = 1 až 3, kde 1 znamená útlum, 2 současný stav, 3 další zdokonalování a rozvoj

Postupně se však začínají objevovat nové formy zajišťování a správy úvěrových obchodů. Jedná se zejména o primární sekuritizaci, při které klesá význam refinancování prostřednictvím tradičních úvěrových smluv a současně se zvyšuje objem alokovaných prostředků prostřednictvím cenných papírů. V roce 1999 byly nastartovány rovněž některé operace související se sekundární sekuritizací aktiv, při kterých jsou transformována podkladová aktiva ve formě úvěrů do podoby cenných papírů. Tyto operace však na rozdíl od klasické sekuritizace vysoce kvalitních aktiv měly řešit problémové úvěry poskytnuté některými bankami. Další možností jsou kreditní deriváty, které obdobně jako pojištění úvěrů minimalizují úvěrové riziko ještě před jeho poskytnutím tím, že je přeneseno na třetí osobu, tj. partnera úvěrově-derivátového kontraktu. Kreditní deriváty používají zatím pouze 3 banky, 3 banky hodlají tento typ operací realizovat v nejbližší době.

2. VÝPOČETNÍ A TELEKOMUNIKAČNÍ TECHNIKA, ELEKTRONICKÉ BANKOVNICTVÍ

Nezbytným předpokladem pro racionalizaci bankovních činností a celkový růst efektivity je trvalý rozvoj technologií ve výpočetní a telekomunikační technice. Cílem bank je přitom zachování a další rozvoj kvality poskytovaných služeb. Moderní technologie jsou velmi aktivně používány všemi účastníky bankovního trhu nejen pro vlastní obchodování, vypořádání, zpracování informací a řízení bank, ale rovněž pro úsporu času a zvýšení komfortu bankovní klientely a při dohledu a regulaci bankovního sektoru. Rovněž neustálé inovace na trhu bankovních produktů a globalizace bankovních trhů jsou podmíněny nejnovějším dosaženým stavem výpočetní a sdělovací techniky.

2. 1 Platební karty

Nejrozšířenějším produktem ve vazbě na elektronické bankovníctví jsou platební karty, které mohou mít různé podoby a funkce, a to počínaje kartami identifikačními, přes elektronické peněženky a debetní karty až po kreditní karty s platností nejen na území České republiky, nýbrž také v zahraničí. Některé banky vydávají rovněž karty použitelné pouze při zadání osobního identifikačního kódu, jejichž možnost použití je sice omezená, avšak tyto karty jsou lépe chráněny před podvodným jednáním. Tento druh karet je nabízen především v programech určených pro děti a juniory. Klient si může zvolit kartu několika paralelně existujících mezinárodních platebních systémů, přičemž v České republice jsou nejběžnější karty dvou bankovních systémů, a to Europay/MasterCard a VISA.

Tab. č. 5 BANKOMATY A PATEBNÍ KARTY
za banky s licencí k 31. 12. 1999

	1997	1998	1999
Počet bankomatů	1 285	1 366	1 447
Platební karty celkem	1 484 484	1 852 765	2 791 024
<i>z toho:</i>			
kreditní karty	594	3 250	5 851
karty s platností v zahraničí	115 990	202 549	858 937
elektronické peněženky	2 892	21 215	236 089
karty pouze na PIN	580 545	523 019	481 404

K 31. 12. 1999 provozovaly banky 1447 bankomatů, což ve srovnání s předcházejícím rokem bylo o 81 bankomatů více. Prudký rozvoj automatizovaného bankovníctví se projevuje zejména v nárůstu počtu vydaných platebních karet, který k 31. 12. 1999 činil 2,8 mil. a proti konci roku 1998 se zvýšil 50,6 %. Z hlediska typu převažují platební karty, které je možné použít i mimo území České republiky a které se k 31. 12. 1999 na celkovém objemu platebních karet podílely 30,8 %. Zároveň tento typ karet zaznamenal ve srovnání s předcházejícím rokem největší rozvoj. Obdobný vývoj byl i u elektronických peněženek, jejich počet k 31. 12. 1999 dosáhl 236 tis. Struktura platebních karet podle typu se v některých aspektech překrývá, protože např. i kreditní karty a některé karty na PIN lze využít v zahraničí, všechny karty mají systém zabezpečení, který je v řadě případů obdobný PIN apod.

Postupně se zvyšuje i počet kreditních karet, který k 31. 12. 1999 dosáhl 5,8 tisíc. Objem úvěrů z kreditních karet k 31. 12. 1999 činil 207,3 mil. Kč, zatímco k 31. 12. 1997 to bylo pouze 35,7 mil. Kč. Lze očekávat další růst objemu takto poskytovaných úvěrů, přestože některé banky poskytují úvěry z kreditních karet pouze na měsíční bázi a k poslednímu dni měsíce vyžadují splacení úvěru.

TAB. Č. 6 VYUŽÍVÁNÍ PĚTEBNÍCH KARET
za banky s licenci k 31. 12. 1999

	1997	1998	1999
Počet výběrů z bankomatu za rok v tis.	44 173	55 515	65 682
Průměrná výše výběru v Kč	2 167	2 249	2 794
Počet přímých plateb za služby a zboží za rok v tis.	1 087	1 788	4 071
Průměrná výše platby v Kč	2 697	2 402	2 457

Nejběžnější formou použití platebních karet zůstává v České republice výběr hotovosti z bankomatu. V roce 1999 bylo provedeno celkem 65,7 mil. výběrů, což bylo o 18,3 % více než v roce 1998 a o téměř 50 % více než v roce 1997. Roste i průměrná částka vybraná prostřednictvím bankomatu, která se od roku 1997 zvýšila o 627 Kč na 2 794 Kč. O něco nižší je průměrná výše přímé platby za služby a zboží prostřednictvím platební karty, která v roce 1999 dosáhla necelých 2 500 Kč, což představuje pokles o více než 200 Kč ve srovnání s rokem 1997. Tento pokles souvisí s rozšiřováním sítě obchodů a služeb, které karty přijímají a umožňují platbu jejich prostřednictvím i v případě nižších položek. V roce 1997 byla platba kartou záležitostí spíše výjimečnou a exkluzivní, což dokládá i růst počtu plateb v příslušných letech, který za poslední dva roky vzrostl téměř čtyřnásobně na více než 4 mil. plateb. Přesto činí počet přímých plateb pouze asi 6 % z počtu výběrů v bankomatech.

2. 2 Elektronické bankovníctví

Rozvoj elektronického bankovníctví je v současné době jedním ze základních nových trendů v bankovníctví ve světě. I v České republice dochází v posledních letech k velkému rozmachu těchto služeb, které umožňují klientům rychlý přístup ke svým účtům bez osobního navštívení banky, pro banky pak je zřejmou výhodou možnost snížení provozní náročnosti.

Nejjednodušší formou přímého bankovníctví blízko elektronickému bankovníctví je tzv. callbanking, při němž klient komunikuje prostřednictvím telefonu se zaměstnancem banky, který na základě jeho pokynů provádí příslušné operace. V České republice se tato bankovní služba začala rozvíjet v roce 1996 a k 31. 12. 1999 ji provozovalo 12 bank a dalších 5 bank plánovalo její zavedení v nejbližší době. Klienti využívají callbanking v poměrně značném rozsahu, proto i banky plánují další rozvoj a zdokonalování této služby.

TAB. Č. 7 ELEKTRONICKÉ BANKOVNICTVÍ
za banky s licenci k 31. 12. 1999

SLUŽBA NEBO PRODUKT	ROK ZAHÁJENÍ		STUPEŇ VYUŽITÍ	STUPEŇ DALŠÍHO ROZVOJE	POČET BANK	BANKY PLÁNUJÍCÍ ZAVEDENÍ
	NEJDŘÍVE	PRŮMĚR				
Callbanking	1996	1998	3	2,7	12	5
Homebanking	1990	1995	3,2	2,8	27	2
GSM banking	1998	1999	3,3	3	3	9
Internet banking	1998	1999	3,6	2,9	3	17

Stupeň využití = 1 až 4, kde 1 představuje minimální využití, 4 maximální využití

Stupeň dalšího rozvoje = 1 až 3, kde 1 znamená útlum, 2 současný stav, 3 další zdokonalování a rozvoj

Homebanking, který představuje pevné propojení osobního počítače klienta pevnou nebo běžnou telefonní linkou s bankovním systémem a umožňuje provádění vybraných operací bez asistence pracovníků banky, byl zaveden první bankou v roce 1990. V České republice umožňuje jeho využití 27 bank a další 2 plánují jeho zavedení. V současné době je tento typ elektronického bankovníctví nejrozšířenější a banky předpokládají další rozvoj tohoto produktu.

Internet banking a GSM banking představují nejnovější směr rozvoje elektronického bankovníctví, při kterém se klient stává součástí bankovního informačního systému prostřednictvím svého osobního počítače nebo mobilního

telefonu napojeného na internet nebo síť GSM. Veškeré operace jsou do systému zadávány přímo bez účasti pracovníků banky. České banky začaly tyto služby, které jsou do značné míry závislé na rozvoji internetu a sítí mobilních telefonů, nabízet teprve nedávno, proto i jejich rozšíření není zatím velké. K 31. 12. nabízely Internet banking 3 banky a GSM banking rovněž 3 banky. Pro nejbližší období však plánuje zavedení Internet bankingu 17 bank a GSM bankingu 9 bank a v rozvoji bankovních služeb mají tyto služby výraznou prioritu.

Některou z forem elektronického bankovníctví k 31. 12. 1999 využívalo celkem 293,6 tisíc klientů. Ve srovnání s rokem 1998 se jejich počet zvýšil 4 krát a lze předpokládat, že se bude dále zvyšovat v návaznosti na předpokládaný rozvoj elektronického bankovníctví.

C.

ZÁKLADNÍ TRENDY VE VÝVOJI BANKOVNÍHO SEKTORU

1. EKONOMICKÉ A PRÁVNÍ PROSTŘEDÍ V ROCE 1999

Činnost bankovního sektoru v roce 1999 byla významně ovlivněna vývojem reálné ekonomiky, kde již od roku 1997 docházelo ke zpomalování ekonomického růstu. I když se zejména koncem roku 1999 objevovaly určité signály oživení, pro rozhodující část roku byla charakteristická pokračující recese ekonomiky s odpovídajícím dopadem do podnikatelské sféry a tím i do činnosti bankovního sektoru.

Hrubý domácí produkt poklesl v roce 1999 ve srovnání s rokem 1998 o 0,2 %. K rozhodujícímu poklesu došlo zejména v první polovině roku, zatímco ve 4. čtvrtletí 1999 se hrubý domácí produkt meziročně zvýšil o 1 %. Na oživení hrubého domácího produktu měla vliv zejména domácí poptávka, která se na jeho růstu podílela 1,2 procentního bodu.

Příznivý vývoj faktorů inflace, která v roce 1999 činila 2,1 %, umožnil další pokles základních úrokových sazeb. Diskontní sazba se snížila ze 7,5 % k 23. 12. 1998 na 5 % k 27. 10. 1999, dvoutýdenní repo sazba poklesla ve stejném období z 9,5 % na 5,25 % k 26. 11. 1999. Lombardní sazba, která na konci roku 1998 činila 12,5 %, je od 27. 10. 1999 na úrovni 7,5 %. V roce 1999 došlo rovněž k zásadnímu snížení povinných minimálních rezerv, které na konci roku 1998 činily 7,5 % a na konci roku 1999 po dvojím snížení v lednu a říjnu 1999 pouze 2 %.

Od druhého čtvrtletí 1999 se nominální kurz koruny vůči euru pozvolna zhodnocoval. Tento trend souvisel s pokračujícím přílivem přímých zahraničních investic a s očekáváním budoucího přílivu kapitálu v důsledku rozhodnutí vlády o urychlení privatizace státního majetku. Apreciační tlaky byly na začátku čtvrtého čtvrtletí přerušeny devizovými intervencemi ČNB. Od poloviny října se však tendence k mírnému posilování nominálního kurzu koruny vůči euru obnovila.

V podnikové sféře se v roce 1999 pokračoval nepříznivý vývoj projevující se poklesem průmyslové produkce a stavební výroby. Tím docházelo ke zhoršení situace v řadě podniků, které nebyly schopny vyprodukovat dostatečné finanční prostředky ke splácení poskytnutých úvěrů. Tím výrazně ovlivňovaly činnost bankovního sektoru, který na tuto situaci reagoval zejména přísnějším přístupem k nové úvěrové emisi ve snaze eliminovat možné budoucí problémy s nekvalitními aktivy.

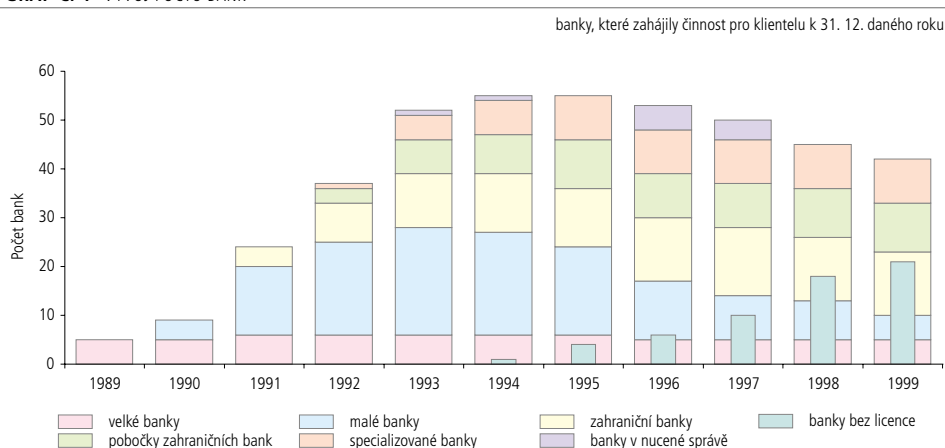
Kromě ekonomických vlivů je činnost bankovního sektoru významně ovlivněna i právním prostředím. V roce 1999 nedošlo k významnějšímu posunu ve zlepšení legislativního rámce zejména pokud se týká postavení věřitele, vymáhání zástav, nepružnosti konkurzních řízení apod. Byly však připraveny novely příslušných zákonů, které se tyto problémy snaží řešit a které vstoupily v platnost v roce 2000. Jejich přínos pro posílení stability bankovního sektoru se tak může projevit až v roce 2000.

2. STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU ČESKÉ REPUBLIKY¹⁾

2. 1 Počet bank v bankovním sektoru

K 31. 12. 1999 tvořilo bankovní sektor České republiky 42 bank a poboček zahraničních bank. Povolení působit jako banka bylo v průběhu roku 1999 odňato třem bankám ze skupiny malých bank, a to Universal bance a Moravia bance z důvodu neplnění požadavků obezřetného podnikání, Foresbanka po převodu rozhodující části svých aktivit do jiné banky se rozhodla nepokračovat v bankovních aktivitách a požádala o odnětí povolení působit jako banka. K 31.12.1999 nebyl v žádné bance uplatňován režim nucené správy. V roce 1999 nebyla udělena žádná nová bankovní licence.

GRAF Č. 1 VÝVOJ POČTU BANK

Od roku 1990 docházelo průběžně k výrazným změnám v počtu bank působících aktivně na trhu. Mnohé z nově vzniklých bank, především banky vybavené soukromým českým kapitálem, se nedokázaly vypořádat s rizikovými podmínkami ekonomické transformace a byly nuceny ukončit svou činnost. Zpřísnění podmínek pro udělení licence novým bankám omezilo po roce 1996 vstup nových subjektů do sektoru. Struktura bankovního sektoru je v poslední době ovlivňována i fúzí mezi jednotlivými bankami, které vedou ke koncentraci bankovního sektoru.

Od roku 1989 bylo celkem vydáno 63 povolení působit jako banka, přičemž ve stejném období zaniklo 21 povolení působit jako banka. Z tohoto počtu 16 povolení působit jako banka bylo odňato z důvodu špatné finanční situace a neplnění pravidel obezřetného podnikání, 4 povolení působit jako banka zanikla v důsledku proběhlých fúzí nebo prodeje a jedna banka nezačala činnost v zákonem stanoveném časovém limitu.

2. 2 Vlastnická struktura bankovního sektoru

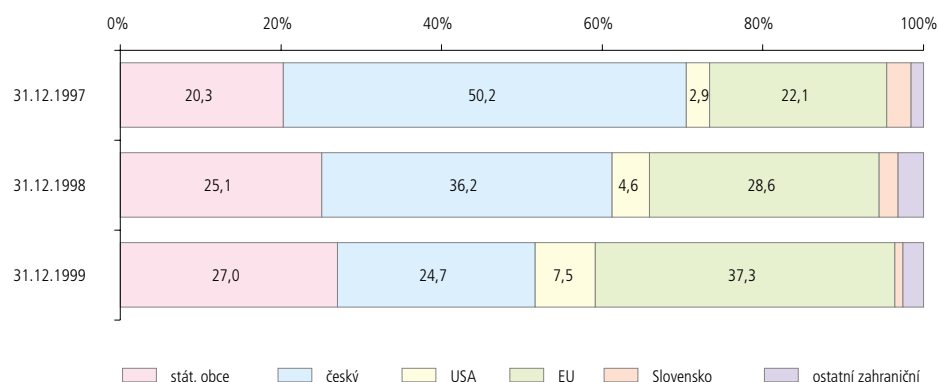
(za banky s licenci k danému datu)

Podle zákona o bankách je jedinou přípustnou právní formou banky komerčního typu v České republice akciová společnost, pokud se nejedná o pobočku zahraniční banky, která nemá právní subjektivitu, resp. o státní peněžní ústav. Vlastnická struktura je vyjádřena podílem na základním jmění akciové společnosti. Akcionářem banky mohou být jak právnické, tak fyzické osoby bez ohledu na zemi sídla či trvalého bydliště, musí však splňovat podmínky stanovené Českou národní bankou na základě zákona o bankách, pokud jejich podíl přesahuje více než 10 % kapitálu dané banky.

1) Pro zachycení odlišného vývoje v jednotlivých segmentech bankovního sektoru jsou banky rozděleny do 5 skupin podle velikosti bilanční sumy, původu kapitálu a specializace. Detailní přehled skupin podle jednotlivých bank je uveden v příloze.

GRAF Č. 2 VLASTNICKÁ STRUKTURA BANK

za banky s licenci k danému datu

Změny ve vlastnické struktuře²⁾ v průběhu času odrážejí rozdílnou intenzitu navyšování základního jmění z pohledu tuzemských a zahraničních investorů. Dalším významným faktorem změny akcionářské struktury jsou prodeje a nákupy akciových podílů, z nichž mezi nejvýznamnější patří prodeje státních podílů ve velkých bankách v rámci privatizace, a dále i změny v počtu bank, kdy především odnětí licencí z důvodu neplnění požadavků obezřetného podnikání, které se týkalo vesměs malých bank, mělo za přímý důsledek pokles vlastnického podílu českého soukromého kapitálu.

V roce 1999 pokračoval **proces privatizace bankovního sektoru**. V polovině roku 1999 byl dokončen prodej státního podílu a podílu České národní banky v Čs. obchodní bance belgické KBC Bank. Intenzivně pokračovaly i práce na přípravě prodeje majoritního státního podílu v České spořitelně rakouské Erste Bank Sparkassen, který byl realizován na počátku roku 2000. Byly rovněž zahájeny práce na privatizaci státního podílu v Komerční bance, jehož prodej se předpokládá do konce roku 2000. Privatizací Komerční banky by měla být v zásadě dokončena privatizace bankovního sektoru, kdy stát si ponechá vlastnický podíl pouze v některých specializovaných bankách se specifickým zaměřením na financování vládních programů v oblasti exportu, podpory drobného podnikání, správy nekvalitních aktiv apod. Specifické řešení bylo zvoleno pro jediný státní peněžní ústav v českém bankovním sektoru - Konsolidační banku, která se soustřeďuje na správu nekvalitních aktiv, jež na ni byly převedeny z ostatních bank v rámci konsolidace bankovního sektoru zejména na počátku jeho budování a v poslední době v souvislosti s privatizací státních podílů ve velkých bankách. Konsolidační banka bude v roce 2001 vyvedena z bankovního sektoru a bude dále působit jako státní agentura podle speciálního zákona bez povolení působit jako banka.

Přes pokračující privatizaci státních podílů se v roce 1999 zvýšil podíl státu a obcí na celkovém objemu základního jmění bankovního sektoru o 1,9 bodu na 27,0 %. Tento vývoj je důsledkem navyšování základního jmění ve velkých bankách před jejich privatizací. Dopad do celkového objemu státního podílu byl však snížen dokončením privatizace Čs. obchodní banky zahraničnímu investorovi, který se naopak promítl do výrazného nárůstu podílu zahraničního vlastnictví. K nejvyššímu snížení podílu došlo v roce 1999 u českého soukromého kapitálu, a to z 36,2 % ke konci roku 1998 na 24,7 % k 31. 12. 1999. Důvodem je odnětí povolení působit jako banka dalším bankám s převážně českým soukromým kapitálem a nižší podíl těchto subjektů na navyšování základního jmění v ostatních bankách.

Podíl zahraničních subjektů na základním jmění bankovního sektoru k 31. 12. 1999 činil 48,4 % a proti konci roku 1998 se zvýšil o 9,6 bodu. Z hlediska jednotlivých zemí představovaly největší podíl země Evropské unie, které se na celkovém objemu zahraničního základního jmění podílely 77,2 %, a USA s 15,5 % podílem. Majetkový podíl na celkovém základním jmění bankovního sektoru k 31. 12. 1999 činil u států Evropské unie 37,3 %, což představuje roční nárůst o 8,7 bodu, a u USA 7,5 %, tj. o 2,9 bodu více než na konci roku 1998. V roce 2000 po dokončení privatizace státních podílů dojde k dalšímu zvýšení podílu zahraničního kapitálu v bankovním sektoru, protože tyto banky již byly nebo budou prodány renomovaným zahraničním bankám.

²⁾ V roce 1999 byla zpřísněna metodika sledování majetkových podílů na bankách, která v současnosti umožňuje evidenci všech akcionářů. Do roku 1998 se sledovali pouze akcionáři, kteří svým podílem překročili stanovené limity zohledňující jednak procentuální podíl na základním jmění či na hlasovacích právech, jednak vyšší vloženého základního kapitálu. Změna metodiky může ovlivnit přesnost čísel nikoliv však základní trendy ve vývoji majetkových podílů.

2. 3 Pracovníci a bankovní místa

(za banky s licencí v daném roce)

Již od roku 1995 se v českém bankovním sektoru výrazně projevuje tendence ke zvyšování efektivity bankovního podnikání. Jejím odrazem je radikální pokles počtu pracovníků a bankovních míst obsluhujících bankovní klientelu v posledních letech. Tento vývoj je mimo jiné umožněn i postupným rozvojem bankovních služeb, které nevyžadují velké množství lidské práce. Jedná se zejména o různé formy elektronického bankovníctví, rozvoj platebních karet apod.

K 31. 12. 1999 pracovalo v bankovním sektoru 49 355 pracovníků, tj. o 5,9 % méně než k 31. 12. 1998 a o 18,8 % méně než v roce 1995, kdy počet zaměstnanců bankovního sektoru dosáhl svého maxima. Počet bankovních míst se v roce 1999 snížil o 9,6 % na 2 006 míst. Ve srovnání s rokem 1994, kdy byl počet bankovních míst nejvyšší, došlo k poklesu o 42,1 %.

Tab. č. 8 POČET PRACOVNÍKŮ A BANKOVNÍCH MÍST V BANKOVNÍM SEKTORU
za banky s licencí k danému datu

	31.12.1994	31.12.1995	31.12.1996	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999
Počet pracovníků	58 755	60 819	59 959	53 785	52 475	49 355
Počet bankovních míst	3 465	3 411	3 172	2 467	2 220	2 006
Počet pracovníků na 1 banku	1 068	1 106	1 131	1 076	1 166	1 175
Počet pracovníků na 1 bankovní místo	17	18	19	22	24	25
Počet obyvatel na 1 banku	187 876	187 661	194 512	205 983	228 658	244 717
Počet obyvatel na 1 bankovní místo	2 982	3 026	3 250	4 175	4 635	5 124
Počet obyvatel na 1 pracovníka	176	170	172	191	196	208

K nejvýraznějším změnám dochází u skupiny velkých bank, které se na celkovém poklesu počtu pracovníků v roce 1999 podílely 64,7 % a na poklesu bankovních míst 53,9 %. Počet pracovníků v zahraničních bankách a pobočkách zahraničních bank se proti konci roku 1998 zvýšil o 2,4 % na 6 489 pracovníků k 31. 12. 1999, naopak počet bankovních míst ve stejném období poklesl o 6,3 % na 343 pracovišť. Růst počtu pracovníků a pobočkové sítě vykazují rovněž specializované banky vč. stavebních spořitelů, kde od roku 1995 stoupl počet zaměstnanců o 67,3 % na 2 249 zaměstnanců a počet bankovních míst vzrostl o 75 % na 70 pracovišť.

Rozdíl mezi personálním a organizačním vybavením různých skupin bank vyplývá především z odlišného zaměření jejich aktivit, kdy se zahraniční banky orientují zejména na velké bankovníctví, které není personálně ani organizačně tak náročné. To se odráží především ve srovnání velikosti bilanční sumy připadající na 1 pracovníka, která je v zahraničních bankách a pobočkách zahraničních bank téměř 2,5 krát vyšší než ve skupině velkých bank. Podobný rozdíl je patrný rovněž při srovnání sítí bankovních míst a spravovaných aktiv. Zatímco u velkých bank připadalo v průměru na 1 bankovní místo 1,1 mld. Kč, u zahraničních bank a poboček zahraničních bank to bylo 2,0 mld. Kč.

Intenzivnější pokles počtu bankovních míst ve srovnání s počtem pracovníků souvisí s rušením zejména malých pracovišť a s postupnou koncentrací bankovních služeb do větších organizačních celků. Zatímco v roce 1995 připadalo na 1 bankovní místo 18 pracovníků, na konci roku 1999 to bylo již 25 pracovníků. Racionalizace pobočkové sítě je do značné míry umožněna rozvojem automatizovaných bankovních služeb, a to především růstem a propojováním sítí bankomatů a postupným nahrazováním klasického přepážkového bankovníctví v některých peněžních ústavech službami elektronického bankovníctví. Automatizace bankovních služeb bude zejména v budoucnu významným faktorem další racionalizace bankovních služeb.

Počet obyvatel připadajících na 1 banku, 1 bankovní místo, resp. 1 pracovníka se v uplynulém období průběžně zvyšuje jako důsledek poklesu počtu aktivních bank, zmenšování pobočkových sítí a snižování počtu zaměstnanců v bankách při současné stagnaci počtu obyvatel v České republice. Úbytek v počtu pracovišť a v počtu zaměstnanců bank je plně kompenzován rozvojem automatizovaných forem bankovníctví, které klientům nabízejí především vyšší komfort a úsporu času. První platební karty nabídly české banky před jedenácti lety. Ke konci roku 1999 bylo v České republice v provozu 1 447 bankomatů spravovaných bankami, celkový počet aktivních platebních karet dosáhl ke stejnému datu 2,8 milionů. Na jeden bankomat připadalo v roce 1999 měsíčně asi 4 tisíce výběrů v hotovosti.

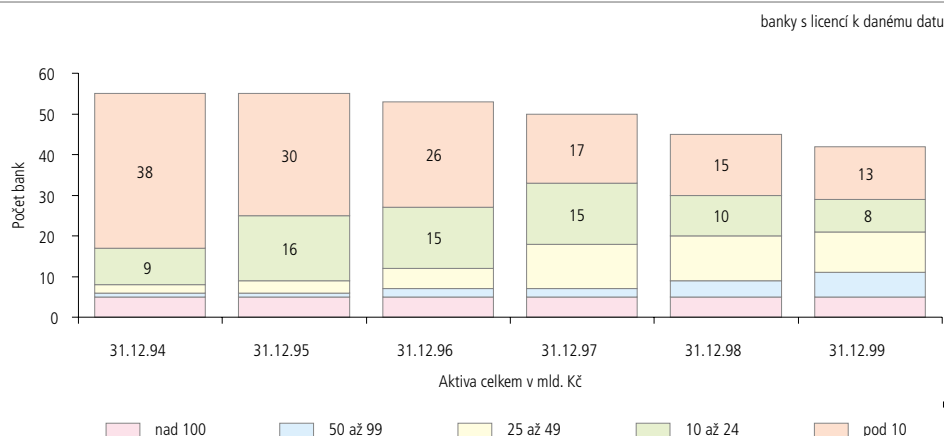
Aktivity bank působících na českém bankovním trhu nesměřují zatím výrazněji do jiných zemí. K 31. 12. 1999 mělo pět bank svá pracoviště ve formě poboček nebo reprezentací rovněž v zahraničí, na těchto bankovních místech k 31. 12. 1999 pracovalo 840 zaměstnanců. Váha zahraniční sítě vyjádřená podílem počtu zaměstnanců evidovaných na pracovištích v zahraničí na celkovém stavu zaměstnanců zůstala na úrovni let 1997 a 1998, tj. přibližně na 2 %, přičemž rozhodující podíl mají velké banky.

2. 4 Koncentrace a konkurence v bankovním sektoru

Koncentrace je charakteristickým jevem dnešního finančního světa. Motivem pro koncentraci je zejména zvýšení efektivity umožněné poklesem nákladů při vzestupu objemu realizovaných obchodů. Dalším prvkem je snaha obstát ve stále větší konkurenci nejen na domácím trhu, ale zejména v mezinárodním měřítku.

V České republice se koncentrace v bankovním sektoru projevuje především intenzivním rozvojem bank střední velikosti, které se postupně začínají formovat. Výrazný pokles počtu bank spravujících bilanční sumu nižší než 10 mld. Kč, které ještě v roce 1995 tvořily rozhodující část bankovního sektoru z hlediska počtu bank, souvisí zejména s ukončením činnosti řady z nich z důvodu nepříznivé finanční situace. Naopak některé zahraniční banky a pobočky zahraničních bank, které z počátku pouze monitorovaly rozvoj nově vznikajícího tržního hospodářství, začaly intenzivně rozvíjet své aktivity, čemuž odpovídal i nárůst spravované bilanční sumy. Promítá se sem i vliv fúzí, kdy v České republice se spojily některé zahraniční banky v návaznosti na fúzi svých mateřských bank.

GRAF Č. 3 BANKY PODLE VELIKOSTI BILANČNÍ SUMY

Počet pěti největších bank s bilanční sumou překračující 100 mld. Kč se dlouhodobě nemění. Naproti tomu počet bank spravujících bilanční sumu v intervalu od 50 do 99 mld. Kč se od roku 1995 zvýšil o 5 na 6 bank. Podobně se zvyšoval i počet bank s bilanční sumou od 25 do 49 mld. Kč, kam k 31. 12. 1999 patřilo 10 bank, tj. o 7 bank více než na konci roku 1995. Zároveň se postupně snižuje rozdíl mezi velkými a středními bankami. Zatímco v roce 1995 6. bance v pořadí podle velikosti chybělo k dosažení hranice 100 mld. Kč ještě 62 mld. Kč, v roce 1999 to bylo pouze 9 mld. Kč.

Rozvoj bank střední velikosti, které se formují zejména ve skupinách zahraničních bank a poboček zahraničních bank, postupně oslabuje převahu skupiny velkých bank. Jejich podíl na celkovém objemu bilanční sumy se proti konci roku 1995 snížil o 7,9 bodu na 65,1 %, zatímco podíl zahraničních bank a poboček zahraničních bank se ve stejném období zvýšil o 11,2 bodu na 27,1 %. Dynamický rozvoj zaznamenávají i specializované banky, zejména stavební spořitelny, které vzhledem ke státní podpoře spoření na bytové účely postupně přitahují velkou část obyvatelstva. Zanedbatelný podíl na celkové bilanční sumě bankovního sektoru v roce 1999 zaujímaly malé banky, jejichž podíl ještě v roce 1995 byl na úrovni zahraničních bank.

Tab. č. 9 PODÍL JEDNOTLIVÝCH SKUPIN BANK NA CELKOVÉ BILANČNÍ SUMĚ V %
za banky s licenci k danému datu

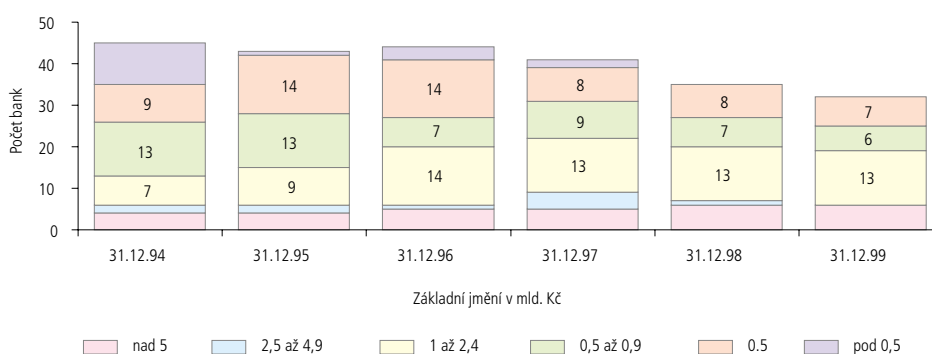
	31.12.1994	31.12.1995	31.12.1996	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999
Banky celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>v tom:</i>						
velké banky	77,48	72,99	68,11	65,63	65,96	65,07
malé banky	9,73	9,06	6,22	4,70	3,55	1,57
zahraniční banky	7,05	9,92	12,19	14,58	15,56	15,67
pobočky zahraničních bank	4,05	5,99	6,44	7,72	9,48	11,44
specializované banky	1,40	2,04	3,06	4,31	5,46	6,25
banky v nucené správě	0,28	0,00	3,99	3,07	0,00	0,00

Obdobné tendence, jaké se projevují u bilanční sumy, lze pozorovat i u základního jmění a dalších ukazatelů charakterizujících hlavní aktivity českého bankovního sektoru, tj. ve vývoji celkového objemu úvěrů a primárních vkladů.

Ukončení činnosti malých bank s nízkou výší kapitálu spolu s jeho navyšováním v ostatních bankách postupně zlepšuje kapitálové vybavení bankovního sektoru. Průměrná velikost základního jmění připadající na 1 banku (bez poboček zahraničních bank) se zvýšila z 1,5 mld. Kč na konci roku 1995 na 2,7 mld. Kč k 31. 12. 1999. V rozdělení bank podle výše základního jmění se v posledních letech ukazoval plynulý pokles počtu bank, které mají základní jmění nižší než 1 mld. Kč. Zatímco v roce 1995 patřilo do této skupiny 28 bank, na konci roku 1999 to bylo pouze 13. bank. Minimální velikost základního jmění je stanovena na 500 mil. Kč. S tímto základním jměním pracovalo v roce 1999 pouze 7 bank z celkového počtu 32 bank. Nižší než minimální objem základního jmění se v průběhu sledovaného období vyskytoval u některých bank, na které byla uvalena nucená správa.

GRAF Č. 4 BANKY PODLE VELIKOSTI ZÁKLADNÍHO JMĚNÍ

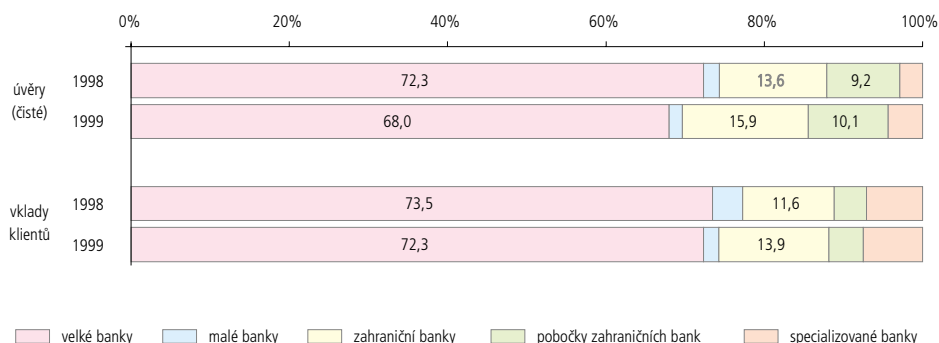
banky s licenci k danému datu

Rozdíly ve velikosti tržních podílů jednotlivých skupin bank na základních bankovních produktech vyplývají zejména z jejich orientace na určité segmenty klientů. Změny tržních podílů pak odpovídají různému stupni dynamiky rozšiřování aktivit bank a rostoucí konkurenci na trhu, související s rozšiřováním klientely a inovacemi stávajících resp. zaváděním nových produktů.

GRAF Č. 5 TRŽNÍ PODÍLY SKUPIN BANK NA VYBRANÝCH PRODUKTECH V %

za banky s licencí k 31. 12. 1999

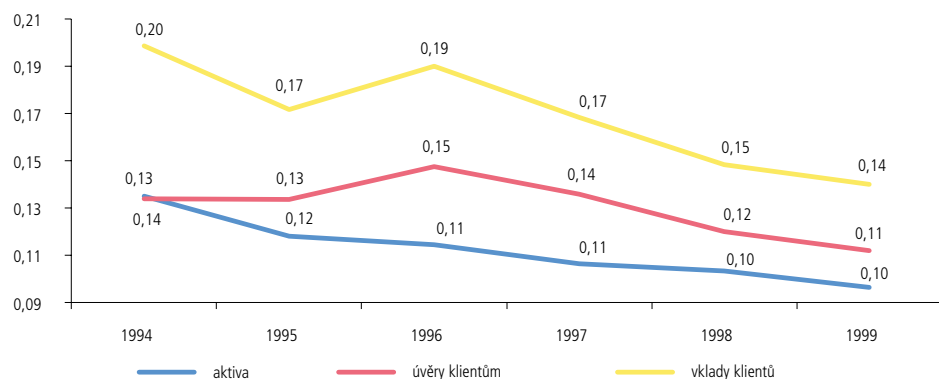
Rozhodující podíl na základních bankovních produktech, kterými jsou poskytované úvěry a vklady klientů, si stále udržuje skupina velkých bank. Vysoká dynamika rozvoje zahraničních bank a poboček zahraničních bank však vede ke stálému poklesu podílů velkých bank zejména u celkového objemu úvěrů, který se snížil v roce 1999 o 4,3 bodu na 68,0 %. Naproti tomu podíl zahraničních bank a poboček zahraničních bank na celkovém objemu úvěrů se zvýšil ve stejném období o 2,3 resp. 0,9 bodu na 15,9 % resp. 10,1 %. Další růst podílu na trhu úvěrů zaznamenaly i specializované banky především v důsledku vyššího objemu poskytnutých úvěrů a meziúvěrů stavebních spořitelen, přičemž jejich podíl k 31. 12. 1999 dosáhl 4,3 % celkového trhu.

Obdobně se vyvíjela i struktura vkladů, kde se však podíl velkých bank vzhledem ke stále přetrvávající setrvačnosti vkladatelů a nižšího zapojení zahraničních bank a zejména poboček zahraničních bank do retailového bankovníctví snížil v roce 1999 pouze o 1,2 bodu na 72,3 %. Řada zahraničních bank však postupně zahajuje programy, které se zaměřují i na tuto oblast bankovníctví, což se odrazilo v poměrně výrazném zvýšení jejich primárních vkladů v roce 1999 a tím i podílu na jejich celkovém objemu o 2,3 bodu na 13,9 % k 31. 12. 1999 především na úkor skupiny malých bank. Rozvoj stavebního spoření vedl k posílení podílu specializovaných bank na celkovém objemu vkladů klientů o 0,4 bodu na 7,7 %, i když ve srovnání s předcházejícími roky se dynamika růstu primárních vkladů u této skupiny zpomalila. Podíl malých bank je u všech produktů zanedbatelný.

Úroveň konkurence je možné měřit pomocí tzv. Herfindalových indexů. Jejich hodnota se nalézá v intervalu od 0 do 1, přičemž hodnota rovná 1 představuje nekonkurenční, monopolně ovládané prostředí a hodnota blízká se 0 naopak signalizuje trh plně otevřený konkurenci. V současné době je nejvyšší konkurence v oblasti aktiv (0,10) a na trhu úvěrů (0,11), přičemž od roku 1994 se konkurence postupně zvyšovala s dílčí výjimkou v roce 1996. Přes patrný růst konkurence i v oblasti vkladů, kterou lze charakterizovat poklesem Herfindalova indexu v letech 1994 až 1999 o 0,06 bodu, je v této oblasti stále nejslabší konkurenční prostředí (0,14).

GRAF Č. 6 HERFINDALOVY INDEXY TRŽNÍ KONKURENCE

za banky s licencí v daném roce

Zvyšování konkurence v českém bankovním trhu je pozitivním prvkem, který se promítá zejména do zlepšování nabídky kvalitních produktů, kterými chtějí banky rozšířit svou klientelu na úkor ostatních bank. Pro klienty tak zvyšující se konkurence v bankovním sektoru znamená zlepšení poskytovaných služeb, a to nejen pokud se týká podnikové klientely, tak zejména drobných vkladatelů.

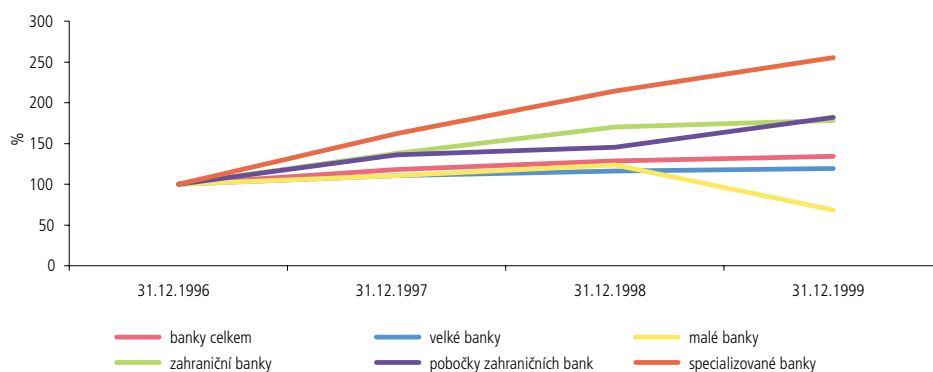
3. AKTIVNÍ OPERACE BANKOVNÍHO SEKTORU

(za banky s licencí k 31. 12. 1999)

K 31. 12. 1999 dosáhla bilanční suma bankovního sektoru 2 533,9 mld. Kč, což je o 4,5 % více než na konci roku 1998. Dynamika růstu celkových aktiv bankovního sektoru se ve srovnání s rokem 1998 snížila o 4,6 bodů, ve srovnání s rokem 1997 o 13,3 bodu. Proti roku 1996 se celková bilanční suma zvýšila ve skupině velkých bank pouze o 19,2 %, zatímco zahraniční banky a pobočky zahraničních bank ve stejném období objem celkových aktiv zvýšily zhruba o 80 % a stavební spořitelny, které tvoří rozhodující část specializovaných bank, téměř ztrojnásobily. K absolutnímu poklesu došlo od roku 1996 u skupiny malých bank, což souvisí s útlumem činnosti některých bank ve skupině ve vazbě na řešení jejich dalšího působení v sektoru.

GRAF Č. 7 INTENZITA RŮSTU BILANČNÍ SUMY

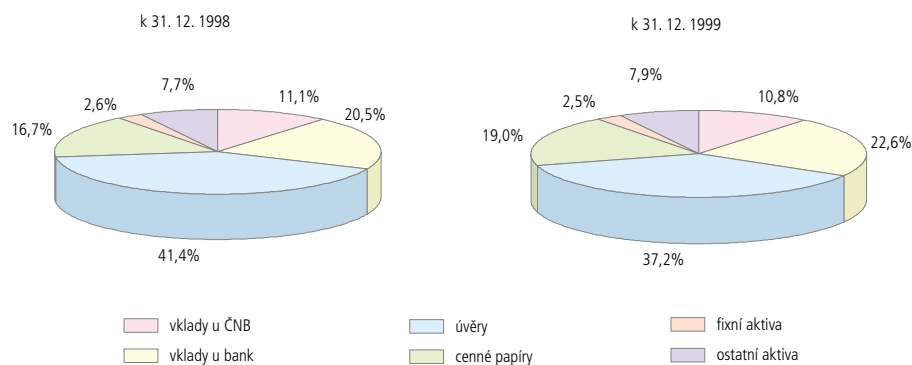
za banky s licencí k 31. 12. 1999

K rozhodujícímu nárůstu bilanční sumy došlo především do roku 1998, v roce 1999 se dynamika růstu zpomalovala v důsledku celkové stagnace hospodářství a zvýšené obezřetnosti bank při jejich podnikání. To se odrazilo i ve změnách struktury aktivní strany bilance bankovního sektoru.

GRAF Č. 8 STRUKTURA AKTIV

za banky s licencí k 31. 12. 1999

Nižší úvěrová aktivita vedla k dalšímu snížení podílu úvěrů na celkové bilanční sumě o 4,2 bodu na 37,2 %. Zvýšení podílu cenných papírů (zejména státních pokladničních poukázek a poukázek ČNB) na celkové bilanční sumě o 2,3 bodu na 19,0 % a vkladů u ostatních bank o 2,1 bodu na 22,6 % souvisí s preferencí bank umísťovat volné zdroje do bezpečných forem podnikání před jejich využitím v úvěrové oblasti. Pokles podílu vkladů u ČNB o 0,3 bodu na 10,8 % souvisí i se snížením sazby z povinných minimálních rezerv z primárních vkladů z 7,5 % na 2,0 %, k němuž došlo v průběhu roku 1999.

3. 1 Úvěrové aktivity³⁾

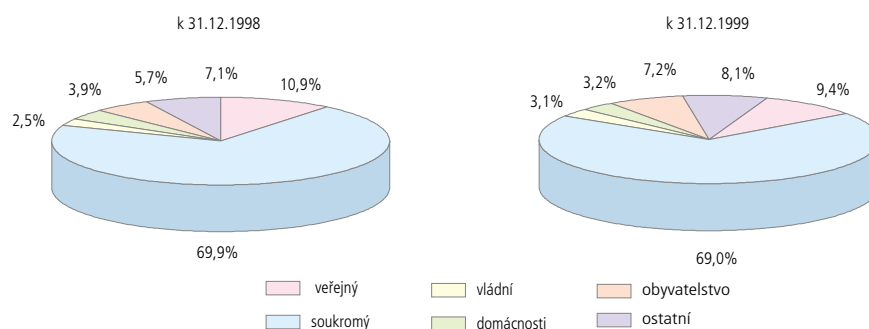
Nepříznivý ekonomický vývoj v letech 1998 a 1999 vedl banky k omezení nových úvěrových aktivit ve snaze snížit riziko možných nových ztrát. V současné době banky rozvíjejí na úkor klasických bankovních služeb, a tedy i úvěrů, nové aktivity související především s mimobilančními operacemi. Pokles sazeb minimálních povinných rezerv sice zvýšil disponibilní zdroje bank, nepřispěl však k růstu jejich úvěrového portfolia, protože převážila obava z možných problémů při splácení nově poskytovaných úvěrů.

Celkový objem úvěrů k 31.12. 1999 dosáhl 1 085,7 mld. Kč, což je o 3,2 % méně než k 31. 12. 1998. Úvěry představují zhruba 78 % hrubého domácího produktu ve stálých cenách.

K poklesu úvěrových aktivit došlo především ve skupině velkých bank, kde se celkový objem poskytnutých úvěrů snížil v roce 1999 o 7,5 % na 770,2 mld. Kč. U zahraničních bank a poboček zahraničních bank se objem poskytnutých úvěrů zvýšil ve srovnání s koncem roku 1998 o 12,0 % resp. 4,7 % . I tyto dynamiky růstu jsou však pod úrovní roku 1998 (16,9 % pro zahraniční banky, resp. 7,8 % pro pobočky zahraničních bank). Skupinou bank, která zaznamenala již druhým rokem enormní nárůst úvěrových aktivit, jsou stavební spořitelny s ročním růstem 44,9 % (144,1 % v roce 1998). Tato situace je však dána skutečností, že stavební spořitelny začaly v souladu se zákonným omezením poskytovat první úvěry svým klientům až po jejich dvouletém spoření, tj. postupně zhruba od roku 1997. K nejvyššímu rozmachu úvěrů stavebních spořitelen došlo v roce 1998, v roce 1999 byl již nárůst úvěrů méně dynamický a v budoucím období se dá očekávat další zmírnění tempa růstu nově poskytnutých úvěrů stavebními spořitelny.

GRAF Č. 9 STRUKTURA ÚVĚRŮ PODLE EKONOMICKÝCH SEKTORŮ

za banky s licenci k 31. 12. 1999

Pozn.: pouze úvěry poskytnuté v České republice

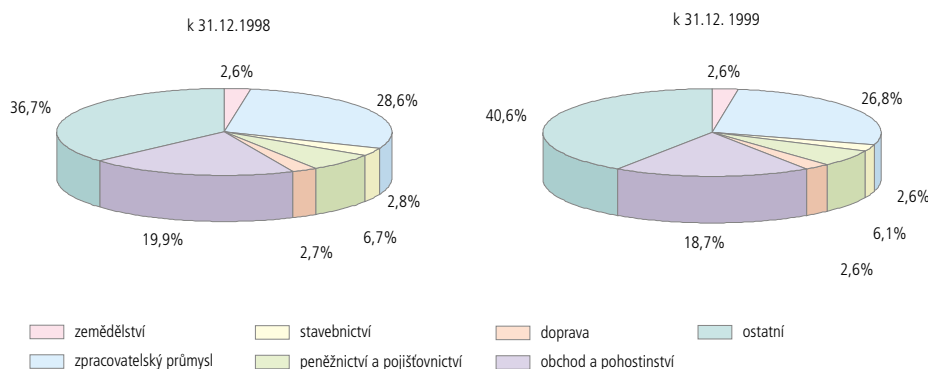
Největší objem úvěrů poskytl bankovní sektor do soukromého sektoru, který se na celkovém objemu úvěrů k 31. 12. 1999 podílel 69,0 %. Proti předcházejícímu roku se však tento podíl snížil o 0,9 bodu zejména ve prospěch úvěrů poskytnutých obyvatelstvu. Stejná tendence se projevila i u veřejného sektoru, jehož podíl na celkovém objemu úvěrů se během roku 1999 snížil o 1,5 bodu na 9,4 %, a u sektoru drobného podnikání s poklesem podílu o 0,7 bodu na 3,2 %. U všech výše uvedených ekonomických sektorů došlo rovněž k absolutnímu meziroč-

3) Veškeré údaje v této kapitole se týkají hrubých úvěrů, tj. úvěrů bez zohlednění opravných položek

nímu poklesu objemů čerpaných úvěrů. Absolutní poklesy objemů poskytnutých úvěrů v podnikatelském sektoru potvrzují nepříznivou ekonomickou situaci v České republice a zvýšenou opatrnost bank při poskytování nových úvěrů. Trvalý růst objemu poskytnutých úvěrů se projevuje u obyvatelstva, jehož podíl na celkovém objemu úvěrů se v roce 1999 zvýšil o 1,5 bodu na 7,2 %, absolutně pak o 22,6 %. Potvrzuje se tak již v loňském roce naznačená rostoucí orientace některých bank na drobného zákazníka a rozšíření možností spotřebitelských úvěrů, přičemž podstatnou složkou jsou především účelové úvěry stavebních spořitelen a rozvíjející se hypoteční úvěry. Růst zaznamenaly i úvěry vládnímu sektoru, jejichž podíl vzrostl o 0,6 bodu na 3,1 % a úvěry ostatním subjektům se zvýšením podílu o 1 bod na 8,1 %.

GRAF Č. 10 STRUKTURA ÚVĚRŮ PODLE ODVĚTVÍ

za banky s licencí k 31. 12. 1999

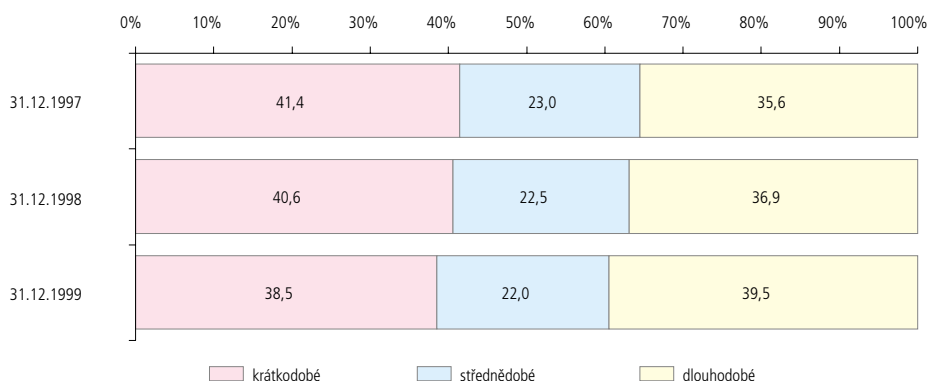

Odvětová struktura poskytnutých úvěrů koresponduje s odvětvovou strukturou české ekonomiky. Nejvyšší objem úvěrů byl poskytnut do zpracovatelského průmyslu (26,8 % k 31. 12. 1999) a odvětví obchodu a pohostinství (18,7 %). Ve srovnání s rokem 1998 se však tyto podíly snížily v návaznosti na vysokou rizikovost těchto odvětví o 1,8 resp. 1,2 bodu. Z ostatních odvětví zauímají významnější podíl úvěry poskytnuté odvětví peněžnictví a pojišťovnictví (6,1 %), ostatní odvětví s podíly pod úrovní 3 % nehrají ve struktuře poskytnutých úvěrů významnější roli.

V roce 1999 pokračoval ve struktuře úvěrů z hlediska délky jejich poskytnutí mírný posun ve prospěch dlouhodobých (tj. s dobou splatnosti nad 4 roky) úvěrů, jejichž podíl jako jediný meziročně stoupl o 2,6 bodu na 39,5 %. Dlouhodobé úvěry se tak poprvé dostaly na první místo z hlediska výše podílu na celkovém objemu poskytnutých úvěrů.

GRAF Č. 11 STRUKTURA ÚVĚRŮ PODLE DÉLKY POSKYTNUTÍ

za banky s licencí k 31. 12. 1999

Krátkodobé úvěry stejně jako střednědobé úvěry v loňském roce absolutně i relativně poklesly o 2,1 resp. 0,6 bodu. Rozložení úvěrů z časového hlediska odráží strukturu disponibilních zdrojů bankovního sektoru, kde rovněž převažují zdroje s kratšími lhůtami splatnosti.

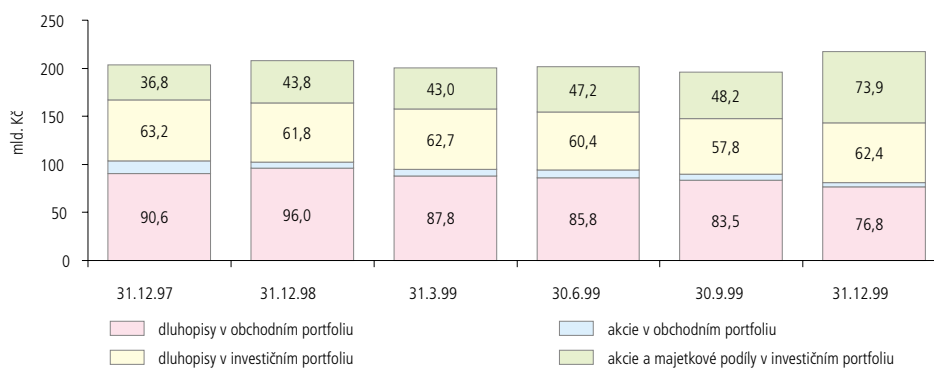
3. 2 Operace s cennými papíry

Celkový objem cenných papírů, tj. státních pokladničních poukázek a poukázek ČNB, cenných papírů k obchodování a dlouhodobých finančních investic, k 31. 12. 1999 činil v čisté hodnotě 480,4 mld. Kč a proti konci roku 1998 se zvýšil o 18,8 %. Na celkové bilanční sumě se cenné papíry podílejí 19,0 %, což je o 2,3 bodu více než na konci roku 1998.

Nejvyšší podíl ve struktuře cenných papírů - 58,8 % představovaly státní pokladniční poukázky a poukázky ČNB, které také byly rozhodujícím zdrojem růstu celkového objemu cenných papírů v roce 1999. Tyto cenné papíry představují pro banky výhodnou formu investování volných zdrojů, neboť jejich dalším pozitivem kromě minimální rizikovitosti, je také jejich vysoká likvidnost. Proti konci roku 1998 se jejich objem zvýšil o 31,3 %.

GRAF Č. 12 STRUKTURA CENNÝCH PAPIRŮ V PORTFOLIU BANKY

za banky s licenci k 31. 12. 1999

Pozn. bez státních pokladničních poukázek a poukázek ČNB a bez zohlednění opravných položek

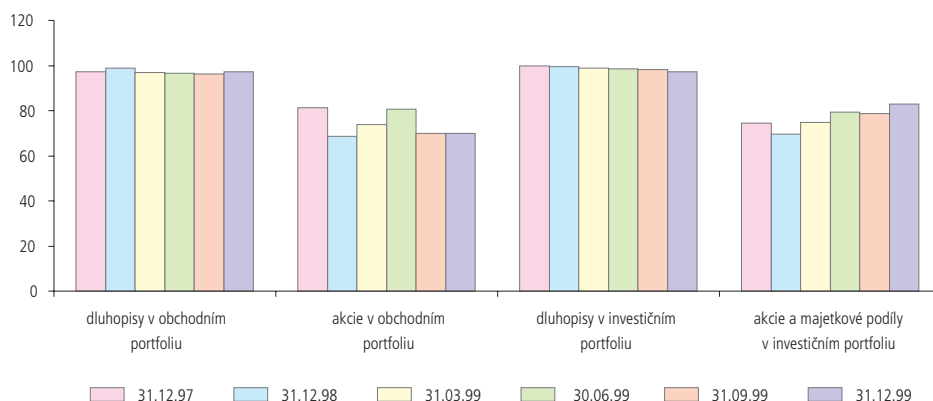
Ostatní cenné papíry, tj. cenné papíry určené k aktivnímu obchodování na kapitálových trzích a dlouhodobé finanční investice, se vyvíjely odlišně. Vzhledem k přetrvávající poměrně nestabilní situaci na kapitálovém trhu se banky výrazněji v této činnosti neangažují. Celkový objem cenných papírů bez státních pokladničních poukázek a poukázek ČNB, se proti konci roku 1998 zvýšil o 4,7 % a v celkovém objemu aktiv k 31. 12. 1999 představoval 7,8 %.

Důležitým aspektem posouzení rizikovitosti portfolia cenných papírů je jeho struktura z hlediska typu cenných papírů. Vývoj na českém kapitálovém trhu podmiňuje nízkou úroveň a nestálost tržního ocenění zejména u majetkových cenných papírů, zatímco u dluhových cenných papírů je situace výrazně příznivější. Této situaci odpovídá zejména složení obchodního portfolia cenných papírů, kde zhruba 95 % tvoří cenné papíry s pevným výnosem. V investičním portfoliu, kam banky zařazují své strategické investice nebo dluhopisy držené do splatnosti z důvodu podpory likvidity, převažují cenné papíry s proměnlivým výnosem a majetkové podíly. Tyto typy cenných papírů k 31. 12. 1999 představovaly 54,2 % z celkového objemu investičního portfolia a proti konci roku 1998 se tento podíl zvýšil o 12,7 bodu.

Poměr mezi tržním oceněním a cenou pořízení se u akcií jak v obchodním, tak i v investičním portfoliu pohybuje v delším časovém horizontu na úrovni 60 až 80 %. U dluhopisů se podíl mezi tržním oceněním a cenou pořízení bez ohledu na zařazení do jednotlivých portfolií pohybuje mírně pod úrovní 100 %.

GRAF Č. 13 PODÍL TRŽNÍHO OCENĚNÍ A CENY POŘÍZENÍ CENNÝCH PAPÍRŮ

za banky s licencí k 31. 12. 1999

Podíl tržní hodnoty celkového portfolia cenných papírů bez státních pokladničních poukázek a poukázek ČNB v držení bankovního sektoru k jejich ceně pořízení k 31. 12. 1999 činil 91,9 %, což bylo v podstatě na úrovni konce roku 1998. Podíl tržního ocenění a ceny pořízení u obchodního portfolia činil k stejnému datu 95,8 % (meziročně o 1,4 bodu méně) a u investičního portfolia 89,7 % (meziročně o 2,4 bodu více).

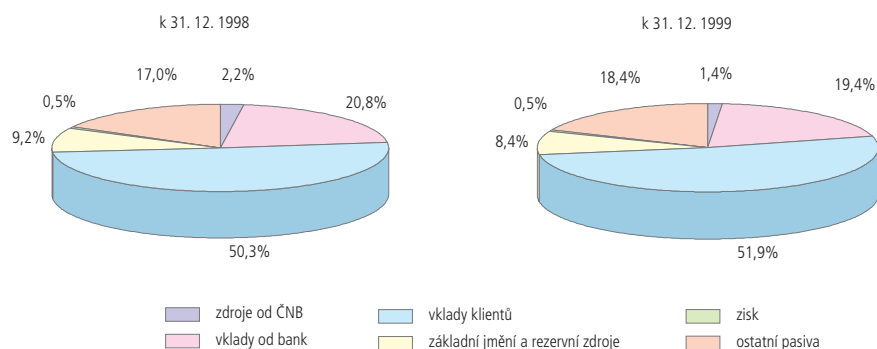
4. PASIVNÍ OPERACE BANKOVNÍHO SEKTORU

(za banky s licencí k 31. 12. 1999)

Struktura pasiv bankovního sektoru České republiky odráží výši a složení vlastních zdrojů bank a různých forem cizích zdrojů, jejichž velikost závisí na rozsahu aktivních operací a na schopnostech bank při jejich získávání. Nejvýznamnější složkou pasiv jsou vklady klientů, jejichž podíl se dlouhodobě pohybuje zhruba na úrovni 50 % celkové bilanční sumy. K 31. 12. 1999 dosáhl podíl klientských vkladů 51,9 %, což je o 1,6 bodu více než ke konci roku 1998. Přetrvávající tendence umísťování volných finančních prostředků na bankovních účtech souvisí s určitou nedůvěrou zejména obyvatelstva v ostatní formy jejich zhodnocování. V současné době se však i v České republice zintenzivňuje proces poklesu zprostředkování finančních služeb bankami (dezintermediace) ve prospěch ostatních finančních ústavů jako jsou pojišťovny, penzijní fondy a instituce kolektivního investování, které postupně přebírají část úspor obyvatelstva.

GRAF Č. 14 STRUKTURA PASIV

za banky s licencí k 31. 12. 1999

Vklady od jiných bank byly i v roce 1999 druhou nejvýznamnější složkou cizích zdrojů s pětinou celkového objemu pasiv. Ve srovnání s koncem roku 1998 se jejich podíl snížil o 1,4 bodu na 19,4 % k 31. 12. 1999 z důvodu nižší potřeby dodatečných zdrojů v souvislosti s nižší úvěrovou aktivitou bank v roce 1999. Základní jmění a rezervní zdroje se pohybují dlouhodobě na úrovni 8 - 9 % celkových pasiv.

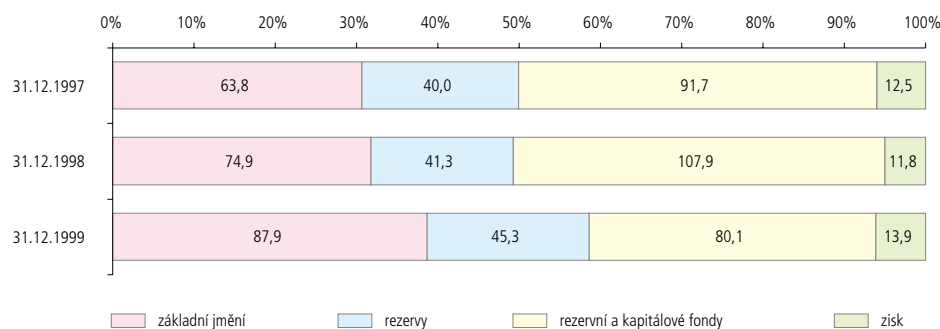
4. 1 Vlastní zdroje v bankovním sektoru

Vlastní zdroje bankovního sektoru, tj. základní jmění, rezervní a kapitálové fondy, všeobecné rezervy a zisk z běžného roku a minulých let, k 31. 12. 1999 činily 227,2 mld. Kč, což je o 3,6 % méně než na konci roku 1998. Hlavní příčinou meziročního poklesu objemu vlastních zdrojů je pokles rezervních a kapitálových fondů o 25,8 % na 80,1 mld. Kč. Tyto fondy byly použity k odpisu ztrát z předchozích let resp. k účetnímu vypořádání operací spojených s prodejem některých bank.

Základní jmění bankovního sektoru k 31. 12. 1999 činilo 87,9 mld. Kč. Proti konci roku 1998 se zvýšilo o 13,0 mld. Kč, k navýšení došlo zejména ve skupině velkých bank v souvislosti s jejich privatizací a ve skupině zahraničních bank. Důvody pro zvyšování základního jmění jsou v jednotlivých skupinách bank různé. Zatímco v malých bankách a v podstatě i ve velkých bankách je navýšování základního jmění řešením v rámci zvýšení stability banky formou kapitálového krytí reálných nebo předpokládaných ztrát, u zahraničních bank je impulsem zejména rozvoj nových aktivit, které je třeba kapitálově krýt v zájmu udržení dostatečné úrovně kapitálové přiměřenosti.

GRAF Č. 15 VÝVOJ A STRUKTURA VLASTNÍCH ZDROJŮ BANK

za banky s licenci k 31. 12. 1999

Pozn.: údaje v grafu jsou v mld. Kč

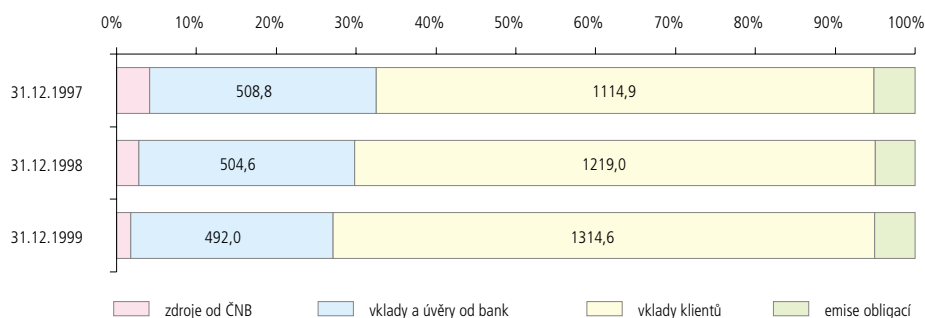
Rezervy představují vlastní zdroje banky, které slouží zejména ke krytí ztrát z úvěrového portfolia. Jejich objem byl v průběhu posledních let relativně stabilní, a to zejména proto, že banky ke krytí ztrát tvoří přednostně opravné položky, které se vztahují ke konkrétním položkám aktiv. Rezervní a kapitálové fondy se na celkových vlastních zdrojích k 31. 12. 1999 podílely 35,2 %. Tvorba rezervních fondů je závislá na výši dosaženého zisku, který je jejich základním zdrojem. Banky v českém bankovním sektoru, které dosahují zisku, upřednostňují v současné době tvorbu fondů před výplatou dividend v zájmu maximálního posílení kapitálové báze.

4. 2 Cizí zdroje v bankovním sektoru

Celkový objem cizích zdrojů k 31. 12. 1999 činil 1 938,9 mld. Kč, tj. o 3,7 % více než ke konci roku 1998. Nejvyšší podíl na struktuře cizích zdrojů zaujímaly vklady klientů, jejich podíl v uplynulém roce stoupl o 2,6 bodu na 67,8 %. Vklady a úvěry od bank tvořily asi čtvrtinu cizích zdrojů financování a jejich podíl na celkovém objemu cizích zdrojů v průběhu roku 1999 mírně klesl. Význam bankovních obligací jako zdroje financování bank zůstává minimální a jejich podíl na celkových cizích zdrojích činil zhruba 5 %.

GRAF Č. 16 VÝVOJ A STRUKTURA CIZÍCH ZDROJŮ BANK

za banky s licencí k 31. 12. 1999

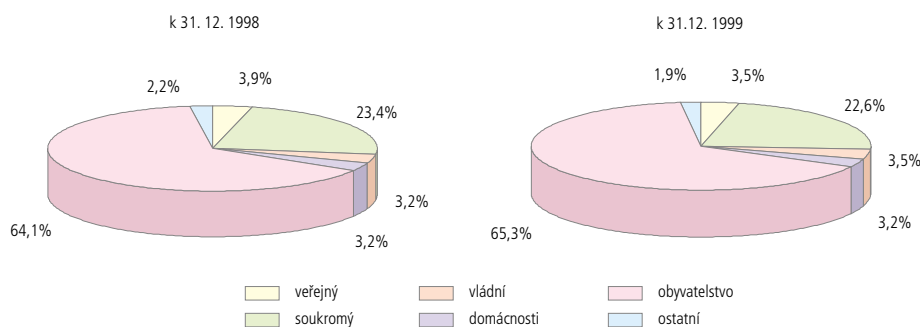
Pozn.: údaje v grafu jsou v mld. Kč

4. 2. 1 Primární zdroje bank

Celkový objem vkladů klientů k 31. 12. 1999 dosáhl 1 314,6 mld. Kč, tj. o 7,8 % více než k 31. 12. 1998. Ve srovnání s rokem 1998 dynamika jejich růstu poklesla o 1,5 bodu. Vklady obyvatelstva k 31. 12. 1999 činily 762,0 mld. Kč a proti roku 1998 se zvýšily o 3,2 %. Dynamika jejich růstu však byla o 12,8 bodu nižší než v roce 1998. Vklady podnikatelské sféry se na celkovém objemu vkladů klientů k 31. 12. 1999 podílely 26,1 %, což bylo o 1,2 bodu méně než v roce 1998. Rovněž v absolutním vyjádření došlo v průběhu roku 1999 k poklesu vkladů soukromého a veřejného sektoru o 9,3 mld. Kč na 304,8 mld. Kč.

GRAF Č. 17 STRUKTURA VKLADŮ PODLE EKONOMICKÝCH SEKTORŮ

za banky s licencí k 31. 12. 1999

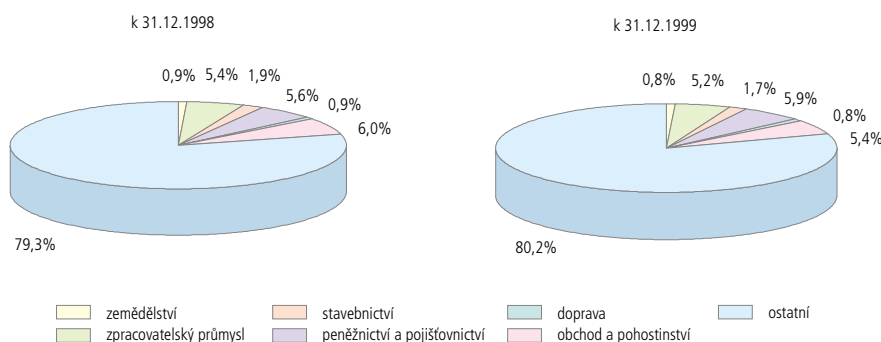
Pozn.: pouze vklady přijaté v České republice

K mírnému růstu došlo v roce 1999 u vkladů domácností (drobné podnikání - živnosti), a to o 0,8 % na 37,0 mld. Kč, a u vládního sektoru o 10,8 % na 41,0 mld. Kč. Nicméně objem vkladů vládního sektoru patří společně s vklady domácností k nejmenším a jejich vývoj ovlivňuje celkový vývoj vkladů klientů pouze minimálně.

Odvětová struktura primárních vkladů odráží rozhodující podíl vkladů obyvatelstva, které jsou z tohoto pohledu zařazovány do ostatních odvětví. Z konkrétních odvětví vykazuje nejvyšší podíl na celkových vkladech odvětví peněžnictví a pojišťovnictví s 5,9 %, obchod a pohostinství s 5,4 % a zpracovatelský průmysl s 5,2 %.

GRAF Č. 18 STRUKTURA VKLADŮ PODLE ODVĚTVÍ

za banky s licencí k 31. 12. 1999

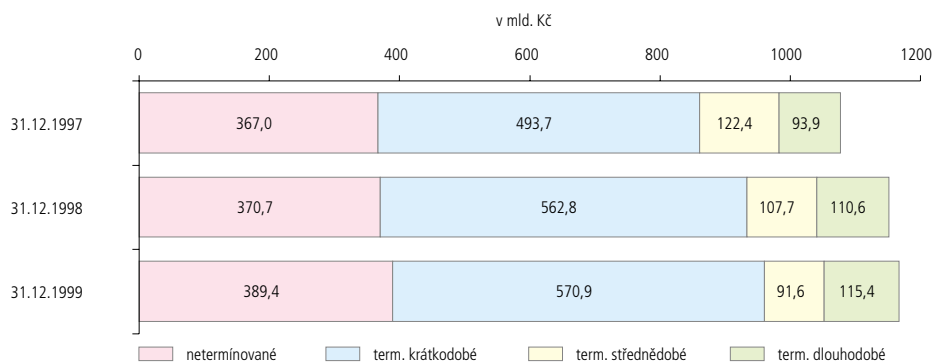

Pozn.: pouze vklady přijaté v České republice

Vklady obou posledně jmenovaných odvětví zaznamenaly ve srovnání s 31. 12. 1998 pokles svého podílu na celku. Vklady ostatních sledovaných odvětví, tj. zemědělství, stavebnictví a dopravy a cestovního ruchu tvoří dohromady pouze 3,3 % celkových klientských vkladů a jsou tudíž z hlediska vývoje vkladů zanedbatelné.

GRAF Č. 19 STRUKTURA VKLADŮ Z ČASOVÉHO HLEDISKA

za banky s licencí k 31. 12. 1999

Pozn.: pouze vklady přijaté v České republice

Ve struktuře vkladů z časového hlediska převažovaly stále krátkodobé termínované vklady s délkou splatnosti do 1 roku. Potřeba likvidních prostředků, relativně nízké úrokové sazby z termínovaných vkladů a v České republice dosud ne zcela racionální investiční rozhodování udržují na druhém místě, pokud jde o objemy vkladů, neterminovaná depozita. Celkový objem neterminovaných a krátkodobých termínovaných vkladů ve srovnání s 31. 12. 1998 vzrostl o 5,1 % na 389,4 mld. Kč resp. o 1,4 % na 570,9 mld. Kč. Oba tyto typy vkladů představovaly v celkovém objemu primárních vkladů 82,3 %, termínované krátkodobé vklady samy představovaly téměř polovinu všech vkladů.

V roce 1999 pokračoval trend mírného růstu podílu dlouhodobých termínovaných vkladů, který se od roku 1998 zvýšil o 0,3 bodu na 9,9 %. Tento posun však byl zejména důsledkem poklesu podílu střednědobých termínovaných vkladů. Tyto vklady, mající termín splatnosti od 1 do 4 let, jsou v současnosti nejméně oblíbené, tvoří pouze 7,8 % primárních vkladů.

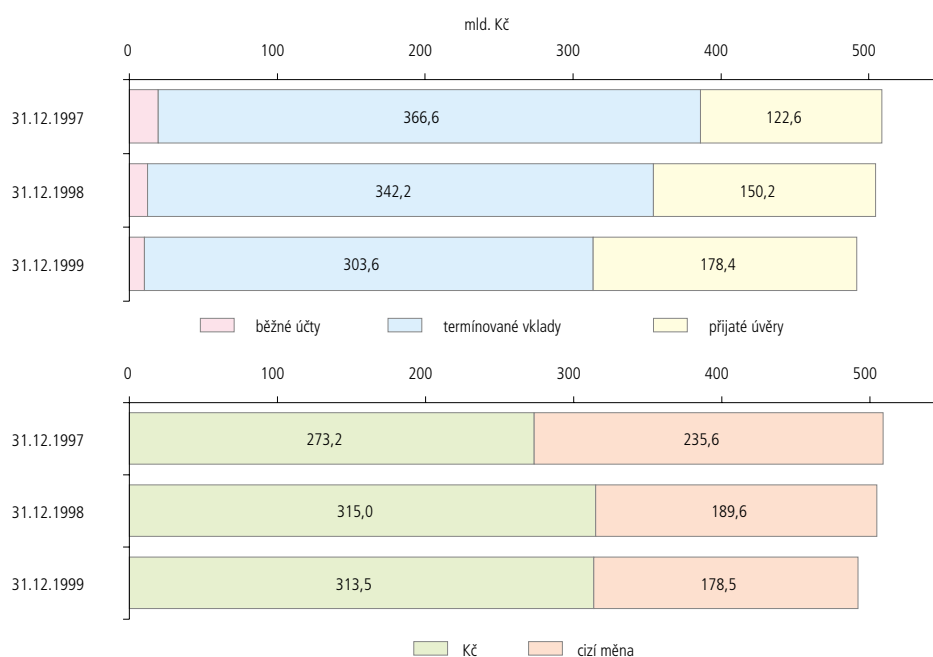
4. 2. 2 Sekundární zdroje bank

Celkový objem vkladů a úvěrů od bank na konci roku 1999 dosáhl 492,0 mld. Kč, tj. o 2,5 % méně než k 31. 12. 1998. Z hlediska druhů převažují ve struktuře sekundárních zdrojů termínované vklady (61,7 %) a přijaté úvěry (36,3 %).

Sekundární zdroje bank k 31. 12. 1999 byly z 63,7 % tvořeny korunovými zdroji, přičemž tento podíl se proti konci roku 1998 zvýšil o 1,3 bodu. Celkový pokles sekundárních zdrojů je odrazem snižování vkladů v cizí měně, tj. zejména vkladů od nerezidentských bank. Hlavním důvodem poklesu sekundárních zdrojů bank je menší potřeba finančních prostředků pro aktivní obchody související se základním trendem nižší úvěrové aktivity bank v roce 1999.

GRAF Č. 20 DRUHOVÁ A MĚNOVÁ STRUKTURA VKLADŮ OD BANK

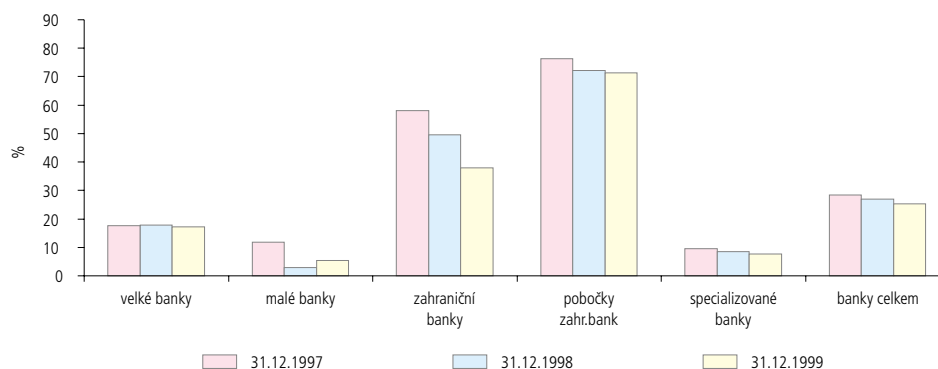
za banky s licencí k 31. 12. 1999

Financování prostřednictvím mezibankovního trhu je charakteristické zejména pro pobočky zahraničních bank a zahraniční banky. I v těchto skupinách však postupně dochází k mírnému posunu ve prospěch primárních vkladů. Podíl vkladů od bank na celkovém objemu cizích zdrojů se v průběhu roku 1999 snížil u poboček zahraničních bank o 0,8 bodu a u zahraničních bank o 11,6 bodu. Nižší využívání mezibankovních zdrojů zahraničními bankami a pobočkami zahraničních bank souvisí nejen s jejich novými aktivitami v retailovém bankovníctví, ale také s nižší dynamikou zapojení do úvěrování, která byla i u těchto bank patrná v roce 1999. Malé banky a specializované banky prakticky plně financují své aktivity z primárních zdrojů, velké banky udržují stabilní úroveň stupně financování sekundárními zdroji na hladině 17-18 %.

GRAF Č. 21 PODÍL SEKUNDÁRNÍCH ZDROJŮ NA CIZÍCH ZDROJÍCH

za banky s licencí k 31. 12. 1999

5. PODROZVAHOVÉ AKTIVITY BANKOVNÍHO SEKTORU

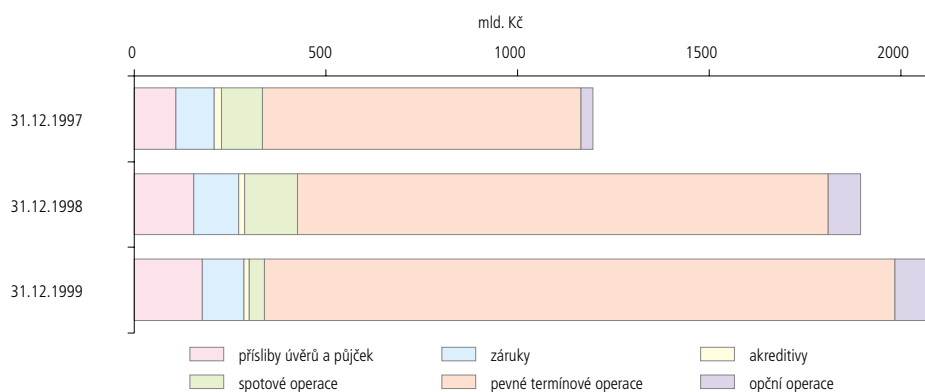
(za banky s licencí k 31. 12. 1999)

Rozvoj mimobilančních operací z hlediska objemového i z pohledu dalších inovací patří společně s vývojem a zaváděním různých forem elektronického bankovníctví ke dvěma nejvýznamnějším celosvětovým trendům v poskytování bankovních služeb, které se projevují i v bankovním sektoru České republiky.

K 31. 12. 1999 dosáhla podrozvahová aktiva 2 069,4 mld. Kč a proti konci roku 1998 se zvýšila o 9,2 %. Ke konci roku 1999 představovaly podrozvahové aktivity 81,7 % celkové bilanční sumy. K hlavnímu nárůstu podrozvahových aktivit docházelo zejména v letech 1997 a 1998, ve srovnání s koncem roku 1996 se objem podrozvahových aktiv zvýšil o více než 250 % a jejich podíl na bilanční sumě o 50,7 bodu.

GRAF Č. 22 STRUKTURA PODROZVAHOVÝCH AKTIV

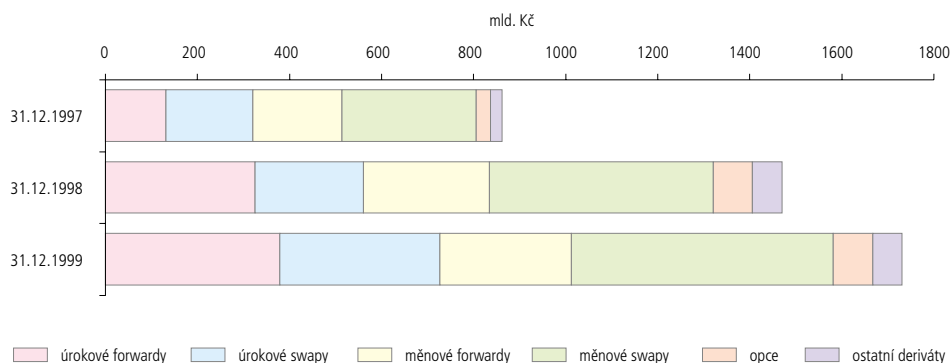
za banky s licencí k 31. 12. 1999

Růst podrozvahových aktivit je důsledkem rozvoje derivátových operací, tj. pevných termínových operací a opčních operací. Význam mimobilančních aktivit spojených s klasickým bankovníctvím jako jsou přísliby úvěrů, záruky a akreditivy se stále snižuje, což se projevilo ve snížení jejich podílu na celkovém objemu podrozvahových aktivit proti konci roku 1998 o 0,7 bodu na 14,5 %. Derivátové operace se od roku 1996 zvýšily téměř 5krát a k 31. 12. 1999 představovaly 83,6 % všech podrozvahových aktivit. Převažující podíl na derivátových operacích mají pevné termínové operace, v mnohem menší míře se banky zapojují do opčních operací, které se na celkovém objemu derivátových operací podílejí zhruba 5 %.

GRAF Č. 23 STRUKTURA DERIVÁTŮ PODLE TYPU

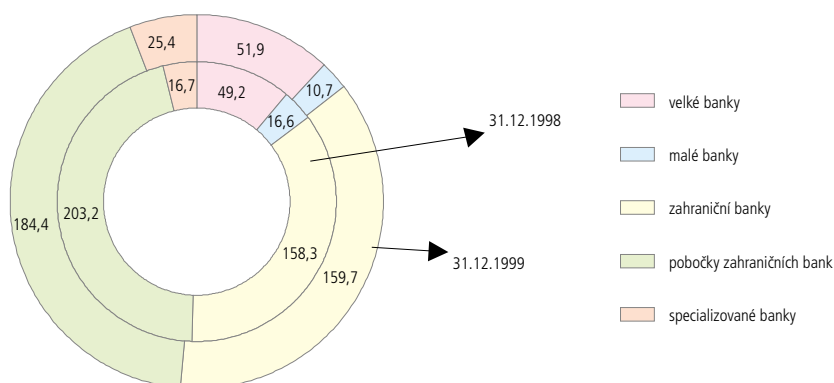
za banky s licencí k 31. 12. 1999

Ve struktuře derivátových operací převažují operace s měnovými a úrokovými nástroji, zastoupení akciových a zejména komoditních derivátů je řádově nižší resp. minimální. Největší zastoupení na derivátových obchodech vykazují stabilně měnové swapy, které se v průběhu roku 1999 zvýšily o 17,1 % na 569,5 mld. Kč. S přibližně stejnou intenzitou rostly v roce 1999 úrokové forwardy (o 16,6 % na 379,2 mld. Kč k 31. 12. 1999). Velmi vysoká úroveň a prudký rozmach je patrný rovněž u úrokových swapů a měnových forwardů.

GRAF Č. 24 PODÍL PODROZVAHOVÝCH AKTIV NA BILANČNÍ SUMĚ V %

za banky s licencí k 31. 12. 1999

Jednotlivé skupiny bank se zapojují do podrozvahových obchodů s odlišnou intenzitou. Nejvyšší podíl mimobilančních položek na celkové bilanční sumě vykazují pobočky zahraničních bank (184,4 % k 31. 12. 1999) a zahraniční banky (159,7 %). Ve skupině velkých bank tvoří podrozvahová aktiva přibližně polovinu jejich bilanční sumy. Malé banky a specializované banky se v této oblasti angažují minimálně. Rozdílná je i struktura mimobilančních aktivit v jednotlivých skupinách bank. Zatímco u zahraničních bank a poboček zahraničních bank jsou rozhodující derivátové operace (86,9 resp. 91,0 % z celkového objemu podrozvahových aktiv k 31. 12. 1999), u malých bank a specializovaných bank jsou rozhodující položky spojené s klasickým bankovníctvím (81,2 resp. 68,6 %).

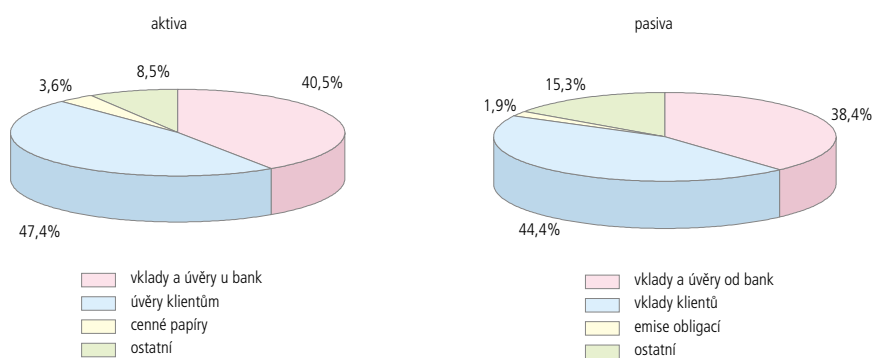
6. DEVIZOVÉ AKTIVITY BANKOVNÍHO SEKTORU

(za banky s licenci k 31. 12. 1999)

Banky působící na českém bankovním trhu mohou provádět operace s cizími měnami na základě devizové licence. Devizová aktiva k 31. 12. 1999 činila 545,5 mld. Kč a devizová pasiva 465,4 mld. Kč. Proti konci předcházejícího roku tyto objemy vzrostly o 12,3 % resp. o 5,4 %. V celkovém objemu bilanční sumy devizové aktivity představovaly zhruba jednu pětinu. Nejvyšší podíl devizových operací na celkové bilanční sumě dosahovaly banky v roce 1997, po snížení v roce 1998 se objem devizových aktiv a pasiv začal v roce 1999 opět zvyšovat, nedosáhl však zatím úrovně roku 1997. Rychleji než devizová pasiva rostou devizová aktiva, což souvisí se současnou tendencí ve vývoji úvěrů, kdy banky potřebují nižší objem dodatečných zdrojů k financování svých aktivit a naopak volné zdroje ve větší míře ukládají v zahraničních bankách.

GRAF Č. 25 STRUKTURA DEVIZOVÝCH AKTIV A PASIV K 31. 12. 1999

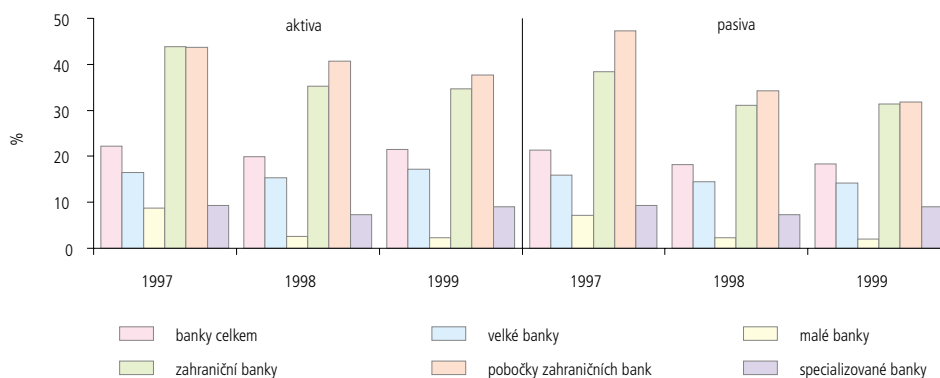
za banky s licenci k 31. 12. 1999

V devizových aktivech měly nejvyšší zastoupení úvěry klientům s 47,4 % k 31. 12. 1999, což zhruba odpovídá úrovni konce roku 1998. Tento podíl je o 10,2 bodu vyšší než podíl všech úvěrů klientům na bilanční sumě. Devizové vklady a úvěry u bank tvoří 40,5 % devizových aktiv bankovního sektoru, což je 17,9 bodu vyšší podíl než je podíl celkových vkladů a úvěrů u bank na aktivech. Zastoupení cenných papírů denominovaných v cizí měně je s 3,6 % podstatně nižší, než činí podíl cenných papírů celkem na aktivech celkem (o 15,4 bodu). Rozhodující složkou devizových pasiv byly v roce 1999 přijaté vklady klientů s 44,4 %, zatímco mezibankovní financování bylo zastoupeno 38,4 %.

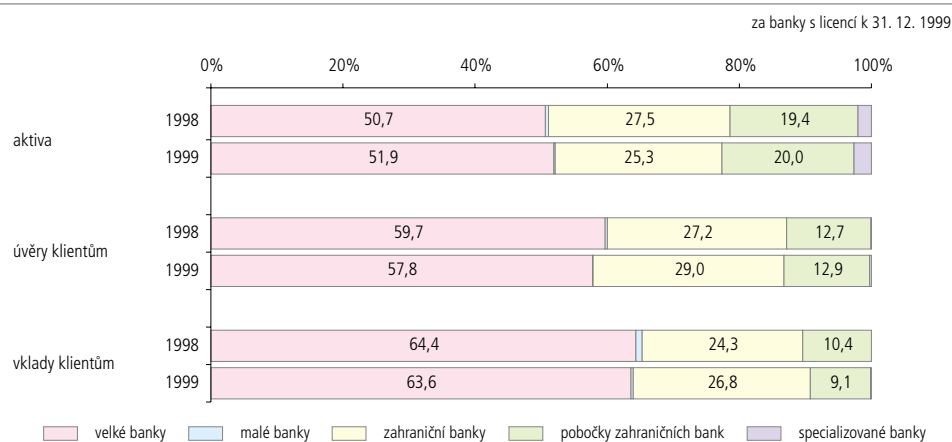
GRAF Č. 26 PODÍL DEVIZOVÝCH AKTIV A PASIV NA BILANČNÍ SUMĚ

za banky s licenci k 31. 12. 1999

Do operací v cizích měnách se zapojují zejména zahraniční banky a pobočky zahraničních bank, u kterých se v roce 1999 podíl devizových aktiv i pasiv pohyboval na úrovni 30 až 40 % celkové bilanční sumy. Minimální angažovanost v devizových operacích stabilně vykazovaly malé banky a stavební spořitelny.

GRAF Č. 27 TRŽNÍ PODÍLY SKUPIN BANK NA VYBRANÝCH PRODUKTECH V CIZÍCH MĚNÁCH V %

Tržní podíly jednotlivých skupin bank na vybraných bilančních položkách v cizích měnách vykazují určité odlišnosti ve srovnání s celkovými tržními podíly především pokud jde o změnu proporcí mezi velkými bankami a zahraničními bankami. Při srovnání devizových aktivit klesá procentuální zastoupení velkých bank na sledovaných produktech o 10 až 20 % ve prospěch zahraničních bank. Nejvyšší podíl si udržují velké banky na přijatých vkladech klientů (63,6 % k 31. 12. 1999), proti předcházejícímu roku se však tento podíl snížil o 0,8 bodu. Naopak podíl zahraničních bank na přijatých vkladech za stejné období stoupl o 2,5 bodu na 26,8 %. Na devizových úvěrech se velké banky k 31. 12. 1999 podílely 57,8 %, přičemž tento podíl se opět snížil proti konci roku 1998 ve prospěch zahraničních bank a poboček zahraničních bank.

7. AKTIVITY BANKOVNÍHO SEKTORU VŮČI ZAHRANIČÍ

(za banky s licencí k 31. 12. 1999)

Otevřenost ekonomiky České republiky umožňuje i bankám vstupovat do obchodních vztahů se zahraničními subjekty, a to nejen bankovními, ale i nebankovními. Angažovanost bankovního sektoru vůči nerezidentům se v poslední době zvyšuje zejména na aktivní straně bilance. Objem aktiv vůči nerezidentům k 31. 12. 1999 dosáhl 498,7 mld. Kč a v celkovém objemu bilanční sumy činil 18,2 %. Proti konci roku 1998 se nerezidentská aktiva zvýšila o 39,2 %, přičemž tato dynamika růstu je více než 3krát vyšší než v roce 1998.

Rozhodující položkou nerezidentských aktiv jsou vklady u bank, které k 31. 12. 1999 představovaly 59,7 % jejich celkového objemu. V celkovém objemu vkladů u bank představovaly vklady u nerezidentských bank více než 50 % a proti konci roku 1998 se jejich podíl zvýšil o 12,3 bodu. Tento nárůst je důsledkem nižší úvěrové aktivity bank, kdy banky volné zdroje ukládaly ve větší míře v zahraničí. Podíl úvěrů klientů, které představují druhou rozhodující složku nerezidentských aktiv, se proti konci roku 1998 snížil o 6,5 bodu a k 31. 12. 1999 dosáhl 19,3 %. V porovnání s celkovým objemem úvěrů se však jejich podíl zvýšil o 0,7 bodu na 9,1 %.

TAB. Č. 10 STRUKTURA AKTIVIT BANKOVNÍHO SEKTORU VŮČI NEREZIDENTŮM
za banky s licenci k 31. 12. 1999

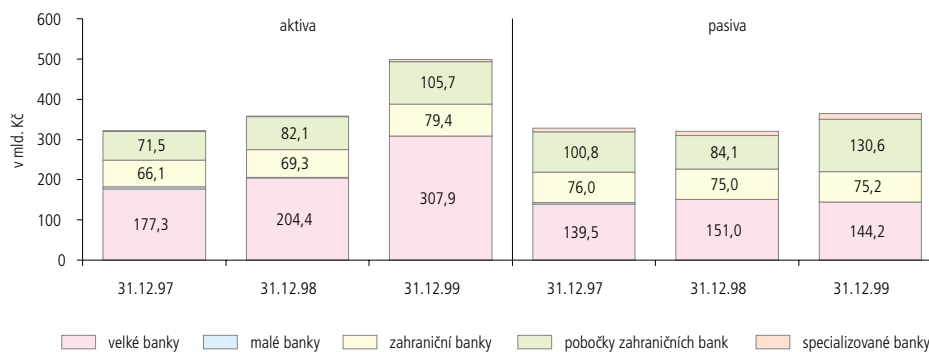
	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999	PODÍL NA CELKU V %	
				1998	1999
Aktiva celkem v mil. Kč	320 834	358 238	498 695	13,72	18,24
z toho v %: vklady u bank	63,06	55,11	59,69	39,67	51,96
úvěry klientům	19,42	25,77	19,25	8,44	9,12
cenné papíry k obchodování	4,43	3,61	2,84	4,08	3,90
dlouhodobé finanční investice	3,50	4,83	9,04	16,40	33,09
Pasiva celkem v mil. Kč	328 433	319 583	364 150	13,18	14,37
z toho v %: vklady od bank	68,94	65,22	62,13	41,31	45,98
vklady klientů	18,96	17,64	18,48	4,84	5,34
podřízený dluh	1,67	3,28	3,63	54,05	60,31

U pasivních položek není nárůst aktivit tak výrazný, i když i zde došlo ke zvýšení jejich podílu na celkové bilanční sumě o 1,2 bodu na 14,4 %. Převážná většina nerezidentských pasiv se koncentruje do vkladů od bank (62,1 %). Vzhledem k nižší potřebě dodatečných zdrojů financování aktivních operací se však tento podíl postupně snižuje. Podíl klientských nerezidentských vkladů se v průběhu posledních let výrazněji neměnil a pohyboval se na úrovni 18 %.

Rychlejší růst nerezidentských aktiv ve srovnání s nerezidentskými pasivy v roce 1999 výrazněji otevřel pozici bankovního sektoru vůči zahraničí. Zatímco v roce 1998 byly vztahy vůči nerezidentům na aktivní a pasivní straně bilance v zásadě vyrovnané (13,7 % proti 13,2 %), v roce 1999 byl podíl aktiv vůči nerezidentům na celkových aktivech o 3,9 bodu vyšší než podíl nerezidentských pasiv na celkových pasivech. Tento vývoj svědčí o relativní výhodnosti takto uloženého bankovního kapitálu, pro nějž se v současnosti v domácí ekonomice nenabízejí srovnatelné alternativy, a to nejen pokud jde o výnos, ale především z hlediska návratnosti poskytnutých prostředků.

GRAF Č. 28 STRUKTURA AKTIVIT VŮČI NEREZIDENTŮM PODLE SKUPIN BANK

za banky s licenci k 31. 12. 1999

Nejvyšší dynamiku růstu aktivních operací vůči nerezidentům vykazovaly v roce 1999 velké banky. Jejich objem se zvýšil o 51,5 %, přičemž k tomuto nárůstu došlo zejména zvýšením vkladů u nerezidentských bank, kam banky ukládají volné prostředky, které nedokáží využít k efektivní úvěrové emisi. Naopak na pasivní straně bilance zaznamenala skupina velkých bank pokles celkových pasiv vůči nerezidentům o 8 %. Nejvýrazněji se snížily vklady od bank - o 19,3 %, naopak vzrostly vklady klientů o 16,5 %.

Na operacích s nerezidenty se podílejí nejvíce velké banky, zahraniční banky a pobočky zahraničních bank. Malé banky a specializované banky se v této oblasti prakticky neangažují. Podíl velkých bank na aktivních operacích s nerezidenty k 31. 12. 1999 dosáhl 61,7 %. Poněkud odlišná situace je u pasivních operací s nerezidenty, kde je patrná výrazná převaha zahraničních bank a poboček zahraničních bank, u kterých bylo k 31. 12. 1999 koncentrováno 56,5 % ze všech operací, zatímco u skupiny velkých bank pouze 39,6 %.

8. HOSPODÁŘSKÉ VÝSLEDKY BANKOVNÍHO SEKTORU

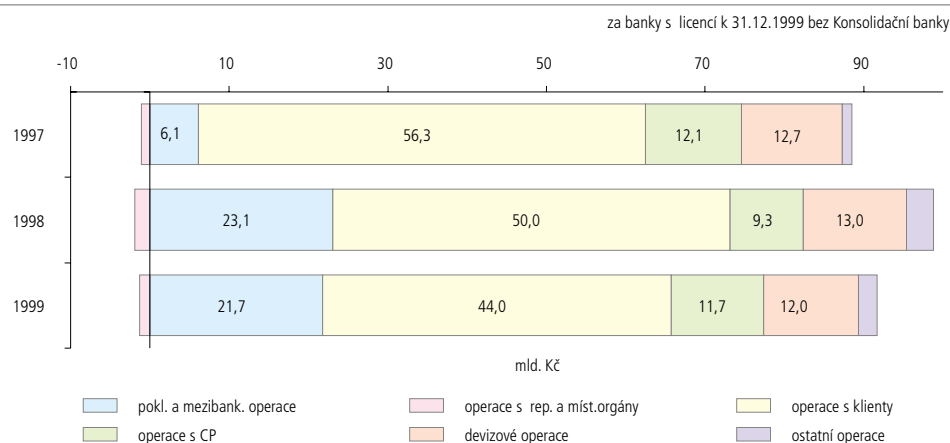
(za banky s licencí k 31. 12. 1999 bez Konsolidační banky)

8. 1 Zisk z bankovní činnosti

Zisk z bankovní činnosti za rok 1999 dosáhl 90,3 mld. Kč, což je o 6,7 % méně než v roce 1998. Důvodem této nižší úrovně je zejména pokles úrokového zisku, který tvoří rozhodující část zisku z bankovní činnosti.

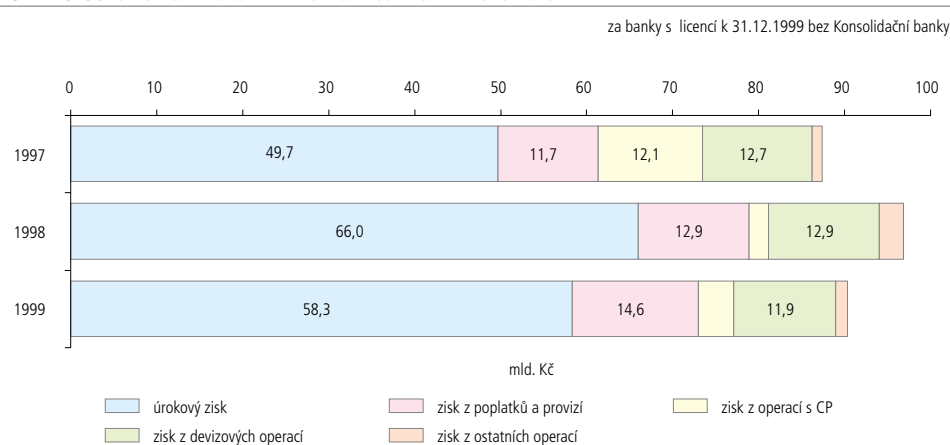
Operace s klienty, tedy klasické bankovníctví spojené s přijímáním vkladů a poskytováním úvěrů, zůstaly i nadále nejvýznamnější oblastí tvorby zisku z bankovní činnosti. Jejich podíl na celkové struktuře zisku z bankovní činnosti se však postupně snižoval ve prospěch ostatních operací a ke konci roku 1999 poprvé klesl pod hranici poloviny zisku z bankovní činnosti na 48,7 %. S nižší intenzitou klesal zisk z pokladních a mezibankovních operací, jeho podíl na celkovém zisku z bankovní činnosti se však v roce 1999 zvýšil o 0,2 bodu na 24,1 %. Vývoj v těchto dvou oblastech tvorby zisku je podmíněn vývojem úrokových sazeb, protože úrokový zisk je zde rozhodující.

GRAF Č. 29 STRUKTURA ZISKU Z FINANČNÍ ČINNOSTI PODLE TYPU ČINNOSTI

Zisk z devizových operací si i přes absolutní pokles o 1,0 mld. Kč udržel svůj podíl na zisku z finančních činností přibližně na úrovni roku 1998, tj. na 13,3 %. Po mírném poklesu v roce 1998 vykázaly operace s cennými papíry v roce 1999 opětovný růst zisku na 11,7 mld. Kč, což je však pod úrovní roku 1997. Zisk z operací s cennými papíry však výrazně posílil svůj význam na tvorbě zisku z bankovní činnosti, neboť jeho procentuální zastoupení meziročně vzrostlo o 3,3 bodu na 12,9 %.

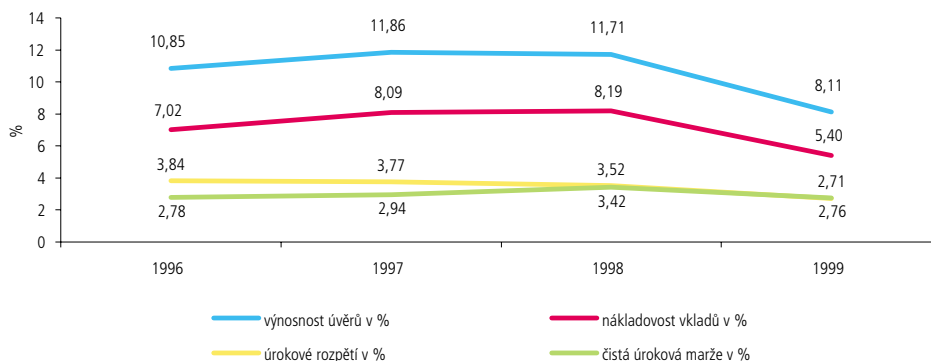
GRAF Č. 30 STRUKTURA ZISKU Z FINANČNÍ ČINNOSTI PODLE DRUHU ZISKU

Z pohledu druhového členění má nejvyšší vliv na dosaženou úroveň zisku z bankovní činnosti úrokový zisk, který za rok 1999 dosáhl 58,3 mld. Kč, tj. o 11,6 % méně než v roce 1998. Jeho podíl na zisku z finanční činnosti za rok 1999 klesl o 3,6 bodu na 64,6 %. Zisk z poplatků a provizí spojený především s mezibankovními a podrozvahovými operacemi se ve srovnání s rokem 1998 dále zvýšil o 13,3 % na 14,6 mld. Kč, což se promítlo i ve zvýšení jeho podílu na zisku z bankovní činnosti o 2,9 bodu na 16,2 %.

GRAF Č. 31 VYBRANÉ UKAZATELE ZISKOVOSTI

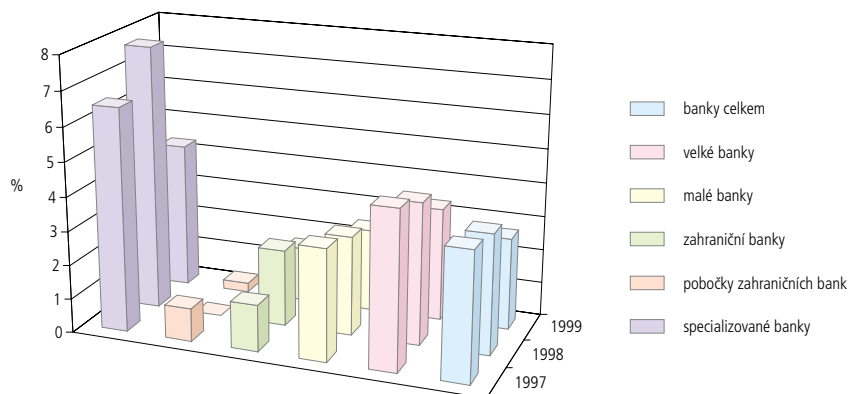
za banky s licenci k 31. 12. 1999 bez Konsolidační banky

Pokračující pokles základních úrokových sazeb se promítl rovněž do vývoje průměrné výnosovosti úvěrů a průměrné nákladovosti vkladů. V roce 1999 činila průměrná výnosovost úvěrů 8,11 % a průměrná nákladovost vkladů 5,4 %, což bylo o 3,6 resp. 2,8 bodu méně než v roce 1998. Rychlejší růst úrokových nákladů proti úrokovým výnosům se promítl do snížení úrokového rozpětí o 0,8 bodu na 2,71 %.

GRAF Č. 32 ÚROKOVÉ ROZPĚTÍ V JEDNOTLIVÝCH SKUPINÁCH BANK

za banky s licenci k 31.12.1999 bez Konsolidační banky

Nejvyšší úroveň úrokového rozpětí dosahují specializované banky, zejména stavební spořitelny. V roce 1999 se však úrokové rozpětí v této skupině snížilo o 3,5 bodu na 4,31 % v souvislosti s postupným rozvojem úvěrových aktivit v rámci podpory bydlení. Poměrně vysoká úroveň úrokového rozpětí je i u skupin velkých a malých bank, pro které je nezbytné tuto úroveň udržovat vzhledem k potřebě tvorby opravných položek a rezerv. I u těchto skupin však ve srovnání s rokem 1998 došlo ke snížení o 0,8 bodu na 3,33 % resp. o 0,5 bodu na 2,43 %. U zahraničních bank úrokové rozpětí v roce 1999 činilo 1,61 % a u poboček zahraničních bank 0,27 %.

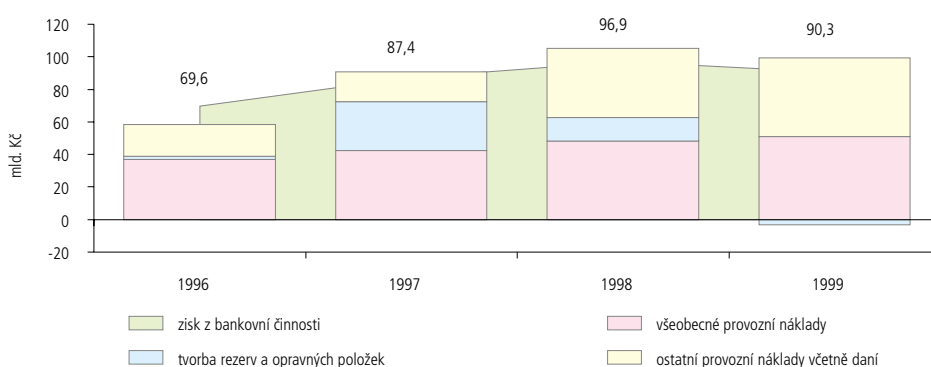
Rentabilita aktiv vyjádřená jako poměr zisku z bankovní činnosti k průměrnému stavu aktiv v daném roce poklesla za rok 1999 oproti roku 1998 o 0,5 bodu na 4,01 %. Rostoucí rentabilitu aktiv vykázaly pouze malé banky a zahraniční banky. Nejvyšší hodnoty dosáhly specializované banky 5,26 %.

8. 2 Čistý zisk

Hospodaření bankovního sektoru v roce 1999 skončilo se ztrátou 5,6 mld. Kč. Kladný hospodářský výsledek v roce 1999 vykázaly zahraniční banky (1,8 mld. Kč) a specializované banky vč. stavebních spořitelen (1,9 mld. Kč). Skupina velkých bank naopak hospodařila v roce 1999 se ztrátou ve výši 7,9 mld. Kč, což však znamená snížení ztrátového hospodaření proti roku 1998 o 4,9 mld. Kč. Rovněž malé banky a pobočky zahraničních bank zaznamenaly v roce 1999 ztrátu (0,5 mld. Kč resp. 0,9 mld. Kč).

GRAF Č. 33 DOSTATEČNOST TVORBY ZISKU Z BANKOVNÍ ČINNOSTI

za banky s licencí k 31.12. 1999

Výsledná úroveň čistého zisku je ovlivněna zejména provozní náročností a tvorbou opravných položek a rezerv. Všeobecné provozní náklady v roce 1999 dosáhly 51,1 mld. Kč, což představuje ve srovnání s rokem 1998 nárůst o 6,4 %. Jejich podíl na zisku z bankovní činnosti, který se dlouhodobě pohyboval na úrovni asi 50 %, za stejné období vzrostl o 6,9 bodu na 56,6 % především v důsledku nižšího objemu zisku z bankovní činnosti.

Čistá tvorba opravných položek a rezerv v roce 1999 činila -3,4 mld. Kč, protože vytvořené opravné položky byly použity k odpisu pohledávek v celkové výši 25,3 mld. Kč a část opravných položek byla rozpuštěna v návaznosti na převody některých pohledávek velkých bank do Konsolidační banky před jejich privatizací. Odepsané pohledávky i náklady spojené s postoupením pohledávek se promítají do ostatních provozních nákladů.

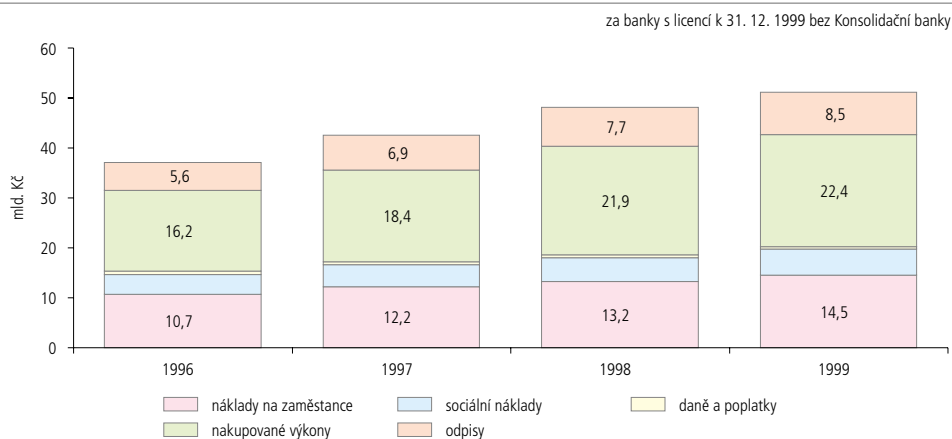
8. 3 Efektivnost a produktivita

V roce 1999 pokračovala optimalizace personálního vybavení a pobočkové sítě tak, aby při vyšší produktivitě rostla nebo zůstala zachována kvalita služeb. Jednou z významných inovací, které umožňují souběžný růst efektivnosti bankovních činností i kvality nabízených služeb, se stává automatizace některých operací snižující aktivní účast jednotlivých pracovníků bank při využití stále dokonalejší výpočetní a sdělovací techniky a při současném aktivním zapojení samotných klientů. Různé formy elektronického bankovníctví, počínaje platebními kartami až po obchodování prostřednictvím internetu, jsou stále více využívány i bankami v České republice.

Snížování počtu pracovníků v bankovníctví, ke kterému dochází v posledních několika letech, se promítá do rostoucího objemu bilanční sumy spravované jedním pracovníkem, který se proti konci roku 1998 zvýšil o 10,1 % na 51,3 mld. Kč k 31. 12. 1999. Úroveň zisku z bankovní činnosti připadající na jednoho pracovníka, která k 31. 12. 1999 dosáhla 1,8 mil. Kč, zůstala na úrovni konce roku 1998 v návaznosti na jeho celkový pokles.

Všeobecné provozní náklady, které jsou rozhodující pro efektivnost bankovního podnikání, rostly v roce 1999 o 6,7 bodu pomaleji než v roce 1998, proti roku 1997 se jejich dynamika růstu snížila o 8,3 bodu. Pokračující růst provozních nákladů je mimo jiné i důsledkem přechodu na moderní formy elektronického bankovníctví, které sice znamenají úsporu pracovníků, ve svém počátku však vyžadují vyšší pořizovací náklady. Současně jejich zavedení předpokládá kvalifikované pracovníky, což se promítá i do úrovně nákladů na zaměstnance.

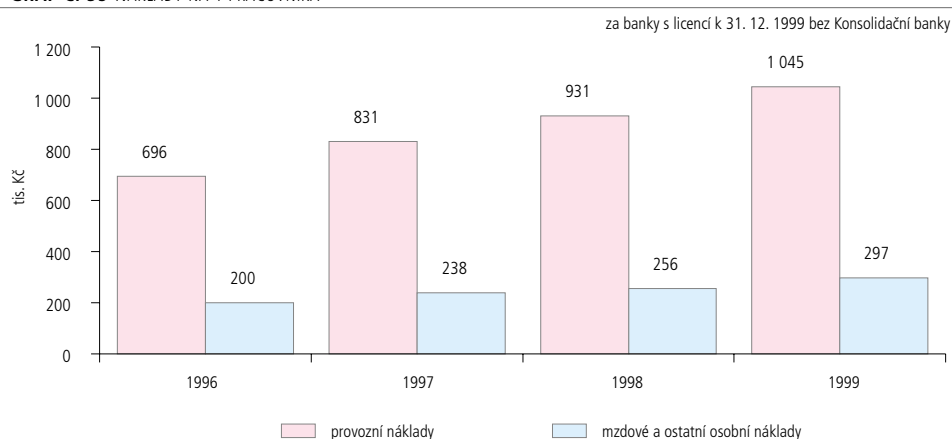
GRAF Č. 34 STRUKTURA VŠEOBECNÝCH PROVOZNÍCH NÁKLADŮ

Struktura všeobecných provozních nákladů se v průběhu času výrazněji nemění. Rozhodující položkou jsou nakupované výkony, kam banky účtují náklady na poskytnuté služby, materiál, cestovné atd. Na celkovém objemu všeobecných provozních nákladů se v roce 1999 nakupované výkony podílely 43,9 %, což bylo o 1,6 bodu méně než v roce 1998. Zvýšení podílu ve struktuře všeobecných provozních nákladů o 0,9 bodu na 28,4 % zaznamenaly v roce 1999 náklady na zaměstnance, o 0,7 bodu na 16,7 % se zvýšily i odpisy hmotného a nehmotného majetku.

Mzdové a ostatní osobní náklady v roce 1999 vzrostly o 9,7 % na 14,5 mld. Kč. Ve srovnání s rokem 1998 byla tato dynamika vyšší o 1,2 bodu, což do značné míry souvisí s kvalifikačně vyšší úrovní pracovníků, kteří obsluhují náročnější produkty a informační systémy.

GRAF Č. 35 NÁKLADY NA 1 PRACOVNÍKA

Odlisný vývoj nákladů na zaměstnance a ostatních provozních nákladů spolu se snižováním počtu pracovníků se odráží v rozdílném vývoji těchto nákladů v přepočtu na 1 pracovníka. Zatímco růst provozních nákladů na 1 pracovníka se postupně zpomaluje, a to z necelých 20 % v roce 1997 na zhruba 12 % v letech 1998 a 1999, dynamika růstu mzdových a ostatních osobních nákladů se postupně snížila z necelých 20 % v roce 1997 na asi 8 % v roce 1998 a v roce 1999 opětovně vzrostla na 16 %.

Všeobecné provozní náklady v roce 1999 činily 2,27 % průměrné bilanční sumy bankovního sektoru. Proti konci roku 1998 se tento poměr zvýšil o 0,04 bodu, což bylo ovlivněno vyšší dynamikou růstu všeobecných provozních nákladů ve srovnání s růstem bilanční sumy.

9. BANKOVNÍ SEKTOR Z HLEDISKA PRAVIDEL OBEZŘETNOSTI

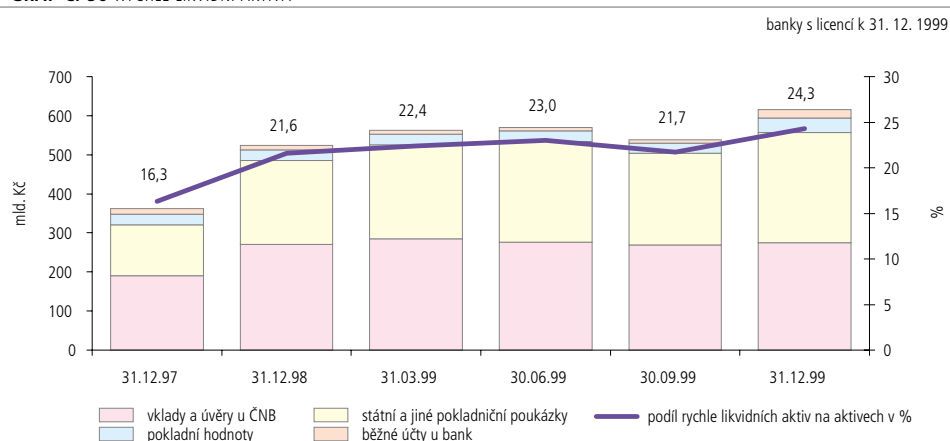
Rizikovitost ekonomického prostředí, ve kterém banky v České republice působí, klade velký důraz na dodržování pravidel obezřetnosti, jejichž cílem je minimalizovat rizika, která souvisí s bankovním podnikáním. V současné době je nejvýznamnějším rizikem, kterému jsou banky vystaveny, úvěrové riziko, jež je rozhodujícím faktorem ovlivňujícím aktivitu a hospodářské výsledky bank. Naproti tomu ostatní rizika nejsou v českém bankovním sektoru zatím tak významná, protože banky se stále angažují zejména v úvěrové oblasti a jejich zapojení zejména do obchodování s cennými papíry a deriváty není přes relativně rychlý nárůst stále vysoké.

9. 1 Likvidita

(za banky s licencí k 31. 12. 1999)

K 31. 12. 1999 činil celkový objem rychle likvidních aktiv⁴⁾ 615,6 mld. Kč, což bylo o 17,7 % více než na konci roku 1998. Ve srovnání s rokem 1998 se však dynamika jejich růstu snížila o 26,8 bodu. Pokud budeme považovat za likvidní i cenné papíry zařazené do obchodního portfolia banky, potom se objem likvidních aktiv zvýší na 691,4 mld. Kč ke konci roku 1999, což představuje 27,3 % z celkového objemu aktiv.

GRAF Č. 36 RYCHLE LIKVIDNÍ AKTIVA

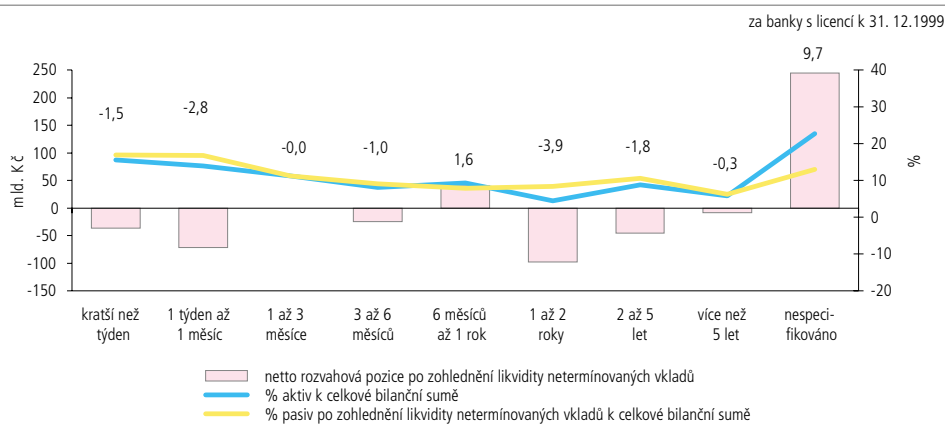
Vysoká dynamika růstu rychle likvidních aktiv není ovlivněna vysokým rizikem likvidních problémů, ale je důsledkem preference umísťování volných zdrojů bank do rychle likvidních aktiv, která se vyznačují nízkou rizikovostí ve srovnání s úvěrovými obchody. Podíl rychle likvidních aktiv na celkové bilanční sumě k 31. 12. 1999 dosáhl 24,3 %, tj. o 2,7 bodu více než v roce 1998 a o 8 bodů více než v roce 1997.

Nejvýznamnější položkou ve struktuře rychle likvidních jsou státní pokladniční poukázky a poukázky ČNB, které se na celkovém objemu rychle likvidních aktiv k 31. 12. 1999 podílely 45,9 % a k 31. 12. 1999 dosáhly 282,4 mld. Kč.

4) Do rychle likvidních aktiv jsou započítávány pokladní hodnoty, běžné účty u bank, vklady a úvěry u České národní banky, státní pokladniční poukázky a poukázky ČNB.

Obdobný význam mají i vklady a úvěry u centrální banky vč. povinných minimálních rezerv, které k 31. 12. 1999 dosáhly 274,2 mld. Kč, což je téměř 45 % celkového objemu rychle likvidních aktiv. Pokladní hodnoty a běžné účty vedené u jiných komerčních bank představují v objemu rychle likvidních aktiv v zásadě pouze nevýznamný objem.

GRAF Č. 37 STRUKTURA AKTIV A PASIV PODLE ZBYTKOVÉ DOBY SPLATNOSTI K 31. 12. 1999

Důležitým aspektem řízení likvidity je udržování souladu splatností mezi aktivními a pasivními položkami bilance, přičemž zejména na straně závazků je třeba brát v úvahu stabilní objemy vkladů, které jsou sice deklarovány jako netermínované, ale v zásadě jsou trvalého rázu. Po zohlednění určitého stupně stálosti netermínovaných vkladů je struktura aktiv a pasiv bankovního sektoru jako celku dlouhodobě relativně v rovnováze. Ve vztahu k celkovému objemu bilanční sumy je absolutní hodnota rozdílu mezi objemem rozvahových aktiv a pasiv splatných do tří měsíců dlouhodobě v rozmezí 2 až 5 %, při zahrnutí podrozvahových položek je situace ještě příznivější.

9. 2 Kvalita aktiv

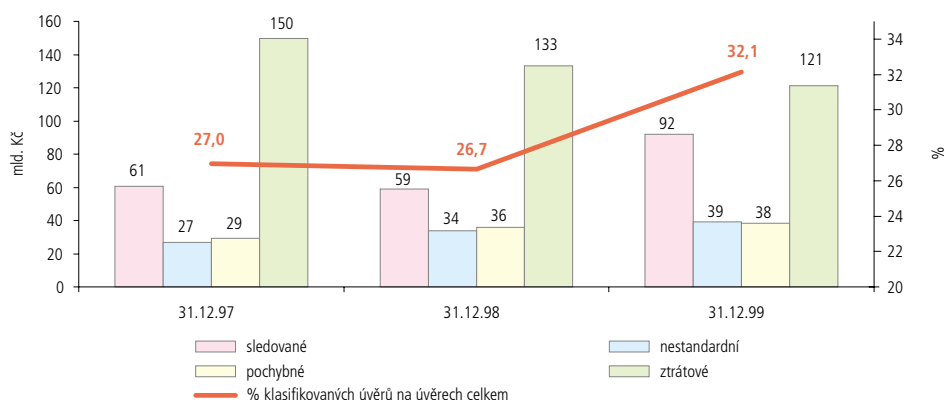
(za banky s platnou licencí k 31. 12. 1998 bez Konsolidační banky)

Vysoký objem klasifikovaných úvěrů v portfoliu bank pochází z velké části z počátečního období transformace a privatizace ekonomiky. Přestože banky zejména v posledních dvou letech zkvalitnily své metody při poskytování úvěrů především pokud se týká hodnocení kvality klientů z hlediska návratnosti poskytnutých prostředků, což se promítlo do omezení úvěrových aktivit, zůstává kvalita úvěrového portfolia i nadále jedním z hlavních problémů českého bankovního sektoru. V poslední době se ve vývoji klasifikovaných úvěrů začínají projevovat i důsledky současné recese ekonomiky.

Celkový objem klasifikovaných úvěrů k 31. 12. 1998 dosáhl 291,1 mld. Kč, což bylo 32,1 % celkově poskytnutých úvěrů a o 11,2 % více než na konci roku 1998. Tento nepříznivý vývoj nastal i přes poměrně vysokou úroveň odpisů ztrátových pohledávek proti vytvořeným opravným položkám a souvisí s velkým podílem především sledovaných úvěrů na nově poskytnutých úvěrech.

GRAF Č. 38 STRUKTURA KLASIFIKOVANÝCH ÚVĚRŮ

banky s licencí k 31.12. 1999 bez Konsolidační banky

V klasifikovaných úvěrech rozhodující podíl zaujímají ztrátové úvěry. I když se v roce 1999 v návaznosti na odpisy a převody pohledávek do Konsolidační banky jejich podíl snížil o 9,2 bodu, stále představují 41,6 % z celkového objemu klasifikovaných úvěrů. Nestandardní a pochybné úvěry se na celkovém objemu klasifikovaných úvěrů ke konci roku 1999 podílely téměř shodně 13,5 resp. 13,2 %. V roce 1999 nejvýrazněji rostl objem sledovaných úvěrů, tj. úvěrů s nejnižší mírou rizika, který se absolutně zvýšil o 55,9 % a tím zvýšil svůj podíl ve struktuře klasifikovaných úvěrů o 9,1 bodu na 31,7 %. Rychlý růst sledovaných úvěrů souvisí do značné míry se stále častější praxí bank, které v této kategorii zpravidla klasifikují všechny nové klienty do doby, než si ověří jejich spolehlivost při splácení pohledávky.

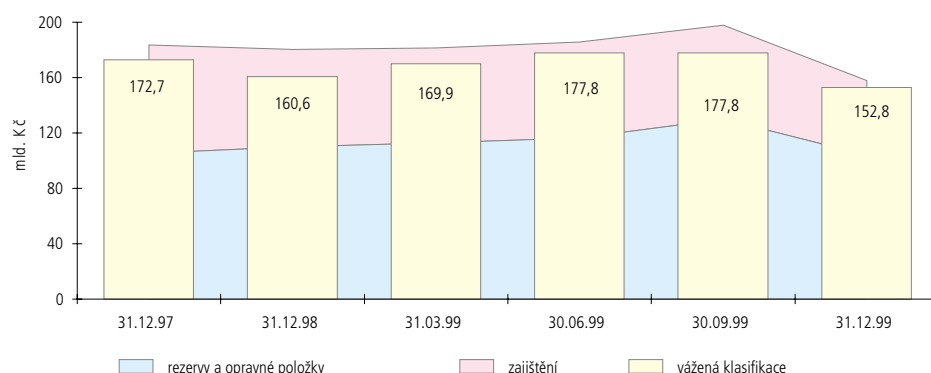
V celkovém objemu úvěrů k 31. 12. 1999 představovaly klasifikované úvěry 32,1 %, tj. o 5,5 bodu více než na konci roku 1998. I když určitý vliv na růst tohoto podílu má klesající objem celkových úvěrů, rozhodujícím faktorem růstu je nárůst klasifikovaných úvěrů. Nejméně příznivá situace je ve skupině malých bank, kde klasifikované úvěry k 31. 12. 1999 tvořily 51,4 % z celkového objemu úvěrů, a ve skupině velkých bank (41,3 %, což je o 9,6 bodu více než na konci předcházejícího roku). Naproti tomu nejméně klasifikovaných úvěrů vykazují stavební spořitelny (2,8 %) a pobočky zahraničních bank (5,9 %). U zahraničních bank ke konci roku 1999 dosáhl poměr klasifikovaných a celkových úvěrů 18,0 %, což bylo o 2,9 bodu více než k 31. 12. 1998.

Vysoký podíl klasifikovaných úvěrů v portfoliu bank vyplývá ze stále poměrně nízkého odpisu pohledávek proti vytvořeným opravným položkám a zejména z obtížné realizovatelnosti zástav ve stávajících legislativních podmínkách. Tato situace by se měla částečně změnit v roce 2000, kdy vstoupí v platnost nové právní předpisy, které by tuto situaci měly zlepšit.

Příznivý vývoj ve skladbě klasifikovaných úvěrů podle stupně rizikovosti jednotlivých kategorií klasifikovaných pohledávek se odráží ve snížení vážené klasifikace úvěrového portfolia. Ve srovnání s koncem roku 1998 se její objem snížil o 4,9 % na 152,8 mld. Kč, což je nejnižší hodnota za poslední tři roky.

GRAF Č. 39 KRYTÍ POTENCIÁLNÍCH ZTRÁT Z ÚVĚROVÉHO PORTFOLIA

za banky s licenci k 31. 12. 1999 bez Konsolidační banky

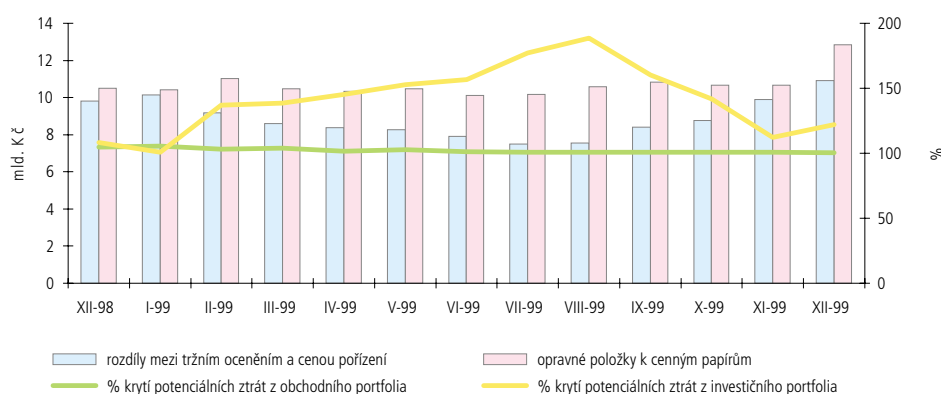

Banky vytvářejí ke krytí potenciálních ztrát z úvěrového portfolia opravné položky a rezervy, které k 31. 12. 1999 činily 103,8 mld. Kč, tj. o 5,8 % méně než na konci roku 1998. K poklesu opravných položek a rezerv došlo proto, že současně 25,3 mld. Kč z nich bylo použito na přímý odpis ztrátových pohledávek a část rozpuštěna v návaznosti na převod některých pohledávek velkých bank na Konsolidační banku v rámci jejich přípravy na privatizaci. Rezervy a opravné položky k 31. 12. 1999 pokrývaly 67,9 % z celkového objemu vážené klasifikace. Zbývající část byla pokryta kvalitním zajištěním, které ještě o zhruba 5 mld. Kč převyšovalo potřebný objem.

V souvislosti s relativně nestabilním vývojem na kapitálovém trhu může docházet rovněž ke znehodnocení cenných papírů v portfoliu bank. Banky jsou povinny krytí toto znehodnocení opravnými položkami, které jsou vytvářeny podle odlišných pravidel zvláště na cenné papíry zařazené do obchodního portfolia a do investičního portfolia.

GRAF Č. 40 KRYTÍ POTENCIÁLNÍCH ZTRÁT Z PORTFOLIA CENNÝCH PAPIRŮ

za banky s licenci k 31. 12. 1999 bez Konsolidační banky

K jednotlivým cenným papírům v obchodním portfoliu vytvářejí banky opravné položky k negativním rozdílům mezi tržním oceněním a cenou pořízení na denní bázi, u investičního portfolia jsou povinny pokrýt celkový rozdíl mezi tržním oceněním a cenou pořízení vždy ke konci roku. K 31. 12. 1999 byly potenciální ztráty z obchodního portfolia kryty na 100 %, u investičního portfolia vytvořené opravné položky ještě o 22 % převyšovaly potřebný objem. Celkový objem opravných položek vytvořených k cenným papírům k 31. 12. 1999 dosáhl 12,9 mld. Kč a o 2 mld. Kč překračoval znehodnocení portfolia cenných papírů.

9.3 Kapitálová přiměřenost

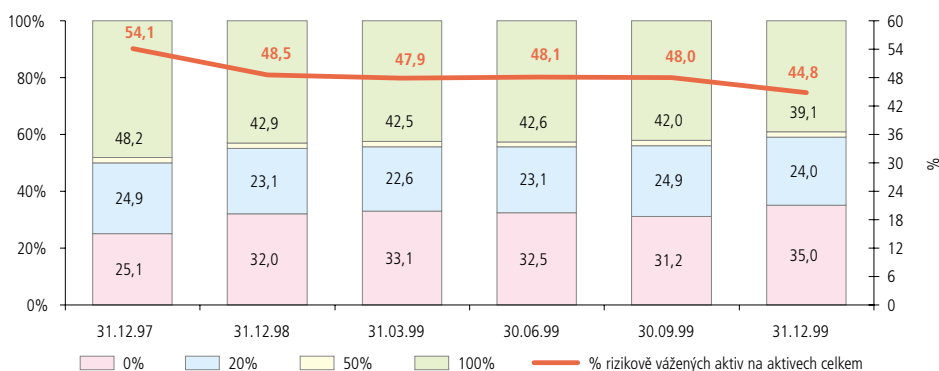
(za banky s licenci k 31. 12. 1999 bez Konsolidační banky)

Kapitálová přiměřenost jako míra reálné úrovně kapitálového vybavení jednotlivých bank, do které se promítají veškeré pozitivní i negativní tendence ovlivňující bankovní sektor, se stala základním a mezinárodně používaným standardem. Spodní limit přijatelné kapitálové přiměřenosti, tj. podílu kapitálu banky na jejích rizikově vážených aktivech, byl v procentuálním vyjádření stanoven na 8 %. Pro banky, které se pohybují v rizikovějším ekonomickém prostředí, tedy takovém, které odpovídá současné situaci v České republice, se doporučuje pro bezpečné fungování bank dosažení minimálního limitu 10 až 12 %.

Celkový objem kapitálu bankovního sektoru k 31. 12. 1999 dosáhl 133,8 mld. Kč, tj. o 5,3 % více než na konci roku 1998. Na tomto navýšení se podílelo zejména zvýšení zapsaného základního jmění o 13,1 mld. Kč na 81,8 mld. Kč k 31. 12. 1999 a dodatkového kapitálu ve formě podřízeného dluhu o 2,6 mld. Kč na 26,1 mld. Kč.

GRAF Č. 41 STRUKTURA AKTIV PODLE RIZIKOVÉ VÁHY

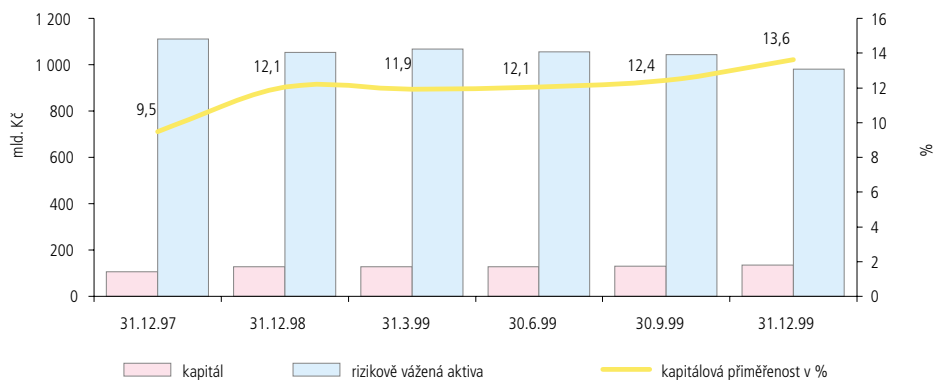
za banky s licenci k 31.12.1999 bez Konsolidační banky

Objem rizikově vážených aktiv proti konci roku 1998 poklesl o 6,9 % na 981,1 mil. Kč zejména v důsledku omezení úvěrových aktivit a preferencí rychle likvidních aktiv, která mají nižší rizikovou váhu z hlediska propočtu kapitálové přiměřenosti. Podíl aktiv s nulovou rizikovou váhou se v roce 1999 zvýšil o 3 body na 35,0 %, podíl aktiv s 20 % rizikovou váhou o 0,8 bodu na 23,9 %. Naproti tomu kleslo relativní zastoupení aktivních položek, které se do rizikově vážených aktiv započítávají plně, o 3,8 bodu na 39,1 %, přičemž došlo i k jejich absolutnímu poklesu o 8,2 % na 855,2 mld. Kč. Příznivý vývoj rizikové struktury aktiv se odrazil i na vzájemném poměru rizikově vážených aktiv k celkovým aktivům, který dosáhl 44,9 %, což je o 3,7 bodu méně než ke konci roku 1998 a o 9,2 bodu méně než na konci roku 1997.

GRAF Č. 42 KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST

za banky s licenci k 31.12.1999 bez Konsolidační banky

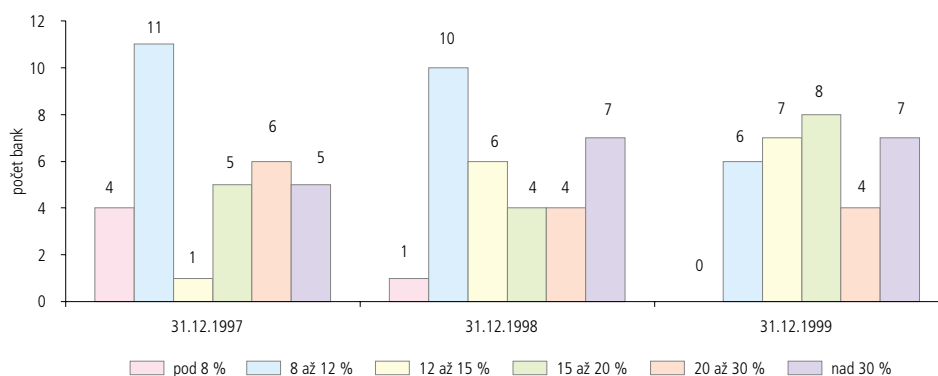

Důsledkem pozitivního vývoje obou složek kapitálové přiměřenosti, tj. celkového kapitálu a rizikově vážených aktiv, bylo její zvýšení proti konci roku 1998 o 1,6 bodu na 13,6 %. Na tomto růstu se podílela zejména skupina velkých bank, kde se kapitálová přiměřenost zvýšila o 1,7 bodu na 12,2 %. V ostatních skupinách bank se úroveň kapitálové přiměřenosti výrazněji nezměnila a vysoce převyšuje požadovaných 8 %.

K 31. 12. 1999 všechny banky splňovaly minimální limit kapitálové přiměřenosti a pouze 4 banky vykazovaly kapitálovou přiměřenost nižší než 10 %. Nejvyšší počet bank se koncentruje do skupiny s kapitálovou přiměřeností mezi 15 až 20 %, zatímco v předcházejících letech se nacházelo nejvíce bank v intervalu 8 - 12 %. Hranici 12 % ke konci roku 1999 překročilo 26 bank, což je o 5 bank více než na konci roku 1998.

GRAF Č. 43 ROZDĚLENÍ BANK PODLE DOSAŽENÉ KAPITÁLOVÉ PŘIMĚŘENOSTI

za banky s licenci k 31. 12. 1999 bez konsolidační banky

Do výpočtu kapitálové přiměřenosti se negativně promítá současný tlak na tvorbu opravných položek a rezerv, a to buď formou růstu odečitatelných položek z kapitálu banky, nebo formou nižšího objemu zisku, který je využit k posílení rezervních fondů nebo základního jmění. Současný propočet kapitálové přiměřenosti zohledňuje pouze úvěrové riziko. Od 1. dubna roku 2000 bude kapitálová přiměřenost posuzována i s ohledem na tržní rizika v návaznosti na nové opatření bankovního dohledu ČNB, které vychází z platné direktivy Evropské unie.

D.

PŘÍLOHY

Přehled bank a poboček zahraničních bank k 31. 12. 1999

I. Banky

Banka	Zahájení činnosti	Země centrály	Počet bankovních jednotek		Evidenční počet pracovníků
			v ČR	v zahraničí (stát)	
Česká spořitelna, a.s.	1.1.1969	15 200	876	1	15 316
Československá obchodní banka, a.s.	1.1.1965	5 105	48	17	4 710
INVESTIČNÍ A POŠTOVNÍ BANKA, a.s.	1.1.1990	13 383	214	5	5 083
Komerční banka, a.s.	1.1.1990	9 502	349	5	13 433
Konsolidační banka, s.p.ú.	23.2.1993	5 950	0	0	400
BANKA HANÁ, a.s.	11.1.1991	1 020	1	0	31
PLZEŇSKÁ BANKA, a.s.	1.10.1993	1 000	1	0	41
První městská banka, a.s.	1.9.1993	850	0	0	96
Union banka, a.s.	15.11.1991	2 444	104	0	1 220
EXPANDIA BANKA, a.s.	1.1.1991	500	0	0	287
Bank Austria Creditanstalt Czech Republic a.s.	1.4.1991	1 997	17	0	725
BNP- Dresdner Bank (ČR), a.s.	12.5.1992	1 000	1	0	172
Citibank, a.s.	24.6.1991	2 425	5	0	335
CREDIT LYONNAIS BANK PRAHA, a.s.	12.11.1992	500	1	0	120
Erste Bank Sparkassen (CR) a.s.	1.2.1993	700	7	0	257
GE Capital Bank, a.s.	22.6.1998	510	246	0	2 117
HypoVereinsbank CZ a.s.	1.7.1992	5 047	18	0	460
IC Banka, a.s.	6.4.1994	500	1	0	36
Interbanka, a.s.	1.2.1991	1 709	0	0	101
J & T Banka, a.s.	18.12.1992	501	0	0	37
Raiffeisenbank a.s.	34151	1000	15	0	331
VOLKSBANK, a.s.	34335	650	8	0	176
Živnostenská banka, a.s.	r. 1868	1 360	11	1	705
Raiffeisen stavební spořitelna a.s.	7.9.1993	500	0	0	402
Českomoravská stavební spořitelna, a.s.	8.9.1993	1 500	5	0	477
ČS-stavební spořitelna, a.s.	1.7.1994	750	0	0	253
HYPO stavební spořitelna, a.s.	1.10.1994	500	3	0	56
Všeobecná stavební spořitelna Komerční banky, a.s.	16.12.1993	500	0	0	323
Wüstenrot-Stavební spořitelna, a.s.	11.11.1993	500	0	0	142
Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.	1.3.1992	1 100	5	0	224
Českomoravská hypoteční banka, a.s.	10.1.1991	1 128	57	0	266
Česká exportní banka, a.s.	1.7.1995	1 500	0	0	106

II. Pobočky zahraničních bank

Banka	Zahájení činnosti	Země centrály	Počet bankovních jednotek		Evidenční počet pracovníků
			v ČR	v zahraničí (stát)	
ABN AMRO BANK N.V.	6.5.1993	Nizozemsko	1	0	130
COMMERZBANK AG	1.12.1992	SRN	1	0	176
Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka	1.12.1993	SRN	0	0	103
ING Bank N.V.	1.9.1993	Nizozemsko	0	0	148
HSBC Bank plc - pobočka Praha	1.5.1997	Anglie	0	0	30
Raiffeisenbank im Stiftland Waldsassen AG, odštěpný závod Cheb	1.1.1995	SRN	1	0	23
SOCIETE GENERALE, pobočka PRAHA	15.4.1991	Francie	2	0	170
Sparkasse Mühlviertel - West banka, pobočka České Budějovice	20.3.1995	Rakousko	5	0	49
Všeobecná úverová banka, a.s., pobočka Praha	14.1.1993	Slovensko	1	0	64
Waldviertler Sparkasse von 1842	1.5.1994	Rakousko	2	0	24

III. Banky v likvidaci

Banka	Zahájení činnosti	Odnětí licence
Agrobanka Praha, a.s., v likvidaci	1.7.1990	2.9.1998
Banka Bohemia, a.s. - v likvidaci	1.2.1991	neodňata
Baska a.s., v likvidaci	13.12.1990	31.3.1997
Ekoagrobanka, a.s., v likvidaci	1.11.1990	31.5.1997
Evrobanka, a.s., v likvidaci	1.10.1991	30.6.1997
COOP BANKA, a.s., v likvidaci	24.2.1992	6.5.1998

IV. Banky v konkurzním řízení

Banka	Zahájení činnosti	Odnětí licence	Zahájení konkurzního řízení
AB Banka, a.s. v likvidaci	1.4.1991	15.12.1995	18.3.1999
Česká banka, akciová společnost Praha - v likvidaci	28.2.1992	14.12.1995	28.6.1996
Kreditní banka Plzeň, a.s. - v likvidaci	1.1.1991	8.8.1996	21.12.1998
Kreditní a průmyslová banka, a.s. - v konkurzním řízení	1.4.1991	31.8.1995	2.10.1995
Realitbanka, a.s. - v konkurzním řízení	1.11.1991	17.4.1997	24.3.1997
Velkomoravská banka, a.s., v konkurzním řízení	3.11.1992	10.7.1998	2.7.1998
Pragobanka, a.s., v konkurzním řízení	1.10.1990	24.10.1998	19.11.1998
První slezská banka a.s., v likvidaci	12.1.1993	13.5.1996	20.11.1997
Moravia Banka, a.s.	2.7.1992	9.11.1999	8.12.1999
UNIVERSAL BANKA, a.s.	15.2.1993	10.2.1999	12.2.1999

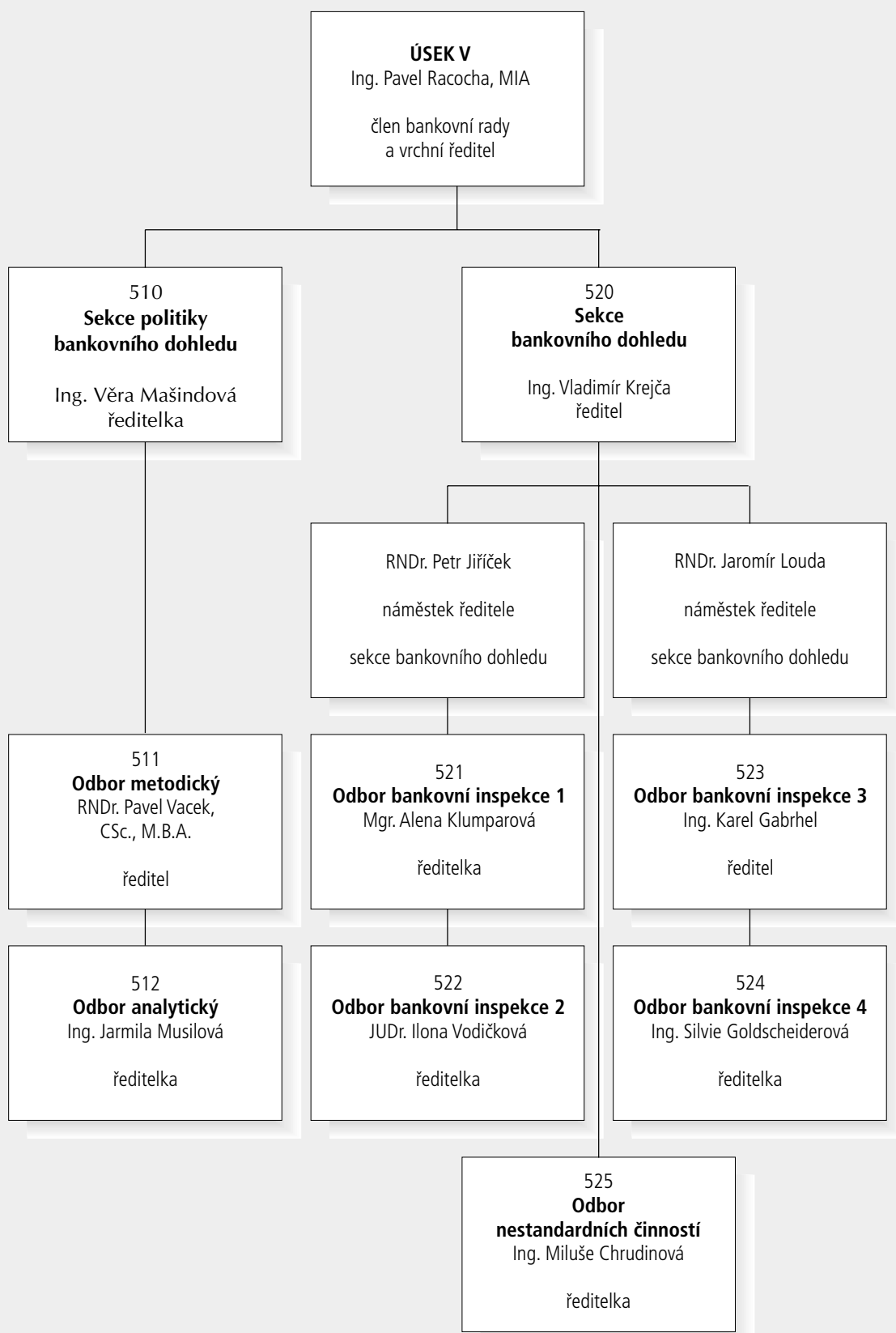
V. Banky zaniklé bez likvidace

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence	Důvod
Poštovní banka, a.s.	1.1.1991	1.1.1994	fúze
Bank Austria a.s.	1.1.1992	30.6.1998	fúze
Westdeutsche Landesbank (CZ), a.s.	činnost nebyla zahájena	20.1.1998	nezahájení činnosti
HYPOT-BANK CZ a.s.	26.2.1992	31.12.1998	fúze

VI. Bývalé banky v současnosti působící již jen jako a.s. bez povolení působit jako banka

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence
Foresbank, a.s.	7.9.1993	1.3.1999

Organizační schéma bankovního dohledu České národní banky

ROZDĚLENÍ BANK DO SKUPIN

I. Velké banky

1. Česká spořitelna, a.s.
2. Československá obchodní banka, a.s.
3. INVESTIČNÍ A POŠTOVNÍ BANKA, a.s.
4. Komerční banka, a.s.
5. Konsolidační banka, s.p.ú.

II. Malé banky

1. BANKA HANÁ, a.s.
2. PLZEŇSKÁ BANKA, a.s.
3. První městská banka, a.s.
4. Union banka, a.s.
5. EXPANDIA BANKA, a.s.

III. Zahraniční banky

1. Bank Austria Creditanstalt, a.s.
2. BNP- Dresdner Bank (ČR), a.s.
3. Citibank, a.s.
4. CREDIT LYONNAIS BANK PRAHA, a.s.
5. Erste Bank Sparkassen (CR) a.s.
6. GE Capital Bank, a.s.
7. HypoVereinsbank CZ a.s.
8. IC Banka, a.s.
9. Interbanka, a.s.
10. J & T Banka, a.s.
11. Raiffeisenbank a.s.
12. VOLKSBANK, a.s.
13. Živnostenská banka, a.s.

IV. Pobočky zahraničních bank

1. ABN AMRO BANK N.V.
2. COMMERZBANK AG
3. Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka
4. ING Bank N.V.
5. HSBC Bank plc - pobočka Praha
6. Raiffeisenbank im Stiftland Waldsassen AG, odštěpný závod Cheb
7. SOCIETE GENERALE, pobočka PRAHA
8. Sparkasse Mühlviertel - West banka, pobočka České Budějovice
9. Všeobecná úverová banka, a.s., pobočka Praha
10. Waldviertler Sparkasse von 1842

V. Specializované banky

1. Raiffeisen stavební spořitelna a.s.
2. Českomoravská stavební spořitelna, a.s.
3. ČS-stavební spořitelna, a.s.
4. HYPO stavební spořitelna, a.s.
5. Všeobecná stavební spořitelna Komerční banky, a.s.
6. Wüstenrot-Stavební spořitelna, a.s.
7. Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.
8. Českomoravská hypoteční banka, a.s.
9. Česká exportní banka, a.s.

Základní ukazatele měnového a hospodářského vývoje České republiky

		1996	1997	1998	1999
Hrubý domácí produkt ^{1), 2)}	Objem (mld. Kč)	1 447,7	1 432,8	1 401,3	1397,9
	Přírůstek (%)	4,8	-1,0	-2,2	-0,2
Outputy - přírůstek v % ²⁾	Průmysl	2,0	4,5	1,6	-3,1
	Stavebnictví	5,3	-3,9	-7,0	-6,5
Ceny	Míra inflace (%)	8,8	8,5	10,7	2,1
Nezaměstnanost ³⁾	Míra nezaměstnanosti (%)	3,5	5,2	7,5	9,4
Zahraniční obchod	Vývoz (mld. Kč)	594,6	722,5	850,3	929,2
	Dovoz (mld. Kč)	752,3	870,7	928,9	997,3
	Saldo (mld. Kč)	-157,7	-148,2	-78,6	-68,1
Průměrné mzdy ²⁾	Nominální (%)	18,4	10,5	9,4	8,2
	Reálné (%)	8,8	1,9	-1,2	6,0
Platební bilance	Běžný účet (mil. USD)	-4 292,2	-3 211,0	-1 335,7	-1 058,2
	Finanční účet (mil.USD)	4 184,3	1 081,9	2 923,1	2 483,5
Kurzy devizového trhu ⁴⁾	Kč/USD	27,14	31,71	32,27	34,60
	Kč/DM	18,06	18,28	18,33	18,90
Průměrná úroková míra z mezi- bankovních vkladů (PRIBOR) (%) ⁴⁾	7 denní	12,04	18,31	14,15	6,83
	3 měsíční	12,01	15,97	14,33	6,84
	6 měsíční	11,95	15,15	14,23	6,87
Diskontní sazba (%) ³⁾		10,5	13,0	7,5	5,0
Lombardní sazba (%) ³⁾		14,0	23,0	12,5	7,5

1) ve stálých cenách roku 1995

2) přírůstek v % proti stejnému období minulého roku

3) stav ke konci období

4) roční průměry

Aktiva

(banky s licencí k 31. 12. 1999)

	31.12.1997	31.12.1998	1999			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
			v mil. Kč			
Pokladní hodnoty	26 685	27 016	27 280	27 920	27 145	36 903
Vklady a úvěry u ČNB	190 733	269 934	284 850	276 647	268 574	274 204
z toho povinné minimální rezervy	86 279	86 827	62 204	51 645	68 189	28 019
Vklady a úvěry u bank	482 003	497 628	494 367	519 111	574 225	572 957
v tom: běžné účty	18 725	18 112	19 162	22 676	13 830	23 210
termínované vklady	390 837	392 062	390 674	411 803	447 194	407 410
poskytnuté úvěry	72 441	87 453	84 531	84 632	113 201	142 337
Státní pokladniční poukázky	38 613	53 394	39 195	56 192	48 474	80 532
Poukázky ČNB	91 957	161 710	201 002	200 536	186 168	201 900
Poskytnuté úvěry (čisté)	998 451	1 003 635	1 031 935	1 025 664	988 850	943 882
v tom: klientům	977 840	975 866	1 000 537	994 988	958 043	910 715
republikovým a místním orgánům	20 612	27 769	31 398	30 676	30 807	33 167
Cenné papíry k obchodování	97 509	96 362	88 696	88 333	83 827	75 739
v tom: obligace	87 887	92 177	83 531	81 884	79 538	72 812
majetkové cenné papíry	9 621	4 184	5 164	6 449	4 289	2 927
Dlouhodobé finanční investice	91 058	92 760	93 585	95 893	93 908	122 222
Hmotný a nehmotný majetek	61 888	62 999	62 127	62 479	62 606	63 153
Ostatní aktiva	143 416	158 798	190 365	126 664	149 193	162 405
Aktiva celkem	2 222 313	2 424 235	2 513 401	2 479 439	2 482 972	2 533 895
	v %					
Pokladní hodnoty	1,20	1,11	1,09	1,13	1,09	1,46
Vklady a úvěry u ČNB	8,58	11,13	11,33	11,16	10,82	10,82
z toho povinné minimální rezervy	3,88	3,58	2,47	2,08	2,75	1,11
Vklady a úvěry u bank	21,69	20,53	19,67	20,94	23,13	22,61
v tom: běžné účty	0,84	0,75	0,76	0,91	0,56	0,92
termínované vklady	17,59	16,17	15,54	16,61	18,01	16,08
poskytnuté úvěry	3,26	3,61	3,36	3,41	4,56	5,62
Státní pokladniční poukázky	1,74	2,20	1,56	2,27	1,95	3,18
Poukázky ČNB	4,14	6,67	8,00	8,09	7,50	7,97
Poskytnuté úvěry (čisté)	44,93	41,40	41,06	41,37	39,83	37,25
v tom: klientům	44,00	40,25	39,81	40,13	38,58	35,94
republikovým a místním orgánům	0,93	1,15	1,25	1,24	1,24	1,31
Cenné papíry k obchodování	4,39	3,97	3,53	3,56	3,38	2,99
v tom: obligace	3,95	3,80	3,32	3,30	3,20	2,87
majetkové cenné papíry	0,43	0,17	0,21	0,26	0,17	0,12
Dlouhodobé finanční investice	4,10	3,83	3,72	3,87	3,78	4,82
Hmotný majetek	2,78	2,60	2,47	2,52	2,52	2,49
Ostatní aktiva	6,45	6,55	7,57	5,11	6,01	6,41
Aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Pasiva

(banky s licenci k 31. 12. 1999)

	31.12.1997	31.12.1998	1999			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
			v mil. Kč			
Zdroje od ČNB	73 856	52 843	50 988	49 844	35 067	33 764
Vklady a úvěry od bank	508 760	504 615	499 991	476 964	468 408	492 039
v tom: běžné účty	19 551	12 198	15 942	17 423	12 145	10 017
termínované vklady	366 593	342 206	319 285	307 137	303 066	303 586
přijaté úvěry	122 616	150 212	164 764	152 404	153 197	178 436
Přijaté vklady	1 114 915	1 219 014	1 234 757	1 260 934	1 294 428	1 314 557
v tom: od klientů	1 062 325	1 161 974	1 178 939	1 199 728	1 211 504	1 256 725
republikových a místních orgánů	51 204	55 062	53 804	59 107	80 331	54 590
vkladové certifikáty	1 386	1 978	2 014	2 099	2 594	3 242
Emise obligací	92 724	92 588	99 800	99 166	102 019	98 495
Rezervy	40 014	41 275	39 316	36 255	46 675	45 317
Rezervní fondy	72 328	73 938	75 065	66 935	67 232	67 111
Kapitálové fondy	19 369	33 967	34 478	12 893	12 723	12 958
Základní jmění	63 819	74 855	75 443	76 814	84 914	87 934
Nerozdělený zisk	1 332	2 110	10 653	4 236	3 050	3 123
Zisk z běžného roku	11 185	9 655	3 802	6 335	8 410	10 803
Ostatní pasiva	224 011	319 375	389 107	389 063	360 047	367 794
Pasiva celkem	2 222 313	2 424 235	2 513 401	2 479 439	2 482 972	2 533 895
			v %			
Zdroje od ČNB	3,32	2,18	2,03	2,01	1,41	1,33
Vklady a úvěry od bank	22,89	20,82	19,89	19,24	18,86	19,42
v tom: běžné účty	0,88	0,50	0,63	0,70	0,49	0,40
termínované vklady	16,50	14,12	12,70	12,39	12,21	11,98
přijaté úvěry	5,52	6,20	6,56	6,15	6,17	7,04
Přijaté vklady	50,17	50,28	49,13	50,86	52,13	51,88
v tom: od klientů	47,80	47,93	46,91	48,39	48,79	49,60
republikových a místních orgánů	2,30	2,27	2,14	2,38	3,24	2,15
vkladové certifikáty	0,06	0,08	0,08	0,08	0,10	0,13
Emise obligací	4,17	3,82	3,97	4,00	4,11	3,89
Rezervy	1,80	1,70	1,56	1,46	1,88	1,79
Rezervní fondy	3,25	3,05	2,99	2,70	2,71	2,65
Kapitálové fondy	0,87	1,40	1,37	0,52	0,51	0,51
Základní jmění	2,87	3,09	3,00	3,10	3,42	3,47
Nerozdělený zisk	0,06	0,09	0,42	0,17	0,12	0,12
Zisk z běžného roku	0,50	0,40	0,15	0,26	0,34	0,43
Ostatní pasiva	10,08	13,17	15,48	15,69	14,50	14,51
Pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Podrozvahová aktiva

(banky s licencí k 31. 12. 1999)

	31.12.1997	31.12.1998	1999			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
v mil. Kč						
Poskytnuté přísliby úvěrů a půjček	108 719	154 910	136 195	156 763	162 060	177 425
Pohledávky ze záruk	99 424	116 911	106 407	106 892	107 976	108 442
Pohledávky z akreditivů	19 216	15 453	16 607	17 392	15 109	13 673
Pohledávky ze spotových operací	106 825	138 211	258 211	239 082	276 828	39 710
Pohledávky z pevných termínových operací	830 983	1 385 198	1 630 039	1 526 999	1 430 575	1 644 587
Pohledávky z opčních operací	30 932	84 508	131 515	140 365	135 524	85 578
Podrozvahová aktiva celkem	1 196 100	1 895 191	2 278 975	2 187 495	2 128 072	2 069 415
v %						
Poskytnuté přísliby úvěrů a půjček	9,09	8,17	5,98	7,17	7,62	8,57
Pohledávky ze záruk	8,31	6,17	4,67	4,89	5,07	5,24
Pohledávky z akreditivů	1,61	0,82	0,73	0,80	0,71	0,66
Pohledávky ze spotových operací	8,93	7,29	11,33	10,93	13,01	1,92
Pohledávky z pevných termínových operací	69,47	73,09	71,53	69,81	67,22	79,47
Pohledávky z opčních operací	2,59	4,46	5,77	6,42	6,37	4,14
Podrozvahová aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Podrozvahová pasiva

(banky s licencí k 31. 12. 1999)

	31.12.1997	31.12.1998	1999			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
v mil. Kč						
Přijaté přísliby úvěrů a půjček	30 051	34 125	35 358	35 971	26 119	41 068
Závazky ze záruk	217 559	250 195	273 585	281 816	282 715	287 869
Závazky z akreditivů	1 106	758	378	1 239	1 199	801
Závazky ze spotových operací	103 691	137 892	255 497	234 987	275 513	41 240
Závazky z pevných termínových operací	822 929	1 357 361	1 633 764	1 527 801	1 420 341	1 640 391
Závazky z opčních operací	31 293	83 136	131 050	141 190	133 152	83 478
Podrozvahová pasiva celkem	1 206 628	1 863 467	2 329 633	2 223 005	2 139 039	2 094 847
v %						
Přijaté přísliby úvěrů a půjček	2,49	1,83	1,52	1,62	1,22	1,96
Závazky ze záruk	18,03	13,43	11,74	12,68	13,22	13,74
Závazky z akreditivů	0,09	0,04	0,02	0,06	0,06	0,04
Závazky ze spotových operací	8,59	7,40	10,97	10,57	12,88	1,97
Závazky z pevných termínových operací	68,20	72,84	70,13	68,73	66,40	78,31
Závazky z opčních operací	2,59	4,46	5,63	6,35	6,22	3,98
Podrozvahová pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Výnosy a náklady

(banky s licencí k 31. 12. 1999 bez Konsolidační banky, údaje v mil. Kč)

	31.12.1997	31.12.1998	1999			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Úrokové výnosy	171 194	227 660	47 653	91 672	131 072	167 983
Úrokové náklady	121 510	161 666	33 003	62 789	87 973	109 649
Úrokový zisk	49 684	65 994	14 650	28 883	43 099	58 334
Přijaté poplatky a provize	13 273	17 067	4 287	9 085	13 985	19 959
Zaplacené poplatky a provize	1 594	4 151	1 423	2 077	3 563	5 320
Zisk z poplatků a provizí	11 679	12 916	2 864	7 007	10 422	14 638
Úrokový zisk vč. poplatků a provizí	61 363	78 910	17 514	35 891	53 521	72 972
Zisk z cenných papírů	12 110	2 270	981	285	2 062	4 141
Zisk z devizových operací	12 733	12 856	2 846	5 380	8 711	11 858
Zisk z ostatních bankovních operací	1 207	2 824	388	793	1 155	1 351
Zisk z bankovní činnosti	87 412	96 860	21 728	42 348	65 448	90 323
Všeobecné provozní náklady	42 519	48 094	10 836	23 456	35 295	51 149
Tvorba rezerv a opravných položek (čistá)	29 726	14 673	-284	2 112	18 025	-3 376
Ostatní provozní výnosy (+) resp. náklady (-)	-18 146	-42 218	-10 142	-17 286	-16 379	-49 742
Hrubý provozní zisk	-2 979	-8 126	1 033	-506	-4 251	-7 192
Mimořádné výnosy (+) resp. náklady (-)	702	2 958	201	689	1 069	2 700
Hrubý zisk před zdaněním	-2 277	-5 167	1 235	183	-3 182	-4 492
Daně	1 080	3 069	175	464	1 026	1 137
Čistý zisk	-3 356	-8 236	1 059	-281	-4 208	-5 628

Ziskovost a efektivnost

(banky s licencí k 31. 12. 1999 bez Konsolidační banky)

	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Zisk z bankovní činnosti k aktivům v %	4,54	4,49	4,29	3,91	3,96	4,01
Hrubý zisk k aktivům v %	(0,12)	(0,23)	0,24	0,02	(0,19)	(0,20)
Čistý zisk k aktivům v %	(0,17)	(0,36)	0,21	(0,03)	(0,25)	(0,25)
Čistý zisk k vlastnímu kapitálu v %	(3,53)	(8,26)	4,29	(0,56)	(5,43)	(5,27)
Výnosnost úvěrů v %	11,86	11,71	10,31	9,05	8,46	8,11
Nákladovost vkladů v %	8,09	8,19	7,05	6,08	5,58	5,40
Úrokové rozpětí v %	3,77	3,52	3,25	2,96	2,88	2,71
Čistá úroková marže v %	2,94	3,42	3,21	2,92	2,85	2,76
Počet pracovníků v bankovním sektoru	51 170	51 650	50 681	50 791	50 103	48 955
Na 1 pracovníka připadá v tis. Kč						
bilanční sumy	40 692	43 926	46 411	45 753	46 210	47 761
zisku z bankovní činnosti	1 708	1 875	1 715	1 668	1 742	1 845
čistého zisku	-66	-159	84	-11	-112	-115
provozních nákladů	831	931	855	924	939	1 045
náklady na zaměstnance	238	256	61	132	202	297

Úvěry

(banky s licencí k 31. 12. 1999, úvěry poskytnuté v ČR, údaje v mil. Kč)

	31.12.97	31.12.98	1999			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Úvěry celkem	1 063 391	1 111 436	1 144 456	1 144 887	1 126 873	1 075 220
v tom: krátkodobé	440 287	451 512	462 244	471 457	445 364	414 472
střednědobé	245 045	250 185	254 005	248 051	251 978	236 034
dlouhodobé	378 059	409 739	428 207	425 380	429 531	424 714
Úvěry celkem	1 063 391	1 111 436	1 144 456	1 144 887	1 126 873	1 075 220
v tom: veřejnému sektoru	145 998	120 590	119 321	117 896	112 590	100 521
soukromému sektoru	765 030	776 343	791 575	781 949	767 412	742 107
vládnímu sektoru	15 378	28 272	31 532	30 765	30 841	32 970
drobnému podnikání (•ivnosti)	54 226	43 567	42 881	42 337	40 243	34 884
obyvatelstvu	49 687	63 266	65 396	68 028	71 482	77 550
ostatní	33 072	79 399	93 751	103 912	104 307	87 189
v tom: zemědělství a lesnictví	28 779	28 985	30 402	30 767	30 120	27 438
zpracovatelský průmysl	330 431	317 921	324 719	318 594	305 263	288 138
stavebnictví	32 038	31 538	34 172	32 283	31 500	28 266
peněžnictví a pojiš•ovnictví	63 386	74 118	69 811	81 850	68 454	65 377
doprava	31 961	29 567	32 117	30 598	29 941	27 983
obchod a pohostinství	236 674	221 413	222 762	215 413	216 408	201 074
ostatní	340 122	407 894	430 473	435 383	445 187	436 944

Vklady

(banky s licencí k 31. 12. 1999, vklady přijaté v ČR, údaje v mil. Kč)

	31.12.97	31.12.98	1999			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Vklady celkem	1 076 979	1 151 826	1 182 261	1 200 699	1 217 879	1 167 351
v tom: netermínované	366 987	370 683	353 942	375 813	395 159	389 390
termínované	709 992	781 143	828 319	824 886	822 720	777 961
v tom: krátkodobé	493 668	562 821	618 461	617 275	618 671	570 893
střednědobé	122 424	107 734	98 914	93 189	91 011	91 621
dlouhodobé	93 900	110 588	110 945	114 423	113 038	115 447
Vklady celkem	1 076 979	1 151 826	1 182 261	1 200 699	1 217 879	1 167 351
v tom: veřejného sektoru	54 697	44 582	47 203	47 350	46 834	41 126
soukromého sektoru	283 634	269 550	260 113	270 857	276 393	263 703
vládnímu sektoru	30 772	37 051	43 374	48 943	60 330	41 038
drobného podnikání (•ivnosti)	39 288	36 725	41 827	43 414	46 199	37 012
obyvatelstva	636 455	738 341	760 314	761 492	761 329	761 991
ostatních	32 133	25 577	29 430	28 643	26 794	22 480
v tom: zemědělství a lesnictví	8 312	10 056	10 396	10 406	10 395	9 747
zpracovatelský průmysl	71 852	62 370	59 052	60 703	62 083	60 528
stavebnictví	20 768	22 049	17 717	17 853	19 291	19 317
peněžnictví a pojiš•ovnictví	69 187	63 997	61 880	67 729	62 219	68 296
doprava a skladování	11 390	10 562	11 816	13 033	12 466	9 745
obchod a pohostinství	73 661	69 583	62 923	65 976	66 324	62 971
ostatní	821 809	913 209	958 477	964 999	985 101	936 748

Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálová přiměřenost

(banky s licencí k 31. 12. 1999 bez Konsolidační banky)

	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Vlastní kapitál v mil. Kč	95 127	99 693	98 876	100 951	103 319	106 385
Kapitál celkem v mil. Kč	105 233	127 022	127 369	127 401	129 594	133 796
Aktiva celkem v mil. Kč	2 055 102	2 170 325	2 228 501	2 194 895	2 173 797	2 186 579
v tom podle rizikové váhy:						
0 %	515 304	695 128	736 746	713 507	677 483	765 593
20 %	512 026	500 767	502 836	506 664	541 689	523 402
50 %	37 116	42 656	42 676	38 884	40 692	42 336
100 %	990 656	931 775	946 244	935 841	913 933	855 249
Rizikově vážená aktiva v mil. Kč	1 111 619	1 053 256	1 068 149	1 056 615	1 042 617	981 097
Podíl rizikově vážených aktiv na aktivech celkem v %	54,09	48,53	47,93	48,14	47,96	44,87
Vlastní kapitál k rizikově váženým aktivům v %	8,56	9,47	9,26	9,55	9,91	10,84
Kapitál k rizikově váženým aktivům v %	9,47	12,06	11,92	12,06	12,43	13,64

Rezervní zdroje

(banky s licencí k 31. 12. 1999, údaje v mil. Kč)

	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Opravné položky	98 573	118 814	123 587	130 812	149 161	142 137
Rezervy	40 014	41 275	39 316	36 255	46 675	45 317
Rezervní fondy	72 328	73 938	75 065	66 935	67 232	67 111
Kapitálové fondy	19 369	33 967	34 478	12 893	12 723	12 958
Rezervní zdroje celkem	230 284	267 995	272 447	246 895	275 791	267 524

Rychle likvidní aktiva

(banky s licencí k 31. 12. 1999, údaje v mil. Kč)

	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Pokladní hodnoty	26 685	27 016	27 280	27 920	27 145	36 903
Vklady a úvěry u ČNB	190 733	269 934	284 850	276 647	268 574	274 204
z toho povinné minimální rezervy	86 279	86 827	62 204	51 645	68 189	28 019
Běžné účty u bank	14 189	11 193	10 514	9 132	8 487	22 084
Státní pokladniční poukázky	38 613	53 394	39 195	56 192	48 474	80 532
Poukázky ČNB	91 957	161 710	201 002	200 536	186 168	201 900
Rychle likvidní aktiva celkem	362 178	523 247	562 840	570 427	538 849	615 621
Cenné papíry k obchodování	97 509	96 362	88 696	88 333	83 827	75 739
z toho: obligace	84 231	86 521	78 714	77 733	75 718	68 378
majetkové cenné papíry	9 621	4 184	5 164	6 449	4 289	2 927
Likvidní aktiva celkem	459 686	619 608	651 536	658 760	622 676	691 361
Podíl k aktivům celkem v %						
rychle likvidní aktiva	16,30	21,58	22,39	23,01	21,70	24,30
likvidní aktiva	20,69	25,56	25,92	26,57	25,08	27,28

Struktura aktiv a pasiv podle skutečné doby splatnosti k 31. prosinci 1998

(banky s licenci k 31. 12. 1999, údaje v mil. Kč)

	Celkem	v tom								
		kratší než týden	1 týden až 1 měsíc	1 až 3 měsíce	3 až 6 měsíců	6 měsíců až 1 rok	1 až 2 roky	2 až 5 let	více než 5 let	nespeci- fikováno
Aktiva celkem	2 424 232	399 003	263 171	243 531	187 154	217 082	165 129	198 144	143 160	607 857
Pasiva celkem	2 424 232	780 259	329 457	201 237	145 618	162 071	132 961	188 962	107 097	376 570
Netto rozvahová pozice	x	(381 255)	(66 285)	42 294	41 536	55 010	32 168	9 182	36 063	231 287
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(381 255)	(447 541)	(405 247)	(363 711)	(308 701)	(276 533)	(267 350)	(231 287)	0
v % z bilanční sumy	x	(15,73)	(18,46)	(16,72)	(15,00)	(12,73)	(11,41)	(11,03)	(9,54)	0,00
Pasiva po zohlednění likvidity neterm. vkladů	2 424 232	376 863	369 796	241 577	226 297	222 581	193 471	249 471	167 606	376 570
Netto rozvahová pozice	x	22 140	(106 625)	1 955	(39 144)	(5 499)	(28 341)	(51 327)	(24 446)	231 287
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	22 140	(84 485)	(82 530)	(121 673)	(127 173)	(155 514)	(206 841)	(231 287)	0
v % z bilanční sumy	x	0,91	(3,49)	(3,40)	(5,02)	(5,25)	(6,41)	(8,53)	(9,54)	0,00

Struktura aktiv a pasiv podle skutečné doby splatnosti k 31. prosinci 1999

(banky s licenci k 31. 12. 1999, údaje v mil. Kč)

	Celkem	v tom								
		kratší než týden	1 týden až 1 měsíc	1 až 3 měsíce	3 až 6 měsíců	6 měsíců až 1 rok	1 až 2 roky	2 až 5 let	více než 5 let	nespeci- fikováno
Aktiva celkem	2 533 888	392 863	353 872	283 784	206 115	237 026	113 457	223 345	148 560	574 866
Pasiva celkem	2 533 888	853 129	383 365	241 816	145 804	133 597	147 964	204 947	93 127	330 140
Netto rozvahová pozice	x	(460 266)	(29 492)	41 968	60 311	103 428	(34 506)	18 397	55 433	244 727
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(460 266)	(489 759)	(447 790)	(387 479)	(284 050)	(318 557)	(300 159)	(244 727)	(0)
v % z bilanční sumy	x	(18,16)	(19,33)	(17,67)	(15,29)	(11,21)	(12,57)	(11,85)	(9,66)	(0,00)
Pasiva po zohlednění likvidity neterm. vkladů	2 533 888	429 503	425 727	284 179	230 529	197 141	211 507	268 491	156 671	330 140
Netto rozvahová pozice	x	(36 641)	(71 855)	(394)	(24 414)	39 885	(98 050)	(45 147)	(8 111)	244 727
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(36 641)	(108 496)	(108 890)	(133 304)	(93 419)	(191 469)	(236 616)	(244 727)	(0)
v % z bilanční sumy	x	(1,45)	(4,28)	(4,30)	(5,26)	(3,69)	(7,56)	(9,34)	(9,66)	(0,00)

Klasifikované úvěry

(banky s licenci k 31. 12. 1999 bez Konsolidační banky)

	31.12.97	31.12.98	1999			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Klasifikované úvěry v mil. Kč	266 390	261 641	291 475	309 898	308 371	291 061
v % z celkového objemu úvěrů	26,95	26,67	28,89	30,58	31,45	32,15
v tom: sledované úvěry	60 595	59 093	77 590	86 480	82 675	92 124
nestandardní úvěry	26 811	33 684	36 127	38 127	40 221	39 379
pochybné úvěry	29 386	35 862	38 011	38 911	39 687	38 433
ztrátové úvěry	149 597	133 002	139 748	146 380	145 787	121 125
Klasifikované úvěry po zohlednění zajištění v mil. Kč	142 654	146 036	168 728	182 794	181 745	170 180
v % z celkového objemu úvěrů	14,43	14,89	16,72	18,04	18,54	18,80
Vážená klasifikace v mil. Kč	172 682	160 625	169 858	177 785	177 809	152 823
v % z celkového objemu úvěrů	17,47	16,37	16,83	17,55	18,14	16,88
Vážená klasifikace po zohlednění zajištění v mil. Kč	94 257	90 570	100 992	108 575	109 852	98 817
v % z celkového objemu úvěrů	9,54	9,23	10,01	10,71	11,20	10,91
Vytvořené rezervy a opravné položky v mil. Kč	105 287	110 126	112 727	116 490	129 847	103 774
Přebytek (+) resp. nedostatek (-) rezerv a opravných položek a zajištění v mil. Kč	11 031	19 557	11 735	7 915	19 995	4 957
v % z celkového objemu úvěrů	1,12	1,99	1,16	0,78	2,04	0,55

vydává:
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA
NA PŘÍKOPĚ 28
115 03 PRAHA 1
ČESKÁ REPUBLIKA

kontakt:
ODBOR VEŘEJNÝCH INFORMACÍ
tel.: 02/2441 3494
fax: 02/2441 2179
<http://www.cnb.cz>

Grafika, sazba, produkce: JEROME s.r.o.